

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2025 • X. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2025 • X. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

Alapító: Legfőbb Ügyészség

Kiadó: Országos Kriminológiai Intézet

Főszerkesztő:

Prof. Dr. Barabás A. Tünde CSc
igazgató, főtanácsos (OKRI); egyetemi tanár (NKE)

Felelős szerkesztő:

Dr. Kiss Anna PhD
tudományos főmunkatárs (OKRI); egyetemi oktató (PPKE)

A szerkesztőbizottság elnöke:

Dr. Lajtár István PhD
legfőbb ügyész helyettes; c. egyetemi tanár (KRE)

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Nagy Gábor Bálint
legfőbb ügyész

Prof. em. Dr. Polt Péter PhD
elnök, Alkotmánybíróság; emeritus professzor (NKE)

Dr. Fejes Péter PhD
ny. főügyész helyettes; ny. egyetemi docens (ELTE)

Dr. habil. Békés Ádám PhD
ügyvéd, egyetemi docens (PPKE)

Prof. Dr. Domokos Andrea PhD
intézetvezető egyetemi tanár (KRE)

Prof. Dr. Gellér Balázs József PhD
ügyvéd; tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE)

Prof. em. Dr. Görgényi Ilona CSc
emeritus professzor (Miskolci Egyetem)

Szerkesztőbizottsági titkár:

Dr. Sárík Eszter PhD
tudományos főmunkatárs (OKRI)

Tördelő: Szabados Attila

Szöveggondozó: Giricz Anna

Webdizájn: Promotheus Agency

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2025 · X. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

TANULMÁNYOK

4 POLT PÉTER

A nemzetközi bűnügyi együttműködés szerepe a kiberbűncselekmények hatékony üldözésében

12 BALOGH ANNA

Gyermekpornográfia és gyermek elkövetők, különös tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetésre. II. rész

33 KALINOWSKI VIRÁG ALICJA

Az egységesség nyomában: a kiskorú veszélyeztetésének bírói gyakorlata, különös tekintettel a nevelési kötelességre

45 CSEVÁR NÓRA

Sportrendészet és a sportrendészeti nyilvántartás

HÍREK

58 XVI. NADAL NETWORK

Beszámoló a 2025. évi konferenciáról

63 BALOGH LÁSZLÓ – SZIGETI KRISZTIÁN

Kategória mint a sikeres reintegráció kulcsa?

71 POZSÁR ISTVÁN

A reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet kapcsán felmerült néhány gyakorlati probléma bemutatása

NEMZETKÖZI FIGYELŐ

77 HUSZÁR JULIANNA – WINDT SZANDRA

Gyakorlat teszi a mestert: szimuláció az áldozatokért

KÖNYVAJÁNLÓ

88 Válogatás a szakirodalomból

POLT PÉTER

A nemzetközi bűnügyi együttműködés szerepe a kiberbűncselekmények hatékony üldözésében¹

„Fél valaki a változástól? Pedig létrejöhet-e valami változás nélkül, van-e a közös természet számára valami, ami kedvezőbb és megszokottabb nála?”²

Az idézet *Marcus Aureliustól* származik, aki *Machiavelli* szerint egyike volt az „öt jó római császárnak”³. A kijelentés igazságtartalma, függetlenül attól, hogy az élet mely területét vesszük szemügyre, nehezen lenne vitatható. A változás a biológiai létünk alapja, az „idő” fogalma e jelenség nélkül értelmezhetetlen lenne. A minket körülvevő világban bekövetkező átalakulásokat csak kisebb mértékben tudjuk befolyásolni. Elsősorban arra törekedhetünk, hogy a változások káros eredményeit a lehetőségekhez képest mérsékeljük.

Az informatika tudományában az utóbbi évtizedekben megfigyelhető, korábban soha nem tapasztalt fejlődés számtalan hasznos eredményt hozott. Kétségtelen tény ugyanakkor – és ezt mindannyian, országhatároktól függetlenül tapasztalhatjuk –, hogy sok veszéllyel, illetve káros következménnyel is jár. A káros következményeknek az állam büntetőigényének érvényesítése, illetve a büntetőhatalom gyakorlása szempontjából jelentőséggel bíró részét összefoglalóan *kiberbűnözésként* szoktuk megjelölni. E gyűjtőfogalom általában magába foglal minden olyan büntetendő magatartást, amely kapcsolatba hozható a számítástechnikával, illetve az online térrel.

* POLT Péter, elnök, Alkotmánybíróság; emeritus professzor, Nemzeti Közszolgálati Egyetem

¹ A tanulmány alapjául szolgáló előadás a NADAL Network konferencián hangzott el 2025. május 22-én, Budapesten.

² *Marcus Aurelius: Elmélkedések.* (Ford.: HUSZTI József). Trubadúr, Budapest, 2024. A fordítás alapjául szolgáló kiadás: LEOPOLD, Henrik I.: *M. Antoninus imperator ad se ipsum.* Oxonii, 1908. Hetedik könyv. <https://mek.oszk.hu/00600/00606/00606.htm>

³ MACHIAVELLI, Niccolò: *Discourses on Livy.* (Translated by MANSFIELD, Harvey C. & TARCOV, Nathan). The University of Chicago Press, Chicago–London, 1996, 32.

Tényként állapíthatjuk meg, hogy a kiberbűnözésre már nem mint a jövőben esetleg felmerülő jelenségre kell tekintenünk, hanem egy olyan veszélyforrásra, amely a mindennapi életünk részévé vált. Olyan kihívással állunk szemben, amely egyre nagyobb veszélyt jelent minden országra – így az Európai Unió tagállamaira is –, ráadásul a társadalom egyes tagjai vagy csoportjai mellett az állami szervek, gazdasági társaságok, pénzintézetek informatikai rendszereit is érinti. Mindez tehát az egyének mellett már az országok alkotmányos és gazdasági rendjét is veszélyezteti.

A kiberbűnözés elleni küzdelem során nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy az online tér egy folyamatosan megújuló közeget biztosít a bűnözők számára. Egyrészt azért, hogy új elkövetési eszközöket és módokat kínál az elkövetőknek, másrészt oly módon, hogy az anonimitást és a bűnüldöző hatóságok előli rejtőzködés lehetőségét is biztosítja. E tekintetben példaként említhető a darkweb, amely továbbra is lehetővé teszi, hogy az egyes bűnözői körök egy nagyobb anonimitást biztosító platformon megoszthassák egymással a tudásukat, eszközeiket és szolgáltatásaikat. Emellett a végponti titkosítást használó kommunikációs alkalmazások kiberbűnözési célú használata is dinamikusan növekszik. A kiberbűnözők ezeken a platformokon kínálják a zsarolóvírusokat, kártékony kódokat és az adathalászhoz szükséges eszközöket, ráadásul ezeknek a kommunikációs csatornáknak a tartalma titkosszolgálati eszközökkel egyre nehezebben ellenőrizhető.⁴

Mielőtt rátérünk a nemzetközi bűnügyi együttműködés jelentőségére, érdemes megvizsgálnunk, hogy aktuálisan milyen trendek és tendenciák figyelhetők meg a kiberbűnözés világában. Tekintve, hogy az aktuális trendek változatosan és nagy számban jelennek meg, jelen tanulmány a leghangsúlyosabbnak tartott tendenciákat mutatja be.

A tapasztalatok általánosságban azt mutatják, hogy a digitális bűnözés jelentette fenyegetés dinamikusan nőtt mind volumenében és intenzitásában, mind a károkozási potenciált illetően az elmúlt egy évben. Tágabb időintervallumban tekintve az is elmondható, hogy a koronavírus okozta járvány vagy az orosz-ukrán háború a kiberbűnözésre szintúgy hatást gyakorolt, mégpedig oly módon, hogy a kibervilág legnagyobb bűnözői csoportjai között addig is létező megosztottságot tovább növelte.⁵ Mindez olyan

⁴ Lásd ZHOU, You – TIWARI, Milind – BERNOT, Ausma – LIN, Kai: Metacrime and Cybercrime: Exploring the convergence and divergence in digital criminality. *Asian Journal of Criminology*, 19(3), 2024, 420–422. <https://doi.org/10.1007/s11417-024-09436-y>

⁵ Lásd BÁNYÁSZ Péter – KRASZNAY Csaba – TÓTH András: *A kibervédelem szakpolitikai szintjének helyzete és kihívásai Magyarországon, az EU-ban és a NATO-ban*. Military and Intelligence Cybersecurity Research Paper, 2022/8., 1.

kibertámadásokban nyilvánult meg, amelyeknek a célpontjai nemcsak az ukrán vagy orosz állami intézmények és vállalatok voltak, hanem a nemzeti és regionális közintézményeket is érintette, illetve gyakran politikai indíttatású rosszindulatú tevékenységeket jelentettek. Ebben a körben tipikusan az úgynevezett túlterheléses támadások (DDos) és a zsarolóvírus-támadások száma növekedett.⁶

Ezt a jelenséget a magyarországi tapasztalataink is megerősítették. Kormányservek, állami vállalatok, hatóságok, közszolgáltatók, gazdasági társaságok ellen a legkülönbözőbb támadásokat intézték az utóbbi években: elosztott szolgáltatásmegtagadással járó támadásokkal bénították meg a honlapjaikat, vagy jogosulatlanul megszerezték az adataikat. A kiberbűnözők leleményességére mutat rá az a hazai jogeset, amely egy magyar állami közlekedési vállalatot érintett. Az elkövetők a vállalat által igénybe vett Microsoft Azure felhőszolgáltatást használták kriptobányászatra úgy, hogy egy magas jogsultsággal rendelkező alkalmazott technikai fiókját törték fel. Innen beléptek a cég MS Azure fiókjába, és a maximális felhőkapacitás kihasználásával bányásztak kriptovalutát, mintegy 1 millió euró értékű kárt okozva ezzel.

A kiberbűncselekmények összetételét tekintve az online csalások rendkívül népszerűek maradtak, e cselekmények száma exponenciálisan növekvő tendenciát mutat. A különböző méretű és profilú vállalkozások továbbra is kedvelt célpontjai az úgynevezett számlaváltós csalásoknak. Az e-kereskedők a *digital skimming* jelenségét ismerhették meg, amelynek során az elkövetők a webáruházak vásárlóinak bankkártya-adatait vagy más fizetési információit lopják el. A természetes személyek az adathalászat, a befektetési és a romantikus csalások tömeges célpontjaivá váltak, a kis- és középvállalkozások pedig változatlanul a zsarolóvírus-támadásban jártas elkövetők kiemelt figyelmét élvezhetik.

A kiberbűnözők a *social engineering*et is egyre szélesebb körben használják. Ennek során a célszemélyt megtévesztő módon megkönyékezik – jellemzően közösségi oldalán keresztül – és tőle bizalmas, illetve személyes információkat szereznek meg, amelyeket ezt követően csalásra használnak fel. Az elmúlt években ez a technika jelentős fejlődésen ment keresztül, a kiberbűnözés fókuszába így a digitális fizetési rendszerek helyett maguk a felhasználók kerültek. Az ilyen típusú manipulációknak köszönhetően az akár valós időben végzett adathalászat a legtöbb online csalási elkövetési sémánál kulcsfontosságúvá vált. A kiberbűnözők gyorsan kiaknázták a mesterséges

⁶ *Éves kiberbiztonsági jelentés. Az ENISA Threat Landscape 2023 című tanulmánya nyomán.* Nemzeti Kibervédelmi Intézet, Budapest, 2024. <https://nki.gov.hu/wp-content/uploads/2024/07/Eves-kiberbiztonsagi-jelentes.pdf>

intelligenciában rejlő lehetőségeket is, még magasabb szintre emelve ezáltal a *social engineering* alkalmazását is.⁷

Az adathalászattal összefüggésben megállapítható: a kiberbűnözői gazdasági ökoszisztémában a központi árucikk a jogellenesen megszerzett adat lett, ezért az illegális piactereken virágoznak ezeknek a kereskedelme. A fő fenyegetést továbbra is az adatlopás és az adathalászat jelenti, mert a megszerzett adatok bűncselekmények egész sorához felhasználhatóvá válnak. Változás történt azonban abban a tekintetben, hogy immár nem a statikus adatok (például bankkártya-adatok, internetbank belépési adatok) a legkeresettebbek, hanem a sértettek vírussal megfertőzött eszközeiből nyert komplex adatcsomagok.

Az egyes bűncselekménytípusok a gyakorlati tapasztalatok szerint szoros átfedésben vannak egymással: az elkövetők a különböző elkövetési magatartásokat egymásba fűzve fejtik ki, sok esetben ugyanazt a sértettet megcélozva több alkalommal is, különösen az online csalások esetében. Erre példaként említhető az olyan eset, amikor valamely közösségi oldalon (pl. Facebookon) nemzetközi kriptovaluta-befektetési ajánlatot hirdetnek meg, majd az ajánlatnak „bedőlő”, az ígért haszon reményében komoly összegeket utaló sértett még távoli hozzáférést is ad a digitális eszközéhez, megteremtve a lehetőségét annak, hogy további bűncselekményeket kövessenek el a sérelmére.

Érdemes kiemelni azt is, hogy a kiberbűnözők alkalmazkodási képessége kiváló, az új technológiákat gyorsan elsajátítják, és nem okoz számukra különösebb problémát az sem, hogy a digitális infrastruktúra egyre komplexebbé válik. Az elkövetői kört illetően továbbra is erőteljes diverzitás figyelhető meg: a digitális bűnözők között egyaránt megtalálhatjuk a magányos elkövetőket, illetve a széles körű szaktudást és képességeket kínáló, strukturált bűnözői hálózatokat is. Komoly aggodalomra ad okot, hogy az elkövetők átlagéletkora csökkenő tendenciát mutat, számos esetben találkozunk fiatalokú terheltekkel is, amely külön kihívást jelent a gyermekvédelmi szempontokat is figyelembe vevő igazságszolgáltatás számára.⁸

Rátérve a kiberbűnözés elleni küzdelmet érintően a nemzetközi együttműködés fontosságára, elsőként érdemes rögzíteni, hogy a bűncselekménytípus legfőbb ismértve továbbra is a határok teljeskörű elmosódása. Mindez azt jelenti, hogy a

⁷ Lásd MÁRTON Zoltán – RAJNAI Zoltán: A social engineering fejlődése és jövője: a pszichológiai sebezhetőségek kihasználása a digitális korban. *Biztonságtudományi Szemle*, 2024/4., 45–54. <https://doi.org/10.12700/btsz.2024.6.4.45>

⁸ NURSE, Jason R. C. – BADA, Maria: The Group Element of Cybercrime: Types, Dynamics and Criminal Operations. In: ATTRILL-SMITH, Alison – FULLWOOD, Chris – KEEP, Melanie – KUSS, Daria J. (eds.): *The Oxford Handbook of Cyberpsychology*. Oxford University Press, Oxford, 2019, 691–715. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb%2F9780198812746.013.36>

bűncselekményt megvalósító személyek, a sértett(ek), az információs rendszer, illetve a releváns adatok a legtöbb esetben teljesen különböző földrajzi helyeken találhatóak. Ezek a körülmények pedig feltételezik, hogy a más joghatóság alatt működő bűnüldöző és igazságügyi szervek együttműködése nélkülözhetetlen az eredményes felderítés és felelősségre vonás érdekében.

A bűnügyi együttműködésnek két *sine qua non*-ja van: a harmonizált normatív háttér, valamint a nemzetközi bűnügyi együttműködés folyamatos fejlesztése. A harmonizált jogi válaszok kialakításában jelentős szerepet játszik a különböző joghatóság alatt működő bűnüldöző és igazságügyi szervek tapasztalatainak cseréje. A kiberbűnözéssel kapcsolatban az egyik legkritikusabb pont, hogy a jogalkotás ne csak utólag „kövesse le” a legújabb tendenciákat, hanem proaktív szemlélet mentén alakítsa ki a jogszabályi környezetet. Ehhez elsősorban a gyakorlati tapasztalatok elemzése és az informatikai trendek folyamatos monitorozása biztosíthat megfelelő alapot. A magyar ügyészség 2014-ben hozta létre – először fővárosi, majd országos szinten – a tapasztalt szakemberekből álló kiberbűnözés elleni hálózatot. A magyar ügyészi szervezet folyamatosan figyelemmel kíséri az elkövetési trendek alakulását, a szervezeten belül megosztják egymással a jó gyakorlatokat, képzéseken vesznek részt és az ügyészség maga is szervez oktatást. Az egységes jogalkalmazást, valamint az operatív munkát támogató megoldásokkal igyekeznek hatékonyabbá tenni ezen ügyek feldolgozását.

A kiberbűnözéssel szembeni eredményes jogi válasz tekintetében a *Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény* (az úgynevezett Budapesti Egyezmény, a továbbiakban: Egyezmény)⁹ a nemzetközi dokumentumok közül kiemelt jelentőséggel bír. Úgy gondolom, szimbolikus jelentősége van, hogy az Egyezményt 2001-ben éppen Budapesten fogadta el az Európa Tanács. A dokumentum büntető anyagi jogi és eljárásjogi szempontból is kiemelendő, mivel egyrészt meghatározza a nemzeti büntetőjogban kriminalizálandó cselekmények körét, másrészt rendelkezéseket fogalmaz meg az eljárási kényszerintézkedésekkel kapcsolatban is.

Az Európa Tanács a nemzetközi együttműködés fontosságát is felismerte, így az Egyezmény harmadik része kifejezetten ezzel a területtel foglalkozik. Ennek kiemelt jelentőségét bizonyítja a 2021 novemberében elfogadott II. Kiegészítő Jegyzőkönyv (a továbbiakban: Jegyzőkönyv), amely ugyancsak kifejezetten az együttműködés intézményrendszerére és az elektronikus bizonyítékok megosztására fókuszál. A Jegyzőkönyv a tagállamok területén működő szolgáltatókkal és jogalanyokkal folytatott közvetlen együttműködés megerősí-

⁹ Kihirdette: az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2004. évi LXXIX. törvény.

tését szolgáló intézkedéseket és eljárásokat vezetett be, úgymint a domain név bejegyzésére vonatkozó tájékoztatás kérése, az előfizetői adatok átadása, vagy az előfizetői adatok és forgalmi adatok gyors előállítására vonatkozó felhívások érvényesítése.¹⁰ Valamennyi új instrumentum a másik tagállam területén működő szolgáltatóval való közvetlen együttműködés lehetőségének feltételrendszerét is tartalmazza. Mindez véleményem szerint óriási előrelépést jelentett, hiszen ezáltal vált kiiktathatóvá az igazságügyi központi hatóságok szerepe, jelentősen lerövidítve az eredményes bűnüldözéshez használható információ-szerzés időtartamát.

A Jegyzőkönyv másik novuma, hogy veszélyhelyzet fennállása esetén lehetővé teszi a tárolt számítástechnikai adatok gyorsított átadását, valamint a kölcsönös jogsegélyre vonatkozó eljárási szabályokat is deklarálja, amelynek célja szintén az eljárás gyorsítása.¹¹ Fontos kiemelni, hogy a Jegyzőkönyv rendelkezéseinek köszönhetően nemcsak a forgalmi és előfizetői adatok, hanem a digitális tartalom megismerése és átadása is lehetővé vált. A tárolt adatok gyors beszerzése rendkívül fontos feltétele az eredményes felderítésnek. A kiberbűncselekmények elkövetése gyakran másodpercek alatt megvalósul, és a megszerzett pénzt az elkövetők a hatóságok látóköréből szintén gyorsan el tudják tüntetni, például oly módon, hogy kriptoeszközökké konvertálják vagy más pénzmosó szolgáltatásokat vesznek igénybe. Az elkövetés folyamatában a technológia révén elkerülhetetlenül szerepet játszó szolgáltatóknál tárolt adatok megőrzési ideje ugyanakkor véges, és arra országoként eltérő szabályok vonatkoznak. A hatóságoknak gyorsan kell tehát cselekedniük, ha bíróság előtt felhasználható bizonyítékot kívánnak beszerezni.

Egy másik jelentős előrelépést jelent, hogy a Jegyzőkönyv megteremti a tagállamok közötti közös nyomozócsoportok létrehozásának és a közös nyomozás lefolytatásának lehetőségét, amely a bűnügyi együttműködés fejlesztésének újabb állomásaként értékelendő.¹² A magyar tapasztalatok következetesen azt mutatják, hogy a bűnügyi együttműködésben kiemelt jelentősége van az Eurojust operatív tevékenységének, amely az elmúlt években számos esetben járult hozzá több tagállamot érintő bűnügyi akciók sikeréhez. Úgy gondolom, hogy a jövőben egyre gyakrabban találkozhatunk majd olyan esetekkel, amikor kiberbűncselekmények kapcsán válik szükségessé az Eurojust tevékenysége vagy közös nyomozócsoport felállítása.

Erre engednek következtetni a 2024. évi statisztikai adatok is. Az Eurojust 2024. évi tevékenységével érintett főbb bűncselekménytípusok között megta-

¹⁰ II. Kiegészítő Jegyzőkönyv 6–8. cikke

¹¹ II. Kiegészítő Jegyzőkönyv 9–10. cikke

¹² II. Kiegészítő Jegyzőkönyv 12. cikke

láljuk a számítástechnikai bűncselekményeket is (327), amely sorrendben az 5. leggyakoribb bűncselekménytípus volt.¹³ A közös nyomozócsoportokat tekintve is biztató adatok állnak rendelkezésünkre. Az Eurojust által 2024-ben támogatott 361 (2023: 288) közös nyomozócsoportból 127 (2023: 94) volt újonnan alakult. Az új közös nyomozócsoportok tevékenysége továbbra is tükrözi a nemzetközi szervezett bűnözés jellegét: azok 10 esetben számítástechnikai bűnözés miatt jöttek létre.¹⁴ Véleményem szerint a közös nyomozócsoport létrehozása az egyik leghatékonyabb formája a bűnügyi együttműködésnek, kiváltképpen a kiberbűncselekmények vonatkozásában. Ennek az eljárási formának a legfőbb érdeme, hogy egyrészt a tagállami jogrendszerek sajátosságait figyelembe lehet venni, másrészt ugyanakkor lehetőséget nyújtanak arra, hogy a részt vevő országok szakembereinek tudását összeadva a bonyolult ügyeket – így az egyre komplexebb kiberbűncselekményeket is – eredményesen és a lehető legrövidebb időn belül fel lehessen deríteni.

A közös nyomozócsoportok jelentőségére mutat rá az a magyar és ukrán közös nyomozócsoport, amely információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntette és jelentős értékre elkövetett pénzmosás büntette miatt indult büntetőeljárás kapcsán került felállításra. Az ügy lényege szerint az elkövetők egy „call centert” működtettek Ukrajnában, amelynek keretében magukat banki alkalmazottnak kiadva magyar sértetteket tévesztettek meg, és arra bírták rá őket, hogy az AnyDesk, illetve a Rescue alkalmazást töltsék le mobil eszközeikre. Ezt követően az alkalmazásokat az elkövetők arra használták, hogy a sértettek bankszámláiról jogosulatlan pénzáttalásokat hajtsanak végre különböző magyarországi pénzintézeteknél vezetett számlákra. E célszámlák fölött jellemzően strómanok rendelkeztek, akik anyagi ellenszolgáltatás fejében nyitották meg az adott számlát, majd a velük kapcsolatban álló elkövetők utasításainak megfelelően a pénzüsszegeket átutalták a megadott számlaszámokra, vagy készpénzben felvették és továbbították az őket beszerző személyeknek. Miután a bűnös úton megszerzett készpénzt egy vagy több személy Magyarországon összegyűjtötte, azt futárok útján juttatták el az Ukrajna területén tartózkodó elkövetőkhöz. Az említett példa rámutat arra is, hogy a bűnügyi együttműködésnek nem csupán az uniós tagállamok vonatkozásában van jelentősége, hanem egyre inkább az úgynevezett harmadik országok tekintetében is. Törekednünk kell arra, hogy ezen államok hatóságaival is megtaláljuk a gyors és hatékony együttműködési formákat, akár közös nyomozócsoportok formájában.

¹³ A leggyakoribb bűncselekménytípusok a csalás (1.791); a kábítószer-kereskedelem (870); a pénzmosás (721); és a bünszervezetben való részvétel (469) volt. EUROJUST: *Annual Report 2024*. Eurojust, The Hague, 2024, 19. <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/eurojust-annual-report-2024-en.pdf>

¹⁴ EUROJUST: i. m. 42.

A harmonizált jogi válaszok és a nemzetközi bűnügyi együttműködés fejlesztése azért is nélkülözhetetlen, mert a kiberbűnözés folyamatos átalakuláson megy keresztül. A közeli jövőben alappal számíthatunk arra, hogy a mesterséges intelligencia jelenti majd a következő lehetőséget a kiberbűnözők, és egyúttal a következő kihívást a bűnüldöző hatóságok számára. Ennek jelei már most is láthatók, hiszen a mesterséges intelligencia használatával generált gyermekpornográf tartalmak egyre inkább elterjedőben vannak, ami egyrészt jelentősen megnöveli az interneten cirkuláló jogellenes tartalmak mennyiségét, másrészt megnehezíti mind az áldozatok, mind az elkövetők azonosítását.

A mesterséges intelligencia által támogatott bűnözés kora még csak most kezdődött el, de már jelenleg is számos problémával szembesülünk: a nagy nyelvi modellek (LLM) növekvő száma megsokszorozódik, így egyre több olyan tartalmat – például mesterséges intelligencia által generált befektetési hirdetést – lehet létrehozni, amely következtében a sértettek száma is többszörösére nő. A mesterséges intelligencia alapú eszközök lehetővé teszik a nyelvi akadályok jelentette problémák kiküszöbölését is, a sértettek megtévesztéséhez, a gyermekek szexuális célú megkönyékezéséhez (*grooming*) kidolgozott módszerek, forgatókönyvek további finomítását, számottevően megnövelve ezzel az elkövetés sikerének esélyét. Az LLM-ek rosszindulatú kódok és szkriptek létrehozására is taníthatók, ezek fejlettebbé válása és elterjedése, ennek következtében a kibertámadások megsokszorozódása és eredményesebbé válása is valószínűsíthető a közeli jövőben.

A kiberbűnözést tekintve a jövő alakulásában jelentős felelősség hárul a jogalkotóra és a jogalkalmazókra, hiszen arra kell törekedniük, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel és lehetőségekkel képesek legyenek a jövőt formálni, elkerülvén azt a helyzetet, hogy csupán elszenvedői legyenek annak. Az előre látó gondolkodás, a tudományos és szakmai igényesség, és nem utolsósorban az etikai felelősségvállalás mind olyan sarokpontok lehetnek, amelyek biztos kapaszkodót nyújthatnak a jövő formálásában.

Gyermekpornográfia és gyermek elkövetők, különös tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetésre. II. rész

A BÜNTETŐTÖRVÉNY HATÁLYA: IDŐBELI HATÁLY

AZ IDŐBELI HATÁLYRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

A büntetőtörvény időbeli hatálya azt fejezi ki, hogy mikortól kezdve és meddig alkalmazható a büntető jogszabály. A Btk. általános szabályként rögzíti, hogy a bűncselekményt az elkövetéskor hatályban levő törvény szerint kell elbírálni [Btk. 2. § (1) bekezdés]. Ez felel meg az Alaptörvény XXVIII. cikke (4) bekezdésének, amely szerint senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.¹

A visszaható hatály tilalma alól lényeges kivétel, hogy ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntetőtörvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új törvényt kell alkalmazni [Btk. 2. § (2) bekezdés].

A törvény időbeli hatálya alkalmazása szempontjából a bűncselekmény elkövetési ideje a meghatározó. A bűncselekmény elbírálásának ideje a jogerős

* BALOGH ANNA, legfőbb ügyészési ügyész, Legfőbb Ügyészség, Fiatalkorúak Büntetőügyeinek Önálló Osztálya

¹ A modern büntetőjog két általánosan elfogadott tétele: a *nullum crimen sine lege* (az elkövető csak olyan bűncselekmény miatt vonható felelősségre, ami az elkövetés idején büntető jogszabályba ütközött) és a *nulla poena sine lege* (amely tiltja azt, hogy az elkövetőt szigorúbb büntetéssel sújtsák annál, mint amelyet a jog az elkövetéskor kilátásba helyezett). GYÖRGYI Kálmán – WIENER A. Imre: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata*. KJK, Budapest, 1996

ügydöntő határozat meghozatalának időpontja, azaz új törvény lehet az is, ami a cselekmény első- és másodfokú elbírálása között lépett hatályba. Az elkövetés és az elbírálás ideje legfeljebb két büntetőtörvény összevetését teszi lehetővé. Amennyiben az elkövetés és elbírálás eltérő időpontja között más törvény – akár enyhébb is – volt hatályban, azt figyelmen kívül kell hagyni. A Btk. nem ismeri a legenyhébb büntetőtörvény alkalmazásának elvét.²

A töretlen bírói gyakorlat szerint azt, hogy az új büntetőtörvény mikor biztosít enyhébb elbírálást, nemcsak az alkalmazandó büntetés neme és mértéke alapján, hanem a büntetőjogi felelősségre vonatkozó összes rendelkezés egybevetésével kell megállapítani (BH 1980.42., BH 2015.269.). A büntetés kiszabásával összefüggő és elbírálására kiható egyéb rendelkezések akár közömbösíthetik is a büntetési tételkeret alkalmazása folytán előálló előnyösebb helyzetet (BH 2014.129.).

Következetes a bírói gyakorlat abban, hogy a Btk. 2. §-ának alkalmazása kapcsán az adott időpontban hatályban lévő büntető anyagi jogi szabály csak egységesen alkalmazható (BH 2006.383.).

Ha a cselekmény elkövetésekor és elbírálásakor eltérő törvényi rendelkezések vannak hatályban, a bíróságnak a határozat indokolásában számot kell adnia arról, hogy melyik időpontban hatályos rendelkezéseket alkalmazta (BH 2005.377.).

A KUTATÁS SZEMPONTJÁBÓL LÉNYEGES ELKÖVETÉSKORI ÉS ELBÍRÁLÁSKORI SZABÁLYOK

A kutatás a 2018. január 1. napját követően 2024. december 31. napjáig bezáróan ügydöntő bírósági határozattal, feltételes ügyészi felfüggesztés elrendelésével, illetve ügyészi megrovással befejezett ügyek körére terjedt ki.

A kijelölt időszakra vonatkozóan azt közvetlenül megelőzően, illetve a vizsgálati időszak közepén történt lényeges jogszabály-módosítás.

Az első lényeges módosítás a Btk. 2013. július 1. napján történt hatálybalépését követően a vizsgált bűncselekménnyel kapcsolatosan – az alkalmazott szankció vonatkozásában – először a 2017. évi CXLIX. törvénnyel történt.³ A 2017. december 1. napjától hatályos rendelkezés szerint a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjét, ha a cselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, végleges hatállyal el kell tiltani bármely olyan foglalkozástól vagy egyéb tevékenységtől, amelynek

² KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog I-IV. – Új Btk. – Kommentár a gyakorlat számára.* 4. kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2024

³ A törvényeknek a gyermekek fokozottabb védelme érdekében szükséges módosításáról szóló 2017. évi CXLIX. törvény

keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, vagy ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll [Btk. 52. § (3) bekezdés].

A jogszabály-módosítás nem rendelkezett a Btk. XI. fejezetében fiatalkorúak tekintetében eltérő szabályról. Ezért a bíróságnak a fiatalkorúval szemben is mérlegelést nem tűrő módon, kötelezően ki kellett szabnia ezt a büntetést, kivéve, ha intézkedésként megrovást, próbára bocsátást vagy jóvátételi munkát alkalmazott.

Figyelemmel az ismertetett szabályra és hatálybalépésének idejére, a vizsgált ügyek körét akként határoztam meg, hogy abban csak a 2017. december 1. napját követően elkövetett ügyek kerültek.

A második lényeges változtatásnál a jogalkotó – egyebek mellett – 2021. július 8. napjától hatályos módosítással a Btk. gyermekpornográfia büntette különös részi tényállását is átalakította.⁴ Az újonnan kodifikált privilegizált eset kivételével, a bűncselekmény valamennyi esetét és a differenciáltan szabályozott minősített eseteket is szigorúbban rendelte büntetni.

Ugyanezen jogszabály által a Btk. XI. fejezetében a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések körében beiktatott új szakasz szerint fiatalkorúak esetében az 52. § (3) bekezdése alkalmazása különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető (Btk. 113/A. §).

Ki kell még térni arra, hogy a módosítás más tekintetben nem érintette a fiatalkorúak esetében a büntetés céljára és a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezéseket, melyből lényeges, hogy fiatalkorú esetében a büntetési tételkeret alsó határa egy hónap, a felső határa pedig a Btk. 109. § (2) és (3) bekezdése szerint alakul. Így a módosítást követő új törvény a fiatalkorúakra kiszabható szabadságvesztés-büntetés törvényi kereteiben sem nem súlyosabb, sem nem enyhébb.

Összefoglalva, a kutatásban az elkövetési időt úgy határoztam meg, hogy a kiindulóponttól valamennyi elkövető esetében kötelezően alkalmazni kellett a foglalkozástól eltiltás büntetést adott tartalommal és tartamban. Ezért ez a szabály az időbeli hatályt nem érintette. A 2021. július 8. napján hatályba lépett rendelkezés azonban szükségessé tette az ezt követően elbírált ügyekben, hogy a jogalkalmazó az alkalmazandó jogszabály kapcsán (elkövetéskori vagy elbíráláskori) állást foglaljon. Az ismertetett szempontrendszer alapján abban kellett döntenie, hogy a bűncselekmény törvényi tételkeretének súlyosítása hogyan viszonyul ahhoz, hogy a kötelezően kiszabandó, a Btk. 52. §-ának (3) bekezdésében írt büntetés tekintetében fiatalkorúak esetén az új törvény mérlegelési jo-

⁴ A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény

got biztosított a jogalkalmazónak. A mérlegelés a különös méltánylást érdemlő körben érvényesül. Egyben figyelembe kellett venni azt is, hogy a fiatalkorúak tekintetében a büntetés generális maximumára vonatkozó szabályok változatlanok maradtak. Mivel a foglalkozástól eltiltás büntetés mérlegelési lehetősége miatt merül fel az új törvény alkalmazásának lehetősége, ezért a vizsgált ügyek közül érdemben csak a jogerős ügydöntő határozatokkal zárult ügyeket kell elemezni. Meg kell jegyezni azt is, hogy az új privilegizált eset büntetési tétele azonos a korábbi alapeseti büntetési tétellel, így e körben nem merül fel az időbeli hatállyal kapcsolatos elemzés kérdése.

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

A vizsgált ügyeket négy csoportba lehetett osztani:

- I. Időbeli hatály kérdése nem merült fel: elkövetés és elbírálás 2021. július 8. előtt. A bíróság az elkövetéskori régi szabályt alkalmazta 49 esetben.
- II. Időbeli hatályt vizsgálni kellett: elkövetés 2021. július 8. előtt, elbírálás 2021. július 8. után. A bíróság az elkövetéskori korábbi szabályt alkalmazta 58 elkövető esetében.
- III. Időbeli hatályt vizsgálni kellett: elkövetés 2021. július 8. előtt, elbírálás 2021. július 8. után. A bíróság az elbíráláskori új szabályt alkalmazta 17 elkövető esetében.
- IV. Időbeli hatály kérdése nem merül fel: elkövetés és elbírálás 2021. július 8. után. A bíróság 78 esetben alkalmazta már az új szabályokat.

Az eljáró bíróságoknak 75 elkövető esetében (II. és III. pont) kellett az időbeli hatály tekintetében döntenüik, ebből 21 esetben alkalmaztak próbára bocsátást (rég szabály szerint). Lényegében 54 esetben mérlegelték az új és a régi szabályok alkalmazásának lehetőségét, 17 esetben (31%) az új, kedvezőbb szabályt alkalmazták. Ezzel szemben 37 esetben (69%) nem éltek az új szabály kínálta lehetőséggel, és olyan büntetést szabtak ki, ami mellett kötelezően foglalkozástól eltiltás büntetést is alkalmazni kellett.

Összességében a bíróságok 202 elkövető 53%-ában (107 eset) a régi, 47%-ában (95) az új szabályokat alkalmazták.

Az ügyek 86%-ában a bíróság büntetővégzéssel rendelkezett, vagy rövidített indokolással hozta meg ítéletét, mivel a kihirdetés vagy a kézbesítés útján közölt ügydöntő határozat ellen nem jelentettek be fellebbezést (ügyész, vádlott, védő) [Be. 562. § (1) bekezdés]. Ezek a határozatok nagyobb részt még utalást sem tartalmaztak arra, hogy a bíróság az elkövetéskor vagy az elbíráláskor hatályos rendelkezéseket alkalmazta, elvégezte-e a két jogszabály összevetésével kapcsolatos kötelezettségét. Egyes ügyekben az alkalmazott jogszabályok kö-

zött feltüntették a Btk. 113/A. §-t, és ezzel jelezték az új szabályok alkalmazását, más ügyekben ez sem történt meg.

Ettől eltérő gyakorlatot a budapesti kerületi bíróságok folytattak, melyek ítéletei több esetben tartalmazták, hogy az ügyészség a vádiratban a foglalkozástól eltiltás büntetés [Btk. 52. § (3) bekezdés] mellőzésére tett indítványt, ebből következően az elbíráláskori – összességében enyhébb – törvény alkalmazását indítványozta. Ekként ezen ügydöntő határozatokból az is megállapítható volt, hogy az eljáró ügyészség is elvégezte mérlegelési kötelezettségét a korábbi és a hatályban lévő jogszabály alkalmazása tekintetében.⁵

Az eljáró bíróságok indokolt ítéleteikben – többnyire helyes érvek alapján – számot adtak arról, hogy ha a cselekmény elkövetésekor és elbíráláskor eltérő törvényi rendelkezések vannak hatályban, melyik időpontban hatályos rendelkezéseket alkalmazták. Ennek során kifejtették, hogy az új törvény szigorított büntetési tételkeretében kifejeződő fokozott társadalomra veszélyesség csak a fiatalkorúakra vonatkozó a Btk. 109. §-ában rögzített speciális szabályok figyelembevételével értelmezhető, mely alapján a velük szemben kiszabható szabadságvesztés törvényi minimuma és maximuma nem változott.

E szabályokat összevetették azzal, hogy az új törvény 113/A. §-a fiatalkorúak esetén a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás mellőzésének lehetőségét teremtette meg, amire a korábbi törvény nem adott lehetőséget. Egyes ügyekben az eljáró bíróságok akként foglaltak állást, hogy amennyiben különös méltánylást érdemlő körülményt a bíróság nem látott megállapíthatónak, e rendelkezés nem alapozhatja meg az új törvény alkalmazását.

Egy esetben a jó gyakorlattal ellentétes döntés is született, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak az időbeli hatályra vonatkozó döntését tévesnek minősítette. Kifejtette, hogy mivel a jogalkotó a bűncselekmény törvényi fenyvegetettségét lényegesen szigorította, fel sem merülhetett az újabb jogszabály alkalmazása. A törvényszék érveit a Kúria a BH 2017.283. és BH 2015.269. számú eseti döntéseiben kifejtettekkel vélte alátámasztottnak, azonban azokból téves következtetést vont le, eltérve a már ismertetett következetes bírói gyakorlattól, valamint figyelmen kívül hagyta a fiatalkorúakra vonatkozó speciális rendelkezéseket is.

⁵ A Budapesti I. és XII. Kerületi Ügyészség, Fiatalkorúak Büntetőügyei Részlegének jó gyakorlata.

A GYERMEKPORNOGRÁFIA BŰNCSELEKMÉNYÉNEK DOGMATIKAI ELEMZÉSE

JOGI TÁRGY

A Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy az adott bűncselekmény jogi tárgya, illetve a fenyegetettség iránti érdek nyilvánvalóan nem merül ki a személyre konkretizált kockázat elkerüléséhez fűződő érdekekben. A gyermekpornográfia bűncselekménye büntetendővé nyilvánítása mögött egyrészt azon speciális érdek áll, hogy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy pornográf felvétel tárgya, eszköze ne legyen. Életkora folytán ugyanis nem képes méltósága hatékony védelmére. Másrészt a generális érdek is fennáll, ami ahhoz fűződik, hogy egyáltalán ne legyenek ilyen tartalmú képek, mert az piackeltő, ennél fogva kereslet- és kínálat-teremtő. Ehhez képest a kiskorú személyek érdeke általában is védendő, számukra ugyanis az ilyen képek életkori sajátosságukból adódóan könnyen követendő mintaként szolgálhatnak (BH 2010.267.)

Röviden: a gyermekpornográfia bűncselekményének védett jogi tárgya a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek megfelelő (egészséges) nemi fejlődésének, tágabb értelemben a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítása.⁶

Más források kiegészítik a védett jogi tárgyat a gyermek nemi szabadságának védelmével,⁷ illetve a gyermekpornográfiára ráépülő szervezett bűnözői csoportok elleni küzdelemhez fűződő társadalmi érdekekkel.⁸

A védett jogtárgy valamennyi meghatározása a felnőttek által elkövetett gyermekpornográfia bűncselekményéhez, tipikusan a gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló tartalomhoz illeszkedik.

Nincs tekintettel a gyermekek generáción belüli cselekményeire, arra, hogy a technikai és társadalmi változások eredményének mai valósága az, hogy a gyermekek életük jelentős részét töltik az online térben. Ott barátkoznak, ismerkednek, szerelembe esnek, felfedezik egymást a szexualitásra is kiterjedően. Továbbá valós térben meglévő ismeretségeiket, barátságukat, szerelmüket is részben az online térben folytatják, élik meg. Tény, hogy otthonuk biztonságából nagyobb kockázatot is vállalnak, mind maguk bemutatása, mind a másoktól érkezett információk, képek tekintetében.

Indokolt-e egészséges nemi, erkölcsi fejlődésre, különösen nemi szabadságra hivatkozva a gyerekek kortárskapcsolatain belül megélt események te-

⁶ KÓNYA I. (szerk.): i. m.

⁷ Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.3522/2022. számú állásfoglalás

⁸ POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Nemzeti Közszerológiai és Tankönyvkiadó, Budapest, 2013 (Frissítés: 2014)

kintetében büntetőjogi eszközzel reagálni? Illetve amennyiben igen, úgy ezen cselekményeknek valóban olyan kiemelkedő tárgyi súlya van, mint a felnőtt által elkövetett cselekményeknek? Véleményem szerint az első kérdésre a válasz: bizonyos esetekben, azonban a második kérdésre a válasz semmiképpen.

Összefoglalva: a jog és a társadalom is elismeri a tizenkettő és tizennyolc éves közötti gyermekek korosztályon belüli szexuális önrendelkezési jogát, éppen-séggel nemi szabadságát a reális térben. Mindezt az online térben – ahol a gyermekek mindennapjaik jelentős részét töltik – arra hivatkozva, hogy a gyermek nem képes az életkora folytán méltósága hatékony védelmére, megtagadja tőle. A gyermekeket mindennekfelett védeni szükséges attól, hogy őket szexuálisan kizsákmányolják. A korosztályon belüli cselekmények azonban nem feleltethetőek meg teljes körűen a szexuális kizsákmányolás (abúzus) meghatározásnak.

Javaslat: szükséges a korosztályon belüli gyermekpornográfia bűncselekményének a felnőttektől elkülönülő újraszabályozása, ami nemcsak a büntetési tételkeretben nyilvánul meg, hanem a jogi tárgy multidiszciplináris átgondolásával kezdve a gyermekekre szabott új tényállás kidolgozását is eredményeznie kell.

OBJEKTÍV TÉNYÁLLÁSI ELEMEL I.: AZ ELKÖVETÉSI TÁRGY

A bűncselekmény elkövetési tárgya a törvényi tényállásban megjelölt dolog, amire az elkövetési magatartás behatást gyakorol, vagy mint behatás irányul.

A gyermekpornográfia büntettének [Btk. 204. § (1) bekezdés] elkövetési tárgya a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvétel.

A gyermekpornográfia fogalmának jogi fejlődését a nemzetközi és a hazai szabályok tükrében korábban már részletesen bemutattam.

A hatályos szabályozás értelmező rendelkezése szerint pornográf felvétel a másnak vagy másoknak a nemiséget súlyosan szeméremszéttő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon történő ábrázolása, ideértve a nem létező személy vagy személyek valóságghű ábrázolását is [Btk. 204. § (8) bekezdés].

A Legfelsőbb Bíróság eseti döntésében kifejtette, jelentősége annak van, hogy a kép- vagy videófelvétel rögzítése (készítése) időpontjában ténylegesen az azon szereplő személy a tizennyolcadik életévét betöltötte-e, tehát a kép tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt mutat és pornográf. Annak nincs jelentősége, hogy a további elkövetési magatartások idején a képen szereplő személy él-e még vagy elhunyt, vagy a tizennyolcadik életévét betöltötte-e (BH 2010.287.).

Büntetőjogi felelősséget azonban csak akkor keletkeztet a felvétel, ha az felismerhetően tizennyolcadik életévét be nem töltött gyermeket ábrázol. Ennek

a felismerhetőségnek bárki számára egyértelműnek kell lenni, ekként nem szakértői kérdés.

Mindez érvényes a ma hatályos jogszabályban megjelölt egyéb életkori határookra is.

A hatályos törvény már nem azt határozza meg, hogy milyen formában tárgyasul a gyermekpornográfia, hanem azt, hogy mit ábrázol.

A felvétel szó jelentése azonban kép vagy film (technikailag értelemszerűen digitális) rögzítésre utal, ekként a korábbi joggyakorlatnak megfelelően nem esik e körbe a rajz, festmény, grafika. Kivétel ez utóbbi alól a számítógépes grafika (CGI), tekintettel arra is, hogy éppen erre tekintettel került szabályozásra a valósághű, azaz a valóságoshoz megtévesztésig hasonló ábrázolás, ami alapján nem lehet megítélni, hogy valóságos-e az ábrázolt személy. Ugyanakkor továbbra se értendők ide a képregények, rajzfilmek (akkor sem, ha rajzolt gyermekek szexuális cselekményét ábrázolja). Hangfelvétel úgyszintén nem lehet elkövetési tárgy, amit a fogalom új meghatározása – „ábrázol” – egyértelművé tesz.

A mai szabályozás alapján nem foghat helyt *Finkey Ferenc* megállapítása, miszerint művészet és pornográfia úszó határokkal van elválasztva egymástól.⁹ A nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal ábrázoló felvételt ugyanis el kell határolni az emberi test művészi, tudományos vagy ismeretterjesztő jellegű ábrázolásától, amely akkor sem tényállásszerű, ha tizennyolc éven aluli személyről készült, és egyesek véleménye, ízlése szerint szeméremsértő. Fő szabály szerint nem pornográf a meztelen gyermekről egy nyilvános strandon szülei által készített felvétel.¹⁰ Ugyanakkor a már kifejtettek értelmében egy ilyen felvétel a kontextusa alapján akár minősülhet pornográfának is, azaz rögzíthet egy annak minősülő érintést, mozdulatot, vagy ábrázolhatja a gyermek úgynevezett aláfényképezését.

Szeméremsértőnek minősül a felvétel, ha a nemiség rejtett részét feltárulkozóan, a nemi szerveket hangsúlyosan bemutatva, a gyermeket meztelenül, kihívó testtartásban, hivalkodóan, kínálkozó módon, a szeméremérzet védettségét megszüntetve ábrázolja.¹¹

A pornográf felvétel másik fogalmi eleme, hogy az célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon történő ábrázolás. A szexuális célzat tehát a pornográf felvétel fogalmában érhető tetten; amennyiben az súlyosan szeméremsértő nyíltsággal ábrázolja a nemiséget, akkor általában okszerűen követ-

⁹ FINKEY Ferenc: Új törvény a pornográfia büntetéséről. *Budapesti Szemle*, 1929

¹⁰ POLT P. (szerk.): i. m.

¹¹ Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.3522/2022. számú állásfoglalás; BERKES György (szerk.): *Magyar Büntetőjog I–III. – régi Btk. – Kommentár a gyakorlat számára*. (Lezárva: 2007). HVG-ORAC, Budapest, 2008.

keztetni lehet a célzatra is. A kettő különválasztása a gyakorlatban igen nehéz. A célzat irányulhat az elkövető saját nemi vágyának a felkeltésére, ez valósul meg, amikor kizárólag a saját használatára készít, készített pornográf felvételt egy tizennyolc éven aluli személyről, de irányulhat mások nemi vágyának felkeltésére, amikor további elkövetőkhöz jut el a felvétel.

Kutatási eredmények

A vizsgált ügyekben a felvételek megtekintésére nem volt lehetőség, ekként abból lehet következtetéseket levonni, amit ezek leírásáról tartalmazott a bíróság vagy az ügyészség által rögzített tényállás, esetenként a jogi indokolás. A jogalkalmazók különböző megoldásokat választottak, a kép tartalmának egészen részletes leírásától kezdve odáig, hogy csupán arra tett megállapítást a tényállás, hogy a felvétel a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon ábrázolja. Esetenként csak leírta vagy utalt a tényállás arra, hogy a képen mezítelen gyermek látható, azonban a kontextust nem tartalmazta a leírás, így arra, hogy a jogalkalmazó helyesen minősítette-e a képet súlyosan szeméremsértőnek, megállapításokat tenni nem lehetett.

Egy esetben a bíróság részletesen indokát adta döntésének, kifejtve, hogy álláspontja szerint általában a nemi aktus és a nemi szervek naturális, részletekbe menő – de a művésziességet nélkülöző – ábrázolását tekinthetjük pornográfának. Továbbá az olyan képeket, ahol a női vagy férfi nemi szerv a nemi aktus közben vagy azt célzóan van lefényképezve, vagy ha például az ábrázolt személy a nemiség szempontjából súlyosan szeméremsértő helyzetben (pl. széttárt lábakkal vagy előrehajolva úgy, hogy jól láthatók legyenek a nemi szervek) kerül rögzítésre és a felvételek magukban hordozták a szexuális vágy felkeltésének szándékát is.

Egy másik esetben a bíróság kifejtette, hogy a lány a vele szerelmi kapcsolatban álló fiú részére küldött képeket kapcsolatuk elmélyítése érdekében, azért, hogy tetszen a fiúnak. A képeken nemi aktus nem látható, azokon a lány fehérneműben van, illetve van olyan is, amin mezítelen, de a nemi szervei nem láthatóak, semmiféle további magatartást, különösen a nemi vágy felkeltésére irányuló mozdulatot, cselekvést nem tartalmaznak a felvételek, így ezek nem tekinthetők a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal történő ábrázolásnak. A felvételek másik részén látható volt a lány melle, ez azonban önmagában, mindenféle további többletmagatartás, -cselekvés nélkül nem tekinthető a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal történő ábrázolásnak.

Az ügyészség sem minősítette kontextusa alapján a sértettet a fürdőszobában oldalról mezítelenül a kád fölé hajolva, illetve mezítelenül a radiátor előtt állva ábrázoló felvételeket pornográfának.

A legtöbb esetben a felvételek minimális leírása megfelelő annak megállapítására, hogy azok pornográfnek minősülnek, ha azt tartalmazza, hogy a gyermek nemi szervét vagy a gyermeket szexuális aktus közben, vagy nemi szervébe dugott tárggyal mutatta. Azonban a felvételek azon leírása, amiken a gyermekek mezítelenül voltak láthatók, a kontextus megjelölésének elmaradása miatt hiányosnak tűnnek.

A vizsgált ügyek közül négy esetben állapította meg a bíróság a legsúlyosabb minősítést, amikor a felvételeken tizenkettedik életévét be nem töltött gyermek sanyargatása vagy erőszak látható. A négy ügyből csak kettő esetben rögzítette a tényállás a kép minimalista (és egyben elegendő) tartalmának leírását, akként, hogy a videófelvételen egy ismeretlen felnőtt férfi anális közösülés közben látható egy nyilvánvalóan tizenkettedik életévét be nem töltött lánygyermekkel, őt sanyargatva. Illetve a videófelvételen tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére erőszak alkalmazásával elkövetett szexuális cselekmény látható. A másik két ügyben aggályos, hogy a tényállás csak annyit tartalmaz, hogy az érintett felvétel a tizenkettedik életévét be nem töltött gyermekek sanyargatását vagy erőszak alkalmazását ábrázolja.

A felvételek készítőit tekintve a vizsgált 460 eset 62%-ában (277) a felvételen szereplő gyermek egyben a készítő is volt, 39%-ban (176) a terhelt vagy más ismeretlen elkövető készítette a felvételt, míg 1%-ban (7) nem készült felvétel [Btk. 204.§ (6) bekezdés, illetve korábbi szabály (5) bekezdés].

1. számú táblázat: A felvétel készítője

Szereplő 277			Nem szereplő 176	
Kérésre 125	Önként 108	Kényszer 25	Ismeretlen 101	Terhelt 75
		Pár 19		

277 esetből, amikor a felvételen szereplő készítette a felvételt (tipikusan a gyermek otthonában magáról kép- vagy videófelvételt rögzített és online megküldte másnak), 39%-ban (108) a gyermek önként, 45%-ban (125) kérésre készítette a felvételt, 9%-ban (25) a gyermeket a másik fél kényszerítette a felvétel elkészítésére (*sextortion*), valamint 7%-ban (19) a képen szereplő pár, vagy a pár egyik tagja örököltette meg a szexuális cselekményüket.

A másik 176 esetből, 43%-ban (75) a fiatalkorú terhelt készítette a felvételt, ide kell érteni azokat az ügyeket is, amikor a készítő a terhelt, illetve azokat is, amikor olyan felvételt szerzett meg a terhelt, amelyiket egy másik ismert terhelt készített a felvételen szereplő gyermekről.

A 176 eset 57%-ában (101) a felvétel készítője ismeretlen, legnagyobb számban azok az ügyek tartoznak ide, amikor a fiatalkorú terhelt az internetről töl-

tött le általa nem ismert gyerekeket ábrázoló képet, illetve amikor a tényállás szerint ismeretlen helyről, ismeretlen, de konkrét személytől szerezte meg a fiataalkorú a felvételt (tipikusan e-mailben, Messenger-üzenetben stb.)

A hatályos szabályozás szerint jelentősége van a felvételen szereplő gyermek életkorának abban az értelemben, hogy a tizenkettedik életévüket be nem töltött gyermekek fokozott védelmet élveznek, illetve egyes elkövetési magatartások a tizennégy-tizennyolc éves gyermeket ábrázoló felvételek esetén kisebb tárgyi súlyúak (privilegizált eset), továbbá súlyosabban minősülő eset, ha a kép kiskorú sanyargatását vagy erőszakot ábrázol.

Attól függetlenül, hogy a képet ki készítette, valamennyi kategóriában szerepeltek olyan ügyek, amelyben a kép tizenkét éven aluli gyermeket ábrázolt, kivéve azt az esetet, amikor a pár magáról készített felvételt. Ezt úgy kell érteni, hogy tizenkét év alatti gyermekek (több esetben nyolc és tíz éves kislányok) önként is és kérésre is készítettek magukról felvételt, melyet online elküldtek. A legsúlyosabb tartalmú képek, amik tizenkét éven aluli gyermeket sanyargatva vagy erőszakosan ábrázoltak – 4 ilyen eset volt – csak az internetről letöltött, ismeretlen által készített képek között szerepeltek.

Összegzés

A vizsgált ügyekben nem igazolódott az, hogy a gyermekpornográf felvételek túlnyomó többsége gyermekek sérelmére elkövetett súlyos nemi bűncselekményeket örökít meg, tetézve a szexuális abúzus nyomán elszenvedett sérelmet (Szabó–Csapucha-kutatás¹²). A szereplők 277 esetben magukról készítették a felvételt, ebből 25 esetben kényszerből (az első képeket még önként vagy kérésre, a további felvételeket éppen ezzel kényszerítették ki az elkövetők: *sextortion*), ami kétségtelen, hogy szexuális abúzus, azonban 252 esetben nem merül fel a nemi bűncselekmény. A 75 terhelt által készített felvételtől is csak néhány esetben állapítható meg, hogy bűncselekményt örökít meg (ilyen például, amikor a terheltek velük közösen lerészegedő, az öntudatlanság határán mozgó barátnőjükkel szexuális cselekményt végeztek, és közben felvételt is készítettek). Legalább ötven esetben ezeken a felvételeken is konszenzusos szexuális cselekmény, illetve az azon szereplő személy beleegyezésével történt ábrázolás látható. A 101 idegen által készített felvétel között több olyan van, ami a gyermekek

¹² SZABÓ Judit – CSAPUCHA Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiataalkorú elkövetőkre. 1. rész. *Ügyészeti Szemle*, 2020/2., 22–37., <https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2020-02.pdf>; SZABÓ Judit – CSAPUCHA Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiataalkorú elkövetőkre. 2. rész. *Ügyészeti Szemle*, 2020/3., 6–21., <https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2020-03.pdf>

súlyos szexuális bántalmazását ábrázolja (ezek tipikusan az internetről letöltött képek között találhatók). Összességében legalább 300 esetben bizonyosan nem a gyermek sérelmére elkövetett súlyos nemi bűncselekményt örökít meg a felvétel, és éppen ez a fiatakorúak által elkövetett bűncselekmények egyik specifikus jellemzője.

Javaslatok

Mivel a gyermekpornográfia fogalma nem mentes a szubjektív elemektől sem, kiemelt jelentősége van annak, hogy az elkövetés tárgya a tényállásban, lehetőség szerint mellőzve a naturalizmust, minimalista módon leírásra kerüljön, amiből megállapítható a kép- vagy videófelvétel súlyos szeméremszéttő és nemi vágy felkeltése célzatú jellege. Szükséges utalni arra, hogy e bűncselekmény súlyosabban minősülő eseteihez hasonló büntetési tételű emberölés büntette esetében sem elégedhet meg a jogalkalmazó azzal, ha a tényállás annyit rögzít, hogy a terhelt megölte, ekként a sértett meghalt.

OBJEKTÍV TÉNYÁLLÁSI ELEMELK II.: A PASSZÍV ALANY

A gyermekpornográfia büntettének passzív alanyáról

Passzív alany az, akin, vagy aki ellen a bűncselekményt elkövetik.

A gyermekpornográfia bűncselekményének passzív alanya csak meghatározott személyes tulajdonsággal rendelkező személy lehet (személyes kvalifikált-ság): gyermek, azaz tizennyolcadik életévét be nem töltött személy. A házasság révén szerzett nagykorúságnak – ami évente háromszáz-négyszáz gyermeket érint – nincs jelentősége.¹³

A bűncselekmény minősített eseteiben és privilegizált eseteiben megjelölt életkornak megfelelő gyermek lehet az adott eset passzív alanya.

A passzív alany és a sértett nem azonos fogalmak, az előbbi anyagi jogi, míg az utóbbi eljárásjogi fogalom. A sértett az a természetes személy, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette (Be. 50. §). A két fogalom rendszerint egybeesik.¹⁴

A Kúria korábban nyitva hagyta a kérdést, hogy a gyermekpornográfia büntettének a Btk. 204. § (1) bekezdésében meghatározott esetei kapcsán a felvételeken szereplő, tizennyolcadik életévét be nem töltött személy „anyagi jogi

¹³ Évente 300-400 gyermekházasságot kötnek Magyarországon. GYURKÓ Szilvia: Gyerek-házasságok Magyarországon – minden napra jut egy. *WMN.hu*, 2018. október 17. <https://wmn.hu/ugy/49583-gyerek-hazassagok-magyarorszagon--minden-napra-jut-egy>

¹⁴ NAGY Ferenc – TOKAJI Géza: *A magyar büntetőjog általános része*. Korona Kiadó, Budapest, 1998

értelemben sértett-e”; avagy csak tágabb, kriminológiai értelemben tekinthető egyértelműen a gyermekpornográfia mindenkori sértettjének. Ugyanis büntetőjogi szempontból a felvételen szereplő személy sértetti minősége a tényállás alapesetének nem szükségszerű eleme. Ugyanakkor a Btk. 204. § (2) bekezdésében meghatározott minősített esetének törvényszövege egyértelműen utal a felvétellel érintett tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sértetti jellegére, ezért a bűncselekmény ezen minősített esetének van passzív alanya, sértettje (2/2018. BJE határozat).

Úgyszintén a Kúria eseti döntésében viszont azt fejtette ki, hogy a Btk. 204. § (2) bekezdésében szereplő „sértett sérelmére” kifejezés értelemszerűen nem anyagi jogi vagy eljárásjogi, hanem a kriminológiai értelemben vett sértett fogalmának felel meg.¹⁵

Később azonban a Kúria – egyezően a Legfőbb Ügyészség állásfoglalásával – már arra a döntésre jutott, hogy a gyermekpornográfia bűncselekményének jogi tárgya a gyermekek egészséges irányú nemi fejlődése, ami a bűncselekmény valamennyi alapesetében veszélybe kerül, ezért e személyek a bűncselekmény passzív alanyai. A felvételeken látható személy passzív alany, illetve sértett mivolta minden esetben megállapítható, függetlenül attól, hogy kiléte a büntető-eljárás során beazonosítható-e vagy sem.¹⁶

Az áldozat a passzív alanytól és a sértettől különböző, annál tágabb fogalom. Az áldozat a cselekménytől közvetetten sérelmet szenvedő fél, ilyen lehet a képen szereplő gyermektől különböző gyermek, aki szembesül a káros tartalommal, és megrázkódtatást, sérelmet szenved.

Az önrendelkezési jogról

A sértett beleegyezése bizonyos korlátok között kizárja a cselekmény jogellenességét (*volenti non fit iniuria*), a cselekmény anyagi jogi szempontból nem bűncselekmény. A sértett beleegyezése a jogellenességet akkor zárhatja ki, ha a sértettet megilleti az önrendelkezési jog, és a beleegyezés nem irányul társadalmilag káros célra. A beleegyezés hatályosságának feltétele, hogy a sértett megfelelő ítélőképességgel rendelkezzen, a beleegyezés önkéntes és komoly legyen, és az, hogy azt a sértett még az elkövetés előtt vagy alatt adja meg.¹⁷

A tényállás nemcsak az ábrázolt gyermeket védi, hanem általában a gyermekek egészséges a testi és pszichés fejlődésén belül értelmezett nemi, és erkölcsi

¹⁵ Kúria Bfv.II.1267/2020/5. számú ítélete

¹⁶ Legfőbb Ügyészség BF.1524/2019/28. számú állásfoglalása; Kúria Büntető Kollégiumának 1/2021. (V. 13.) BK véleménye

¹⁷ NAGY F. – TOKAJI G.: i. m.

fejlődését is. A gyermekpornográfia visszaélést jelent a gyermek védtelen, kiszolgáltatott helyzetével, a gyermek szexuális kizsákmányolását ábrázolja, ezért nemcsak az ábrázolt gyermek, hanem a gyermekek jogai általánosságban sérülnek. E jogok védelmének társadalmi jelentősége okán a hatályos jogi szabályzás nem ismeri el a tizennyolc éven aluli gyermekek ítélőképességét, nem enged teret saját képmásuk feletti önrendelkezési joguknak, abban az értelemben, hogy annak kezelésére másnak felhatalmazást adjanak.

Ekként a büntetőjog hatályos szabályozása szerint nem bír jogi jelentőséggel az, hogy a képen szereplő gyermek hozzájárult ahhoz, hogy a felvétel őt az adott tartalommal ábrázolja. A teljesség kedvéért ki kell térni arra, hogy ilyen hozzájárulást a gyermek törvényes képviselője sem adhat, az nemhogy nem zárja ki a cselekmény jogellenességét, hanem büntetőjogi felelősséget keletkeztet.

Kutatási eredmények

A felvételeken szereplő gyerekek (az előző fejezet alapján egyszerűsítve a továbbiakban: sértett) száma a kutatási módszertanról szóló fejezetben is jelzetten 460.

A sértettek ismertség szerinti megoszlását tekintve, ők 85%-ban (392) konkrét személyként ismertek, azonosítottak voltak, 15%-uk (68) maradt ismeretlen, ők azok a gyerekek, akikről a készült felvételeket a terheltek az internetről letöltötték, vagy ismeretlen forrásból beszerezték (a Szabó–Csapucha-kutatás a felnőtt és fiatalok elkövetők tekintetében alig több mint felében jelölte meg az ismert sértettek arányát).

A sértettek nemenkénti megoszlását tekintve, 80%-a volt lány (368), 7%-a fiú (33), 6%-ban (27) a képen fiúk és lányok szerepeltek, azaz párok szexuális cselekményét ábrázolta, 7%-ban pedig ismeretlen a sértett neme. Ez utóbbi csoport tekintetében azért nincs adat, mert a tényállás nem rögzítette, csak annyit tartalmazott a sértettel kapcsolatban, hogy tizennyolc (illetve amikor a minősítés szerint ennek jelentősége volt, a minősítést megalapozó) éven aluli személy (a Szabó–Csapucha-kutatás ezzel megegyező adatokat tartalmaz, a Parti-kutatás¹⁸ azonban jelentősen eltér, a lányok arányát 32%-ban, az ún. vegyes ügyeket 24%-ban jelölte meg).

Az arányokat némileg a lányok oldalára billenti az a néhány ügyben tapasztalható gyakorlat, hogy ha a párok magukról, vagy más róluk készít felvételt, akkor a tényállásban a lány mindig sértettként, míg a fiú esetlegesen szerepel sértettként –

¹⁸ PARTI Katalin: *Az eladók már rég hazamentek. A büntetőjog mint az online pornográfia szabályozásának eszköze*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Infokommunikációs és Jogi Doktori Program, Pécs, 2008

értelemszerűen, amikor más készíti a képet, egymás tekintetében, illetve amikor a saját használatra készült felvétel kikerül az uralmuk alól (akár a fiú közrehatásával is). A fiúgyermek ilyen esetben akkor is sértett, ha az aktus közben csak a lány látszik felismerhetően a képen, és a fiúnak csak a nemi szervét ábrázolja a felvétel.

A sértettek életkori megoszlását tekintve a tizennégy év alatti és a tizennégy év feletti korcsoport egyenlő arányban szerepelt a sértettek között (a sértettek életkora 17%-ban ismeretlen, a tényállás nem tartalmazta; a Szabó–Csapucha-kutatás körülbelül ugyanezt az arányt mutatta ki, a sértettek átlagéletkora ennek megfelelően szintén azonosságot mutat: 13,5 év).

Három gyermek volt hat éven aluli, a legkisebb hároméves, róla tizenhét éves nővére készített felvételt, ami azt ábrázolja, hogy a kisfiú saját nemi szervét izgatja, miután ennek módját a testvére megmutatta neki. Egy másik ügyben a tizenhét éves fiatalkorú fiú hétéves húgával és ötéves unokahúgával végzett szexuális cselekményt, valamint róluk felvételeket készített. A harmadik ügyben a tizenöt éves lány három pornográf felvételt szerzett meg, ezeken öt-hat éves gyermek is szerepelt (a Parti- és a Szabó–Csapucha-kutatásban is ötéves volt a legfiatalabb sértett).

A legnépesebb korosztály a sértett gyermekek között a 12-14 éves csoport (123), utánuk a náluk kicsit idősebbek következnek; a 14-15 évesek (90), majd lényegileg egyenlő arányban a 6-12 éves korosztály (65) és a 15-16 évesek (69), végül a valamivel tudatosabbnak tűnők következnek a 16, illetve 17 éven felüliek (15-15).

Tekintettel arra, hogy a 460 eset csupán 4%-át (20) követték el a valós térben, az összes többi elkövetés az online térben történt, ezek az adatok azt is jelentik, hogy a tizennégy éven aluliak, közülük is a tizenkét éven aluliak nemcsak aktívan jelen vannak az online térben, de ilyen cselekmények sértettjévé válásuk okán azt is, hogy megfelelő szülői kontroll nélkül.

A kicsik nagy aránya azt is jelenti, hogy eredményeim alapján igazolható a Szabó–Csapucha-kutatás megállapítása: a fiatalkorú terheltek jellemzően hozzájuk hasonló korú sértettek sérelmére követték el a bűncselekményt, de sok esetben nem így van.

A 0-14 éves korosztályba tartozó 191 gyermek közül 23% (43) kizárólag online kötött ismeretséget nála – hét esetet kivéve – mindig legalább három évvel idősebb gyerekekkel. A legnagyobb korkülönbség nyolc év volt, amikor a nyolcéves sértett tizenhat éves terhelttel kötött ismeretséget.

A táblázat a korosztályok találkozását mutatja, vízszintes sorban a sértettek életkorát, a függőleges oszlopban a terheltek életkorát tüntettem fel, míg a számok az esetszámot mutatják az adott korosztályi találkozáson belül a 43 esetet lebontva.

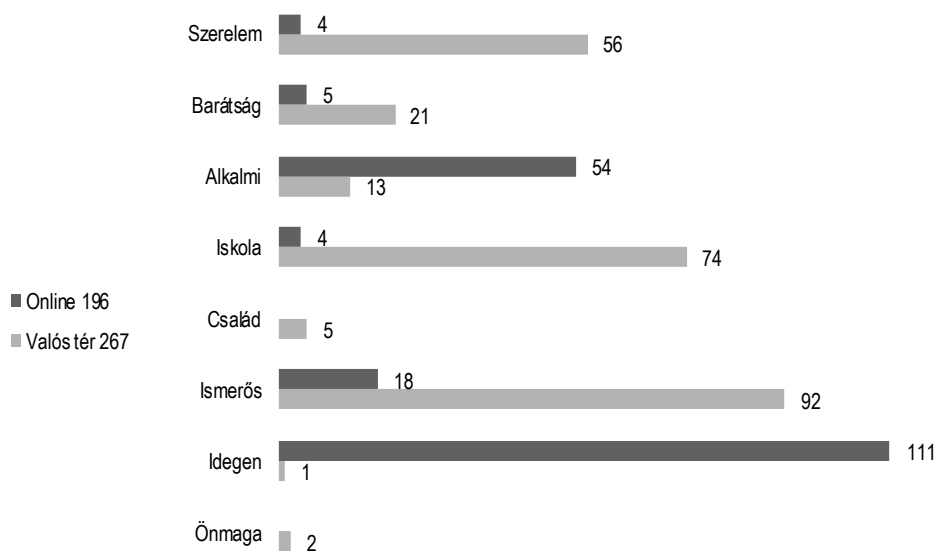
2. számú táblázat: Korosztályok találkozása

		Sértettek életkora					
		8+	9+	10+	11+	12+	13+
Elkövetők	14+			2	2	2	2
	15+	1		3	3	6	3
életkora	16+	1		1	6	2	3
	17+			1	2	1	2

A gyerekek tipikusan közösségi oldalakon vagy kifejezetten ismerkedésre létrehozott oldalakon, máskor internetes játékokban ismerkedtek meg, előfordult ugyan, hogy a sértett eleinte valós életkorát nem mondta meg, de végül ezt a beszélgetés során közölte, ennek ellenére – a már észlelt jelentős korkülönbségről tudva – a beszélgetést tovább folytatták, majd ezen esetekben mindig sor került arra, hogy a sértett önként vagy kérésre felvételt küldött magáról, vagy kölcsönösen felvételt küldtek egymásnak.

A sértett és a terhelt viszonyát tekintve az esetek 57%-ában (264) a sértett és a terhelt a valós térben már ismerte egymást, azonban 43%-ban (196) a kapcsolat online történt, személyes ismeretség nélkül.

Ábra: A sértett és a terhelt kapcsolata

A sértett és a terhelt kapcsolatát mind a két kategórián belül nyolc csoportban vizsgáltam: korábbi vagy fennálló szerelem (párkapcsolat), korábbi vagy fennálló barátság, alkalmi kapcsolat, iskolai vagy gyermekvédelmi ismeretség,

család, ismerős, idegen és önmaga. Az online kapcsolatok között ebből csak hat csoportban volt adat (család és önmaga kategória online nem volt értelmezhető).

A reális térben legnagyobb arányú az ismerős kapcsolat az összes eset 20%-a (92), második leggyakoribb az iskolai vagy gyermekvédelmi ismeretség 16% (74), annak, hogy ez a két csoport ekkora számmal szerepel, az az oka, hogy ebben a két közegeben terjednek el leginkább láncolatosan a megszerzett felvételek. Mutatja ezt az is, hogy mindkét csoporton belül az ügyek kétharmad része feltételes ügyészi felfüggesztéssel vagy ügyészi megrovással zárult. A valós térben létező kapcsolat harmadik és negyedik csoportja a korábbi vagy fennálló szerelem 12% (56), valamint a barátság 5% (21). Alkalmi kapcsolat volt az ügyek 3%-ában (13), családi 1%-ban (5), továbbá idegen volt a sértett számára az elkövető egy ügyben, két esetben pedig a sértett önmaga volt.

Az online kapcsolatokban másképp alakult a csoportok sorrendje; az összes eset 24%-ában (111) a terhelt számára a sértett idegen volt. Ebbe a kategóriába tartoznak azok a kapcsolatok, ahol a terhelt számára idegen gyermekről töltött le képet, illetve ismeretlen forrásból szerzett be ilyet, avagy ismert elkövető társától kapta, az ügyben konkrétan ismert gyermeket ábrázoló felvételt, de az elkövető számára a sértett idegen volt. A második jelentős számú csoport, az online alkalmi kapcsolatok, az esetek 12%-át (54) tették ki. A harmadik csoport az online ismerősök, az esetek 4%-a (18). Az online, személyes kapcsolat nélküli szerelem, barátság és iskolatárs 1–1%-ot tett ki (4-5 eset).

Összegezve a sértettek lényegesen nagyobb arányban lányok, mint fiúk, életkoruk szerint a hat (nagyobb számban inkább tíz) és tizenhat éves közötti gyermekeket ábrázoló felvételek képezték az elkövetés tárgyát az ügyekben. A fiatalok elkövetők nagyobb részt már az elkövetés előtt személyes kapcsolatban álltak a későbbi sértettel, szerelmi, barátság, iskolatársi és ismerősi viszony volt a legjellemzőbb. Hogy ezzel mennyire éltek vissza, arra az elkövetési magatartás fejezet adataiból lehet következtetést vonni.

Aggasztó, hogy az online térben 8-12 éves korcsoportba tartozó gyermekek kötnek szülői kontroll nélkül ismeretlenekkel kapcsolatot. Az, hogy ez milyen gyakorisággal történik magát gyermeknek kiadó felnőttel, egy másik kutatás tárgya lehet.

Az okoseszközök internethasználattal hathatós szülői, gondviselői, társadalmi kontroll nélkül úgyszintén felvetik a gyermek fejlődéséhez való jogának sérelmét. Mind a gyermek, mind a környezete érdemi edukációja elkerülhetetlen szükségyszerűség.

A BŰNCSELEKMÉNY ALANYA: AZ ELKÖVETŐ

Mivel a kutatás szempontjából az elkövető a sértett mellett a másik gyermek, aki középpontban van, ezért elemzését a harmadik objektív tényállási elemet (elkövetési magatartás) megelőzve végzem el.

A gyermekpornográfia bűncselekménye közönséges bűncselekmény (*delictum commune*), tettese bárki lehet, kivéve maga a gyermek, akit a felvétel ábrázol. Ő akkor sem követ el bűncselekményt, ha az önmagáról készített felvételt átadja, hozzáférhetővé teszi vagy akár kereskedik vele.¹⁹

A gyermekpornográfia büntettének súlyosabban minősülő esetei közül kettő azonban különös bűncselekmény (*delictum proprium*), tettese csak a törvényben meghatározott személyes kvalifikáltsággal rendelkező személy lehet, így a 204. § (2) bekezdés b) pontjában meghatározott bűncselekményt csak olyan személy követheti el, akinek a gyermek a nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll, illetve a gyermekkel kapcsolatban egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll, neki kiszolgáltatott helyzetben van. Ugyanezen bekezdés c) pontjában meghatározott bűncselekményt hivatalos személy követheti el.

Közzetett tettesség abban az esetben, ha az elkövető a tizennégy éven aluli gyermeket vesz rá arra, hogy magáról felvételt készítsen, és azt elküldje neki azért nem jöhet szóba, mert a sértett gyermek önmaga vonatkozásában elkövetett cselekménye nem bűncselekmény.

A gyermekpornográfia büntettét társtettesként is el lehet követni, az esetek többségében azonban az elkövető (önálló) tettes. A tettesi cselekményhez bűnsegély is járulhat, de a bűnsegédi magatartás nem lehet anyagi eszköz szolgáltatása a c) pontban meghatározott cselekmények tekintetében, mert akkor a (4) bekezdésben meghatározott cselekmény valósul meg. Bűnsegéd lehet, aki szándékosan segítséget nyújt a felvételek készítéséhez, lehetséges pszichikai bűnsegély is. A cselekmény felbujtóként is elkövethető.

A gyermekpornográfia büntette szempontjából fiatalkorú a tizennegyedik életévét betöltött, tizennyolcadik életévét meg nem haladott személy. Mint többször volt róla szó, a kutatás kizárólag a fiatalkorúak által elkövetett cselekményeket elemzi.

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

A kutatási esetszám az ügyekben felelősségre vont 460 elkövető. A bíróság hozott jogerős ügyszám 44%-ban (202), az ügyészszeg feltételes ügyészi fel-

¹⁹ BERKES Gy. (szerk.): i. m.; BELOVICS Ervin – POLT Péter (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*. HVG-ORAC, Budapest, 2023; BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor – SINKU Pál: *Büntetőjog. Különös Rész*. HVG-ORAC, Budapest, 2016; POLT P. (szerk.): i. m.

függesztést alkalmazott 43%-ban (196) és 62 főt részesített megrovásban (13%).

Az elkövetők nemenkénti megoszlását tekintve a vizsgált minta 78%-ában (360) az elkövető fiú volt, míg 22%-ban (100) lány. Az arányeltolódás a legnagyobb a bírósági határozattal lezárt ügyekben (84:16), kisebb a feltételes ügyészi felfüggesztés (77:23), és legkisebb az ügyészi megrovás (66:34) esetében.

A Parti-kutatás vélemezte, hogy az elkövetők neme befolyásolta a sértettek nemek szerinti megoszlását: a túlnyomó részben férfi elkövetők a legtöbbször gyermeklányokat választottak bűncselekményük alanyául.

A fiatalok elkövetőknél bár valóban többségben vannak a fiú elkövetők és többségében a lány sértettek, azonban a felnőttek által elkövetett szexuális kihasználástól eltérően a gyerekek esetében számos más, nem szexuális célzatú elkövetés is tetten érhető, ami a nemekre nem, vagy másképp van kihatással.

Függetlenül attól, hogy milyen nemű gyermeket ábrázol a pornográf felvétel, annak láncolatossága továbbküldésében a lányok is alaposan kivették a részüket. A lányok körében gyakrabban jelent meg a bosszú motívum is, amikor korábbi barátnőiket akarták megalázni, vagy utált, velük azonos nemű ismerősük lejáratása érdekében hoztak létre közösségi oldalon csoportot és ott róla pornográf képeket osztottak meg, illetve az is előfordult, hogy a szerelmük korábbi szerelméről a fiú aktív közreműködésével vagy csalárd módon telefonjáról az ott tárolt képet megszerezve osztották meg másokkal a rivális lejáratására a felvételeket. Az is előfordult, hogy a rivális lányok kölcsönösen elkövették a másik sérelmére a bűncselekményt.

Az életkori megoszlást tekintve az elkövetők életkorának vizsgálata alapján úgy tűnik, minél közelebb kerülnek a felnőttkorhoz, annál nagyobb a valószínűsége, hogy nem követik el a bűncselekményt (vagy ügyesebben kerülnek el a felelősségre vonást). Ez összhangban áll a sértetti korcsoportokkal, mivel a felnőttkor küszöbén kisebb eséllyel váltak sértetté.

A legfiatalabb terhelt tizennegyedik születésnapja másnapján követte el a bűncselekményt, a legidősebb pedig a tizennyolcadik születésnapján. A 14 és a 15 éves korosztály 31–31%-ban volt érintett (143, illetve 141 fő), a 16 évesek 22%-ban (101), a 17 évesek 15%-ban (68), az ügyek 1%-ában nem lehetett állást foglalni az elkövető életkoráról. Ennek oka az, hogy öt esetben a megrovásról rendelkező ügyészi határozat nem tartalmazott adatot a terhelt születési idejéről és életkorára sem. Egy ügyben a tényállás vélhetőleg hiányos, és nem tartalmazza azt az elkövetési időt, amire nézve a határozat tartalma szerint még csak tizenhárom éves terheltek elérték a büntethetőségi életkort.

Az iskolázottság tekintetében a gyűjtött adatok alapján azt lehetett megállapítani, hogy a gyermekek életkoruknak megfelelő iskolába jártak az elkövetés idején; a 14-15 évesek nyolcadik, kilencedik osztályba, az idősebbek

felsőbb osztályokba, gimnáziumba, szakgimnáziumba vagy szakközépiskolába. Egy-két esetben lehetett megállapítani a bírósági ítéletből, hogy a terhelt ugyan formálisan tanuló volt az elkövetés idején, de valóságban nem járt iskolába, illetve már nem volt tanköteles és vagy részben, vagy egészben szülei eltartásában élt. Összegezve, egy-két kivétellel valamennyi elkövető gyermek iskolai tanuló volt.

Az előélet szempontjából, figyelemmel az elkövető gyermekek életkorára, nem meglepő az a megállapítás, hogy 96%-uk először került összeütközésbe a büntetőtörvénnyel. A feltételes ügyészi felfüggesztéssel vagy az ügyészi megrovással zárult ügyek elkövetői 100%-ban nemcsak büntetlenek, de más eljárás sem indult ellenük.

A bírósági ügydöntő határozattal zárult ügyekben 184-en (91%) álltak először bíróság előtt (büntetővégzés esetében átvitt értelemben), 12 terhelt ellen (6%) más eljárás volt folyamatban az elkövetés idején, és 6-an korábban álltak már bíróság előtt, illetve büntetett előéletűek voltak (3%), közülük volt, aki próbára bocsátás vagy felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt követte el a bűncselekményt, egy esetben a fiatakorú terheltet visszaesőként ítélte el a bíróság.

Volt olyan elkövető, aki már gyermekpornográfia büntette [Btk. 204. § (1) bekezdés b) pont] miatt ellene folyamatban lévő eljárás alatt, az első cselekmény elkövetése után egy évvel ismét elkövette a bűncselekményt [Btk. 204. § (1) bekezdés a) pont]. Az első ügyet az ügyészség feltételes ügyészi felfüggesztéssel fejezte be, a másodikban a bíróság hozott jogerős ügydöntő határozatot.

Más a helyzet azokban az ügyekben, ahol a terhelt ellen ugyanazon időszakban, különböző sértettek tekintetében ugyanazon bűncselekmény miatt két eljárás folyt, és mindkét eljárásban megállapították büntetőjogi felelősségét. Ezekben az esetekben azonban nem bűnisméltléstről van szó, hanem a természetes egység téves jogalkalmazói értékeléséből, és a második eljárásban a terhelt büntetőjogi felelősségének téves megállapításáról.

A tettesi és társtettesi, részesi elkövetés egyes esetei alapján a bűncselekmény elkövetője bárki lehet, kivéve a képen szereplő gyermek. Ennek ellenére két esetben a felvételen szereplő gyermek saját magáról készített és saját maga által átadott (online megküldött) felvétele miatt az ügyészség megállapította, hogy a felvételen szereplő cselekménye megvalósította a 18. életévét be nem töltött személyről pornográf felvétel készítésével, átadásával elkövetett gyermekpornográfia büntettét [Btk. 204. § (1) bekezdés b) pont]. Az ügyészség a terheltnek tekintett felvételen szereplőkkel szemben megrovást alkalmazott.

Társtettesi elkövetést összesen négy, tényállás szempontjából két-két nagyon hasonló ügyben, ugyanezen ügyekben 1-1 terhelttel kapcsolatban bűnsegédi elkövetést állapított meg a bíróság.

Két olyan ügy volt, amikor három fiú és a velük barátságban álló lány közösen italoztak, a lány öntudatlan állapotba került, a fiúk pedig szexuális cselekményt végeztek vele és közben pornográf felvételt készítettek. Mindkét ügyben két-két terheltet (értelemszerűen a szexuális erőszak mellett halmazatban) társtettesként, harmadik társukat bűnsegédként elkövetett gyermekpornográfia büntette miatt mondta ki bűnösnek a bíróság.

A másik két ügyben szintén egymáshoz hasonló tényállás alapján alapított meg társtettesi elkövetést a bíróság. A terheltek közösen hoztak létre a közösségi oldalon csoportot, egyik esetben azért, hogy egy ismerősüket az oda feltöltött pornográf felvétellel megalázzák, a másik esetben pedig azért, hogy baráti szövetségüket, egymás iránti bizalmukat a csoportba – más gyerekekről – feltöltött képekkel megerősítsék.

Mindemellett a korcsoportra jellemző a kriminológiai értelemben vett társas elkövetés, amikor az egyes elkövetők magatartása kihat egymás tevékenységére, ám mégsem éri el azt a szintet, hogy társtettesi vagy részesi magatartást lehessen megállapítani. Nem értem ide azokat az egyébként nagy számban előforduló ügyeket, amikor a terhelteket a pornográf felvétel láncolatos átadása köti össze.

Az ügyek 87%-ában (395) a fiatalkorú terhelt egyedül követte el a cselekményt, 12%-ban (58) gyermekkorú vagy fiatalkorú társ cselekményével összefüggött a cselekmény (ideértve a már tárgyalt társtetteseket és bűnsegédeket is), az ügyek 1%-ában (4) felnőtt korú elkövetővel függött össze a cselekmény, egy esetben a felnőttkorú (felbujtóként) vette rá a fiatalkorút, hogy tízéves gyermekről szexuális cselekmény közben készítsen felvételt.

A különös bűncselekmény tettességhez szükséges ismérvek tekintetében a jogalkalmazó négy elkövető esetében látta megállapíthatónak azt, hogy rendelkezik azzal a személyes kvalifikáltsággal, amit a Btk. 204. § (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott bűncselekmény megkövetel. Az eljáró bíróságok nem indokolták meg azt, hogy mire alapozták a gyermekpornográfia büntette súlyosabban minősülő esetének megállapítását, a terheltek személyes kvalifikáltságát, ennek ellenére az olvasható ki az ítéletekből, hogy az egyik esetben a jogalkalmazó álláspontja szerint a sértettek a terhelt felügyelete alatt álltak, a másik esetben pedig a terheltek a „sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva” követték el a cselekményt (részletesebben lásd a cikksorozat 3. részében).

Folytatása következik

Az egységesség nyomában: a kiskorú veszélyeztetésének bírói gyakorlata, különös tekintettel a nevelési kötelességre

BEVEZETÉS

2024-ben a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetését 1263 esetben regisztrálták,¹ azonban jellemzően otthon, családi körben, nem a nyilvánosság láttára követik el. A bizonyítás sem könnyű az eljárás során és igen magas a látencia, azaz a valóságban jóval több esetben fordulhat elő,² így elmondható, hogy egy meglehetősen gyakran elkövetett, társadalmi szempontból kiemelt fontosságú bűncselekmény. A gyermekek mindenek felett álló érdeke – az évtizedekkel ezelőtti, a legmagasabb szinten, nemzetközi egyezményben³ való deklarálása óta – feltétlenül és folyamatosan érvényesülést kívánó elv, így a büntetőjogi jogalkotás és jogalkalmazás is szükséges, hogy célját megtartsa és előmozdítsa.

Jelen írásomban azt vizsgálom, hogy a törvényi tényállásban megjelenő nevelési, felügyeleti, gondozási kötelesség súlyos megszegését jellemzően milyen körülmények esetén állapítja meg a bíróság. Az, hogy a kötelességszegés foka elérje a súlyos mértéket, fundamentális jelentőségű abban a kérdésben, hogy

* KALINOWSKI Virág Alicja, joghallgató, ELTE ÁJK

¹ Központi Statisztikai Hivatal: 11.1.1.3. Regisztrált bűncselekmények. https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0003.html

² KOMLÓSNÉ SÓGOR Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. *Eljárásjogi Szemle*, 2017/3., 11. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/7201909>

³ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről (Gyermekek jogi Egyezmény) 3. cikk 1.: A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

beszélhetünk-e bűncselekményről. Nyitott törvényi tényállás lévén az elkövetés módja, az elkövetési magatartás különféle variációkban merülhet fel, számos egymástól eltérő esetet produkálva. Esetről-esetre terheli a jogalkalmazót az, hogy részletekre kiterjedően megvizsgálja és eldöntse, fennáll-e a kötelességszegés és az egyben súlyos-e. Mivel számtalan eltérő jellegű eset fordul elő, írásomban néhány, az elmúlt évben felmerült példával foglalkozom részletesen, *különös tekintettel a nevelési kötelesség súlyos megszegésére.*

A TÉNYÁLLÁS RÖVID ÁTTEKINTÉSE

A Btk. XX. fejezetében a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények között az első helyen szerepel a kiskorú veszélyeztetése. A Btk. 208. §-ának sajátossága, hogy az első és a második bekezdésben rögzített szabályok nem következnek egymásból, ezért azokat külön szükséges tárgyalni.

A Btk. 208. § (1) bekezdése szerint az a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él – követi el a kiskorú veszélyeztetését, aki az e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti. Ezen első bekezdés esetében a jogi tárgy a kiskorú megfelelő testi, értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődése.⁴ A jogalkotó felsorolással részletesen meghatározta azt, hogy mely személyek válhatnak a bűncselekmény alanyává. Eszerint azok a személyek, akik a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására kötelesek, e kötelezettség pedig alapulhat családjogi rendelkezésen, hatósági határozaton, szerződésen, munkaköri kötelezettségen, de egyéb, akár alkalmoszerű megbízáson vagy megállapodáson is. Az, hogy a Btk. külön kiemeli, hogy a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülő is elkövetője lehet a bűncselekménynek, mindenképpen jelentős előrelépés a korábbi Btk.-n alapuló ítélkezési gyakorlathoz képest, amely nem ismerte el szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt mint a bűncselekmény lehetséges alanyát, így rengeteg esetben elmaradt a büntetőjogi felelősségre vonás, és az ilyen szülők tovább tanúsíthatták a gyermeket sértő magatartást.⁵ Kérdéses ugyanakkor az, hogy vajon lehet-e alanya e bűncselekménynek tizennyolcadik életévét be nem töltött személy. A Btk. nem támaszt speciális követelményt az alany

⁴ MORVAI Viktória: A kiskorú veszélyeztetésének büntette, vagyis a hatályos törvényi tényállás szerkezete és klasszikus dogmatikai elemzése (Btk. 208. §). *Jogerő.hu*, 2016, <https://jogero.hu/dr-morvai-viktoria-a-kiskoru-veszelyeztetesenek-buntette-vagyis-a-hatalyos-torvenyi-tenyallas-szerkezete-es-klasszikus-dogmatikai-elemzese-btk-208-%C2%A7-2016/>

⁵ CSAPUCHA Bernadett: A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény első bekezdésének büntető anyagi jogi vetületei. *Ügyészek Lapja*, 2022/3., 15–28. <https://ugyeszeklapja.hu/?p=3870>

életkorára vonatkozóan – és nem tér ki erre a kérdésre a kommentárirodalom sem –, így az általános szabályok alapján úgy vélem, egy már 14. életévét betöltött személyből is válhat tettes, figyelembe véve azt is, hogy munkavállaló is lehet 16. életévét betöltött személy, illetve az iskola szünet idejében az a 15. életévét betöltött személy, aki nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytat.⁶ A nevelési, felügyeleti vagy gondozási kötelesség alapulhat eseti jellegű megbízáson, továbbá alanya lehet a bűncselekménynek az is, akit ideiglenes jelleggel bíztak meg a kiskorú felügyeletével,⁷ így előállhat olyan történeti tényállás, amikor megállapíthatóvá válhatna például egy tizenhétéves személy büntetőjogi felelőssége, aki délutánonként szomszédja kisgyermekére vigyáz, ha felügyeleti kötelességét súlyosan megszegi és ezzel veszélyezteti a kiskorúak testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését.

Míg a fejezetben szereplő bűncselekmények a *gyermekeket* védik, a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elnevezése során és a 208. § (2) bekezdésével kapcsolatban azonban szükséges tisztázni a passzív alannyá válás feltételeit. A hatályos polgári jogi szabályok értelmében az a tizenhatodik életévét betöltött, de tizennyelcadik életévét be nem töltött személy, aki házasságot köt, nagykorúvá válik.⁸ Aki pedig ilyen módon nagykorúvá vált, nem lehet a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének passzív alanya, mivel a tényállás *kifejezetten kiskorúak tekintetében érvényesül*. A Btk. azonban számos esetben nem a kiskorú meghatározást alkalmazza, hanem a tizennyelcadik életévét be nem töltött személy kategóriát. Ezt a megoldást választotta a jogalkotó a Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése tényállás passzív alanyának meghatározásánál, mely esetében az a tizennyelcadik életévét betöltött személy, *aki tizennyelcadik életévét be nem töltött személyt* bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírti törekszik vagy bűncselekmény elkövetéséhez felajánl, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdésben meghatározott egy évtől öt évid terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Látható, hogy ez esetben passzív alanya lehet a bűncselekmények az is, aki egyébként házasságkötéssel nagykorúvá vált; például egy tizenhét éves házastárs, akit tizennyelcéves házastársa züllött életmód folytatására bírja rá.

A tényállásnak két további rendkívül lényeges, tárgyalást igénylő eleme van. Először a tényállás elkövetési magatartásával szükséges foglalkozni, mely jelen írás szempontjából központi kérdés, mivel a továbbiakban annak tendenciáit

⁶ Mt. 34. § (2) bekezdés

⁷ KÓHALMI Máté: A kiskorú veszélyeztetése első alapesetének alanyiságával kapcsolatos joggyakorlat áttekintése. *Ügyészek Lapja*, 2024/6., 27–37. <https://ugyeszeklapja.hu/?p=4826>

⁸ Ptk. 2:10. § (1) bekezdés

fogom vizsgálni. A 208. § (1) bekezdésében szereplő elkövetési magatartása a súlyos kötelességszegés. A bűncselekmény szándékosan követhető el, egyenes vagy eshetőleges szándékkal. A szándékosságnak ki kell terjednie a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi, vagy érzelmi fejlődésének a veszélyeztetésére is,⁹ az elkövetőnek tehát legalább bele kell nyugodnia abba (eshetőleges szándék), hogy azzal, hogy a kiskorú neveléséből, felügyeletéből, gondozásából eredő kötelességet súlyosan megszegi, veszélyezteti a kiskorú ilyen fejlődését. A nevelés, a felügyelet és a gondozás a következő tartalommal ragadható meg a Legfelsőbb Bíróság 2012. évi 58. számú eseti döntése nyomán. A nevelés olyan magatartások sorozatos tanúsítása, amely igazodik a kiskorú életkorához, szellemi állapotához, egyéniségéhez. A nevelés körébe vonható összességében a példamutatás is. A felügyelet a kiskorú körülményeinek és magatartásának folyamatos – idősebb életkorban szükségszerűen rendszeres – figyelemmel kísérése és a kiskorú ellenőrzése, beleértve azt is, hogy a felügyeletet ellátó személy elhárítja a lehetséges fizikai, pszichés veszélyeket. A felügyeleti kötelesség összességében időben változóan terheli az azért felelős személyeket: míg egy újszülött esetében a szülőt mondhatni megszakítás nélkül, addig egy pedagógust rendszerint a tanóra idejében. A gondozás körébe a kiskorú fizikális ellátásával kapcsolatos tevékenységek tartoznak, az étellemezés, a ruházattal ellátás és a személyes higiénia fenntartása – értelemszerűen az életkorból fakadó szükségletekhez alkalmazkodva.¹⁰ Amennyiben tehát ezek közül valamely kötelességét aktív vagy passzív magatartással – nyitott törvényi tényállásként az eredmény okozásának valamennyi formája alkalmas elkövetési magatartás¹¹ – *súlyosan megszegi* az ezek megtartására köteles személy *és veszélyezteti a kiskorú fejlődését*, a kiskorú veszélyeztetésének befejezett stádiumáról beszélhetünk. A megadott bármely területen való fejlődés veszélyeztetése önmagában elegendő ahhoz, hogy a bűncselekmény elkövetése megállapíthatóvá váljék, amennyiben a kötelesség súlyos megszegése és a veszélyeztetés egymással ok-okozati összefüggésben áll.¹² A kiskorú veszélyeztetése materiális bűncselekmény, az eredmény a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődésének a *veszélyeztetése*: a tényállásszerűség nem követeli meg azt, hogy ténylegesen a

⁹ KISS Annamária: A kiskorú veszélyeztetése büntettének első alakzatához kapcsolódó ítélkezési gyakorlat elemző bemutatása. *Glossa Iuridica*, 2025/1–2., 291–320. <https://doi.org/10.55194/GI.2025.1-2.15>

¹⁰ MAKAI Katinka: A gyermekek érdekeit sértő és a család ellen tanúsított magatartások büntetőjogi és polgári jogi vetületei. I. rész. *Büntetőjogi Szemle*, 2020/2., 57–65. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2723906>

¹¹ GELLÉR Balázs – AMBRUS István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2022, 209.

¹² KOMLÓSNÉ SÓGOR Ildikó: A kiskorú veszélyeztetés büntettének fogalmi meghatározása, szabályozásának fejlődése. *Magyar Jog*, 2017/7–8., 481–486.

kiskorú fejlődése valamely felsorolt területen sérüljön, elegendő, ha reális veszély mutatkozik a sérülés bekövetkezésére.¹³ A Kúria egy határozatában foglalkozott e tényállás vonatkozásában az absztrakt (a sérelem bekövetkezésének csak a távoli lehetősége merül fel) és a konkrét veszély kérdésével is. Kiemelte a személyre és helyzetre konkretizált veszéllyel kapcsolatban, hogy a veszély(helyzet) közvetlensége (és a sérelem bekövetkezésének azonnali lehetősége) nem tényállási elem, vagyis a bűncselekmény megvalósulásához csupán annyi szükséges, hogy az elkövető a kiskorú gyermek testi, érzelmi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését valamilyen módon veszélyeztesse.¹⁴

A tényállás másik lényeges eleme a kötelesség *súlyos* megszegésének a meghatározása. Ezt két lépcsőben szükséges vizsgálni. Első körben azt kell meghatározni, hogy kötelességszegést valósít-e meg egy adott magatartás tanúsítása vagy magatartás tanúsításának elmulasztása. Ha ez megállapításra kerül, utána vizsgálendő, hogy *súlyos volt-e a kötelességszegés*.¹⁵ A súlyos kötelességszegést a törvény explicit módon nem definiálja, abban azonban a bírói gyakorlat következetesnek mutatkozik, hogy általában az olyan kötelességszegést tekinti súlyosnak, ami azt irányozza, hogy az elkövető a kiskorú nevelése, felügyelete, gondozása terén az általános társadalmi felfogás szerint minimálisan elvárható követelményeket sem teljesítette. Súlyos kötelességszegés lehet valamely elemi fontosságú kötelesség figyelmen kívül hagyása, vagy akár más kötelességek huzamosabb idejű megszegése, különböző kötelességszegések együtthatása is.¹⁶ Annak megítélése, hogy a tényállásszerűséghez szükséges súlyos kötelességszegés megvalósult-e, az ügyben eljáró bíróra hárul, noha kiindulópontként a bűncselekmény kerettényállási jellegéből eredően más jogszabályok, főként a családi jogi normaanyag rendelkezései szolgálhatnak.¹⁷ A súlyos kötelességszegés megállapításának bírói gyakorlata pedig e tekintetben nem feltétlenül nevezhető egységesnek.¹⁸

¹³ SZABÓ Judit: XX. fejezet: Gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények; kiskorú veszélyeztetése. In: FILÓ Mihály – NEMES András (szerk.): *Büntetőjog. Különös rész*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2022, 78.

¹⁴ BH 2020.11.319.

¹⁵ PETROVICS Aletta: *A kiskorú veszélyeztetése büntetőjogi dogmatikai elemzése, eljárásjogi sajátosságai és egyes aktuális kérdései*. Magyar Bírói Egyesület, Budapest, 2023, 11.

¹⁶ BH 2020.11.319.

¹⁷ KISS A.: i. m.

¹⁸ CSAPUCHA Bernadett: A kiskorú veszélyeztetése büntetőjogi gyakorlati kérdései. *Glossa Iuridica*, 2022/1–2., 221–232. <https://szakikadadatbazis.hu/doc/8404688>

A BÍRÓI GYAKORLAT

TANKÖTELES GYERMEK ISKOLÁBA JÁRÁSÁNAK BIZTOSÍTÁSA

A nevelési kötelességgel kapcsolatban elsőként a 22. számú Büntető Kollégiumi véleményt említem. *Expressis verbis* rögzíti a vélemény, hogy a nevelésre köteles személy kötelességeinek egyike: biztosítani a tanköteles gyermeknek az iskolába járását. Az Alaptörvényből és a nemzeti köznevelésről szóló törvényből levezetett kötelesség, hogy a szülő kötelezettsége az, hogy gyermeke tankötelezettségének teljesítését biztosítsa, amely annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a gyermek 16. életévét betölti. Szükséges azonban foglalkozni a 22. BK véleményben rögzített másik esettel, miszerint a sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnek a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti. Ez voltaképpen úgy értelmezhető, hogy lehetővé válik a kiskorú veszélyeztetésének megállapítása – ugyan kizárólag a bűncselekmény ilyen magatartással történő elkövetésével – olyan passzív alany esetén is, aki 18. életévét már betöltötte, de szakértői bizottság véleménye alapján az iskola igazgatója úgy döntött, hogy a tankötelezettség meghosszabbodik. Függetlenül a sajátos nevelési igényektől, egy 18. életévét betöltött személy a Btk. alapján már nem lehetne passzív alanya a kiskorú veszélyeztetése tényállásnak. Főként azon körülmény mellett nem, hogy a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése esetében rendre kihangsúlyozásra kerül, hogy az a 16. életévét betöltött személy, aki házasságkötéssel nagykorúvá vált, nem lehet passzív alany, mivel *a tényállás kifejezetten a kiskorúságot követeli meg a tényállásszerűséghez*. Ezen az alapon meglehetősen elképzelhetetlen az, hogy egy tanköteles, de nagykorú személy a kiskorú veszélyeztetésének passzív alanyává válhasson. A 22. BK vélemény ilyen megközelítésű értelmezése alapján elmondható, hogy a passzív alannya válás lehetősége mégis kiterjeszthető ezekben az esetekben nem kiskorú személyekre is. Ez azonban felveti az analógiát, vagyis egy nem szabályozott esetre egy hozzá hasonló, de szabályozott eset kapcsán érvényes – kiskorú veszélyeztetésének elkövetése azáltal, hogy a kiskorú nevelésére köteles személy köteles a gyermeke tankötelezettségének teljesítését biztosítani – jogszabályi rendelkezés alkalmazását.¹⁹ Amennyiben a Kúria valóban kiterjeszti a speciális igényű 18. életévét betöltött, legfeljebb 23 éves tanköteles személyekre a tényállást, azzal tulajdonképpen egy joghézagot kíván kitölteni, hiszen ezekre az esetekre nincs konkrétan, közvetlenül alkalmazható jogszabályi rendelkezés a büntetőtörvényben.²⁰ Ezek azonban, ha

¹⁹ AMBRUS István: Szokásjog és analógia a büntető jogalkalmazás történetében és jelenében. *Erdélyi Jogélet*, 2021/3., 9. <https://doi.org/10.47745/ERJOG.2021.03.01>

²⁰ BLUTMAN László: A jogdogmatika zátonyai: az analógia a magyar jogban. *Jogtudományi Közlöny*, 2008/6., 275–291. <https://szakcikadatbazis.hu/doc/6020408>

az elkövető büntetőjogi felelősségének megállapítását eredményezik, felvethetik a *nullum crimen sine lege* princípium sérelmét.²¹ Értelmezhető a vélemény úgy is, hogy a pusztán a teljesség igénye végett került feltüntetésre a tankötelesség teljes törvényi meghatározása, nem pedig az előbbiekben kifejtettek okán. Ez azonban szintén kérdéses megoldás, éppen avégett, hogy bizonytalanságot eredményez, amiért lehetővé teszi, hogy felmerülhessen a fent leírt értelmezés.

A 22. BK vélemény voltaképpen megadja azt a mértéket, *ami megvalósítja a kötelességszegés súlyos fokát*, bár absztrakt meghatározással. Ha a szülő, illetve a Btk. 208. § (1) bekezdésében meghatározott személy a gyermeket az iskola látogatásától *huzamosabb időn keresztül* visszatartja, ez olyan súlyos kötelességszegés, hogy ezzel a gyermek értelmi fejlődését veszélyezteti, és így a kiskorú veszélyeztetése büntetnének megállapítására alapul szolgálhat. A gyermek értelmi fejlődése veszélyeztetésének megállapítása tényekből levont következtetés. A Kúria kiemeli, hogy ez nem egyenlő azzal, ha a gyermek írástudatlan marad; azzal is veszélyeztetve van a gyermek értelmi fejlődése, ha az iskolától való huzamosabb távolmaradás következtében olyan ismeretei hiányoznak, amelyek folytán az életviteléhez szükséges további ismereteket sem képes megszerezni. Mint ahogyan a többi ügyben, itt is szükséges az egyéni mérlegelés, hiszen személyenként eltérő lehet a cselekmény tényállásszerűsége.

A KAPCSOLATTARTÁS

A nevelés körében eltérő kontextusban, de többször megjelenik a kapcsolattartás vonatkozásában elkövetett kiskorú veszélyeztetése. A következőkben két, a kapcsolattartáshoz kötődő, eltérő jellegű elvi jelentőségű ügyet említek.

A Kúria határozatának elvi tartalma alapján kétségtelenül fennáll a különélő szülő nevelési kötelezettsége a kapcsolattartás jogának gyakorlása során, amikor a gyermek felügyeletét és gondozását önállóan látja el, vagyis a gyermeket lakóhelyéről elviszi (függetlenül attól, hogy ez rövidebb vagy huzamosabb ideig tart). E szülő nevelési kötelezettsége akkor is fennáll, ha a kapcsolatot személyes találkozás nélkül tartja fenn, így például telefonon útján. Ez a kötelesség fennáll továbbá, ha rajta és a gyermekeken kívül más személy is jelen van. Elvi jelentőséggel rögzítette a Kúria továbbá, hogy a szülőnek mint nevelőnek alapvető kötelessége az is, hogy a gyermeket megóvja minden olyan lelki megrázkódtatást okozó eseménytől, amely pszichés károsodás veszélyével jár. A felülvizsgálati eljárás során a Kúria hatályában fenntartotta az első- és a másodfokú ítéletet, így a vádlott büntetőjogi felelősségét – további büncselekmények mellett – megállapították kiskorú veszélyeztetése büntetnében.

²¹ AMBRUS I.: i. m.

A vádlott heti rendszerességgel telefonon tartotta a kapcsolatot két lányával, amelyek alkalmával lányain keresztül, félelemkeltés céljából, súlyos testi sértéssel fenyegette meg volt házastársát és annak barátját, egy alkalommal pedig, amikor a gyermekeit otthonukban látogatta meg, az anya és barátja hazaérkezésekor kialakult vita során az anya barátját trágár szavakkal illette, majd nyolc 8 napon belül gyógyuló sérüléseket eredményező módon bántalmazta a gyermekek előtt. Ez alkalmas volt arra, hogy nevelési kötelességét súlyosan megszegve veszélyeztesse a gyermekek erkölcsi és érzelmi fejlődését, társadalmilag elfogadhatatlan konfliktuskezelési mintát nyújtva, érzelmi traumát, félelmet és szorongást okozva.²² Ahogyan fentebb említésre került, a nevelési kötelesség részeleme a kiskorú előtti megfelelő példamutatás, azáltal pedig, hogy a vádlott olyan konfliktuskezelési módot mutatott gyermekeinek, amely társadalmilag elfogadhatatlan, a súlyos kötelességszegés „negatív példamutatáson” keresztül történő megtörténte nem kérdéses.

A Debreceni Ítéltábla mint harmadfokon eljáró bíróság 2019-ben ítéletében elvi jelentőségű jogértelmezésével megállapította, hogy súlyos kötelességszegésnek minősül az, ha a szülő a gyermekkel való kapcsolattartást huzamosabb ideig, szándékosan akadályozza, a gyermeket a másik szülő ellen neveli, és valótlan dolgok állítására, manipulációra biztatja. Az ügyben az édesanya mint vádlott (miután a házasság felbontása következtében a két gyermek feletti szülői felügyeleti jogot akként rendezték, hogy azt az apa gyakorolja és a gyermekek a továbbiakban az apával élnek) nem adta át a gyermekeket az apának, végül a rendőrség igénybevételeivel kerültek az édesapához. A vádlott a gyermekeket folyamatosan az apa ellen nevelte, szándékosan negatív képet festve róla. A gyermekek apához kerülése után – többek között egy pszichológiai szakértői vizsgálat előtt – a vádlott egyik gyermekét arra buzdította, hogy fenyegetőzzön öngyilkossággal, ne fogadjon el ételt az édesapától, ne működjön együtt a családgondozóval és mondja azt, hogy lelkileg terrorizálják, azért, hogy visszakerüljön a vádlotthoz.

A Debreceni Ítéltábla megállapította, hogy a vádlott azáltal, hogy törvényszegésre, valótlanságok állítására buzdította gyermekét, a gyermek és az apa közötti kapcsolattartást ellehetetlenítette; a vádlott azzal, hogy kitartóan az apa ellen nevelte a kiskorút, a törvény által megkívánt erkölcsi, szellemi fejlődés konkrét veszélyét idézte elő. Ezen túlmenően a vádlott magatartása azt eredményezte, hogy a kiskorú viselkedése negatív irányt vett, lelki fejlődése igazolt módon károsodott, mivel a kiskorúnál depresszív neurózist állapítottak meg. Mindezekre tekintettel a Debreceni Ítéltábla kimondta, hogy a kiskorú veszélyeztetésének törvényi tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak.²³

²² Kúria Bfv.1398/2021/10. számú határozata.

²³ Debreceni Ítéltábla Bhar.323/2019/6. számú határozata.

Ezen ügyben szintén fellelhető egyébként az a ritkának nem mondható jelenség, hogy a szülők kapcsolatuk megromlása során a gyermekeket mintegy eszközként használják egymással szemben, és az ilyen esetekben az eljárás alá vont szülőn túl a másik szülő felelőssége is felmerülhet (értelemszerűen a bíróság csak az ügyészség által vádolt személy büntetőjogi felelősségével foglalkozhat, arról kell, hogy döntsön).

Mindkét hivatkozott ügyben igaz, hogy ha a gyermekek előtt a bűncselekmény alanya más bűncselekményt elkövet vagy annak elkövetését bagatellizálja, ezzel egyértelműen eléri a kötelességszegés súlyos fokát. E tekintetben kapcsolódási pont fedezhető fel a Btk. 208. § (1) és (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése között, amely kifejezetten a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére való rábírást, rábírní törekvést vagy bűncselekmény elkövetéséhez való felajánlást pónalizálja.

SZEXUÁLIS ELEM

Ilyen elemet tartalmazó ügyben a Kúria felülvizsgálati eljárás eredményeként hatályában fenntartotta az első- és másodfokon eljáró bíróság ítéletét és végzésében ismételtén megerősítette azt az elvi jelentőségű tételt, miszerint a kiskorú veszélyeztetésének büntettségéhez nem szükséges a kiskorú testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésének tényleges károsodása, hanem elegendő annak veszélyeztetése, azaz a sérelem lehetőségének megteremtése. A javítóintézetben nevelői beosztásban dolgozó terhelt többek között amellet, hogy szexuális tartalmú kérdéseket tett fel, illetve szexuális kapcsolatra utaló megjegyzéseket tett az intézetben nevelt fiúk testére, zuhanyzaskor rendszeresen bejárt a meztelen fiúkhoz és nemi szervüket bámulta, valamint volt olyan eset, amikor felszólította őket, hogy felé fordulva zuhanyozzanak. A terhelt e cselekményeivel veszélyeztette a kiskorú sértettek erkölcsi és érzelmi fejlődését. Kiemelendő, hogy az ügyben nem az minősült súlyos kötelességszegésnek, hogy a terhelt nevelői minőségében esetenként bement a fürdőhelyiségbe, hiszen ez kifejezetten szükséges, ha arra segítségnyújtás vagy rendfenntartás céljából kerül sor. A Kúria hivatkozta és ismételtén megerősítette azt az évtizedek óta következetesen fennálló bírói gyakorlatot, miszerint megvalósítja a nevelésre, felügyeletre köteles személy a kiskorú veszélyeztetésének büntetett a kiskorú személlyel folytatott szexuális jellegű, de akár szexuális cselekmény Btk. 459. § (1) bekezdés 27. pontja szerinti fogalmának nem megfelelő magatartása is. A Kúria kimondta, hogy az első- és másodfokon eljáró bíróságok helyesen állapították meg azt, hogy a terhelt cselekményei elérték a „súlyos kötelességszegés” mértékét.²⁴ A büntetőjogban a nemi élet szabadsága és nemi erkölcs

²⁴ BH 2020.11.319.

elleni bűncselekmények körében kerülnek értékelésre az elsősorban a szexuális bántalmazás jellegű esetek, ahol nem egyszer a passzív alany életkorának kiemelkedő jelentősége van akár az alapeset, akár a minősített eset megállapíthatósága tekintetében.²⁵ A fenti ügyet tekintve ugyanakkor láthatóan alkalmasak lehetnek ezek a cselekmények arra is, hogy súlyos kötelességszegésként kiskorú veszélyeztetésének büntetetté alapozzák meg. A Kúria egy másik határozatában rögzítette azt is, hogy a tánctanár minden külön jogi norma nélkül a kiskorúak tekintetében felügyeleti kötelezettséggel bíró személy, így a nemi motivációjú cselekményével – így azzal, hogy a felügyeletére bízott kiskorúakkal szexuális viszonyt folytatott, hármasban végzett szexuális cselekménybe vonta őket, szabados nemi életre bízta őket, pornográf jellegű képeket mutatott nekik, róluk pornográf felvételnak minősülő képeket készített – a kötelességét súlyosan megszegte, ezzel okozati összefüggésben a kiskorúak erkölcsi és érzelmi fejlődését veszélyeztette.²⁶ Látható tehát, hogy szexuális elemet tartalmazó ügyekben a bírói gyakorlat valóban következetesen megállapítja a bűncselekmény elkövetését.

A BŰNCSELEKMÉNY OKTATÁSI INTÉZMÉNYBEN VALÓ ELKÖVETÉSE

Oktatási intézményben történt kiskorú veszélyeztetése ügyében hozott döntést a Fővárosi Ítéltábla 2025 őszén, és mint harmadfokú bíróság megváltoztatta a Fővárosi Törvényszék ítéletét, amelyben megállapította a terhelt pedagógus büntetőjogi felelősségét. A terhelt harmadik-negyedik osztályos gyermekeknek tartott testnevelés órát, amely keretében „fegyelmezési céllal” rendszeresen kiabált a gyermekekkel, őket trágár kifejezésekkel illette, és néhány esetben előfordult az is, hogy a diákokat karjuknál, fülüknél fogva kirángatta a sorból, egy kiskorút kis erővel tarkón ütött, egy kiskorút pedig több alkalommal, tenyérral a fején, a tarkóján és a hátán megütötte. A Fővárosi Ítéltábla rögzítette, hogy a pedagógus részéről a gyermek bármilyen fizikai bántalmazása tilalmazott, és hivatkozott a Kúria határozatára, amely kimondta, hogy az akár durvának nem számító testi bántalmazás is súlyos kötelességszegésnek minősül, ahogyan a pedagógus által a nevelésére bízott gyermekek rendszeres és folyamatos megalkalmazása is, az pedig közömbös a kiskorú veszélyeztetésének megvalósulás szempontjából, hogy erre fegyelmezési céllal került sor.²⁷ Jelen ügyben nem vitás, hogy a vádlott bántalmazta a gyermekeket és velük megengedhetetlen stílusban, olyan gyalázkodó, kifejezetten durva szavakat használva beszélt, amelyek

²⁵ KŐHALMI Máté: A kiskorú érzelmi fejlődését veszélyeztető szülői-nevelői magatartások jellemző típusai. *Magyar Jog*, 2025/6., 367–376.

²⁶ Kúria Bfv.231/2017/6. számú határozata.

²⁷ Kúria Bfv.1029/2019/5. számú határozata.

egyébként sem tekinthetők fegyelmezési célzatúnak, inkább a gyermekek megalázását szolgálták. A Fővárosi Ítéltábla hivatkozott arra az általam is említett bírói gyakorlatban kidolgozott tételre, hogy az általános társadalmi felfogás szerint a minimálisan elvárható követelmények nem teljesítése megalapozhatja a súlyos kötelességszegést. A pedagógustól pedig – aki tanulók nevelését és felügyeletét gyakorolja – minimálisan elvárható, hogy a foglalkozására vonatkozó alapvető szabályokat betartsa, a tanórákon példamutató magatartást tanúsítson, kulturált kommunikációt folytasson, a gyermekeket fizikailag vagy lelkileg ne bántsa, őket trágár, becsmérlő kifejezésekkel ne illesse. A Fővárosi Ítéltábla egyértelműen úgy tekintette, hogy a vádlott magatartása súlyos kötelességszegést valósított meg. Ezt követően vizsgálta, hogy az veszélyeztette-e a tanulók erkölcsi és érzelmi fejlődését. A kiskorú jelenlétében használt trágár, gyalázkodó, káromló kifejezések eleve veszélyeztetik az erkölcsi fejlődést, mivel a gyermekek követik, másolják a felnőttek magatartását, egy pedagógus részéről pedig ezek még inkább veszélyeztetik a kiskorú erkölcsi fejlődését, mert azt olyan mintának vehetik, ami az emberi közösségekben elfogadott. Ezen túlmenően a Fővárosi Ítéltábla kiemelte, hogy ezek az érzelmi fejlődésre is hatással vannak, mert különösen a mások jelenlétében elhangzott szavak címzettjében komoly önértékelési, önbecsülési zavarokat okozhatnak. A pedagógus – mint nevelésről, felügyeletről gondoskodó személy – státusza akár még a szülőkénel is magasabb lehet, és különösen nagy súllyal bírhat, ha a gyermekek a negatív viselkedésmintát pedagógusnál látják. A vádlott magatartása egyeseknél sérelmet is okozott, nem csak veszélyeztette az erkölcsi fejlődést: az egyik a bántalmazott kiskorú az esetet követően napokig remegett, álmatlan volt, másokban a testnevelésórák előtt félelemérzet, szorongás alakult ki.²⁸ A Kúria a Fővárosi Ítéltábla ezen ügyben hivatkozott Bfv.1029/2019/5. számú határozatában azt már lefektette: amennyiben a pedagógus a munkavégzése során a rábízott gyermekeknél pszichoszomatikus tüneteket is kiváltó szorongást, félelmet, rettegést, önértékelési zavarokat idéz elő, azt nem lehet nem súlyos kötelességszegésként értékelni. Ahogyan a Fővárosi Ítéltábla, a Kúria is hangsúlyozta, hogy a kiskorú veszélyeztetésének megvalósulása szempontjából a fegyelmezési cél nem releváns ezekben az esetekben.

ÖSSZEGZÉS

A tényállás rövid ismertetését követően részletesen foglalkoztam a 22. számú büntető kollégiumi véleménnyel, amely a nevelési kötelesség részeként kezeli a tanköteles korú kiskorú iskolába járásának biztosítását. Az azt követően tár-

²⁸ Fővárosi Ítéltábla Bhar.104/2025/6. számú határozata.

gyalt ügyekből pedig következtetésként levonható, hogy a bírósági gyakorlat a nevelési kötelesség körében következetesen és rendre megállapíthatónak találja a kiskorú veszélyeztetése büntetnének elkövetését, ha kiskorúak „érintkeznek” valamilyen bűncselekménnyel; nem szükségképpen sértettként, hanem ha annak közvetlenül vagy közvetve tanújává válnak a nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy által. Megvalósul a bűncselekmény akkor is, ha az elkövető mintegy „negatív példaként” olyan státuszában tanúsítja a súlyos kötelességszegést megalapozó magatartást – kiváltképp, ha az szexuális elemet tartalmaz –, ami kifejezetten a pozitív példamutatási kötelességgel, társadalmi elvárással áll szemben, valamint a felelőssége fokozott a nevelése, felügyelete alatt álló kiskorúak tekintetében. A bírói gyakorlat összességében kifejezetten szigorúnak mutatkozik a kiskorú veszélyeztetése tárgyú eljárásokban, ami feltétlenül indokolt is, hiszen így tudja biztosítani a gyermekek mindenekfelett álló érdekét.

Sportrendészet és a sportrendészeti nyilvántartás

ELŐSZÓ

Jelen tanulmányom célja, hogy ismertessem a sportrendezvény fogalmát, továbbá adatbázis és adatvédelmi szempontszerű megközelítéssel kívánom összegezni, hogy milyen jogszabályok alapján mely szerv tekinthető a sportrendészeti nyilvántartásban adatkezelőnek, üzemeltetőnek, fejlesztőnek, valamint milyen adatokat tartalmazhat a nyilvántartás, milyen céllal jött létre, kinek a munkáját segíti.

A SPORTRENDEZVÉNY FOGALMA, A RENDŐRSÉG FELADATA, MINŐSÍTÉSI ELJÁRÁS

A SPORTRENDEZVÉNY FOGALMA

A sportrendezvény fogalmát nem definiálják a vonatkozó jogszabályok. A sportról szóló 2024. évi I. törvény (a továbbiakban: Stv.) 77. § n) pontja a sportrendezvény helyszínét, tárgyi és személyi hatályt, míg az o) pontja a sportrendezvény résztvevőit, személyi hatályát részletesen rögzíti.

n) sportrendezvény helyszíne: az a nyilvános hely vagy a közterület meghatározott része, ahol a sportrendezvényt megtartják és ahol néző tartózkodhat;

o) sportrendezvény résztvevője: az a természetes személy, aki a sportrendezvény helyszínén annak időtartama alatt tartózkodik. A néző (szurkoló) résztvevőnek minősül.

Az Stv. 77. § s) pontjában a *sportlétesítmény* fogalmának meghatározása alatt szabályozza azt a sportrendezvény objektumaként, helyszínéként.

s) sportlétesítmény: sportrendezvény megrendezésének helyszínéül szolgáló építmény és terület.

Azaz a sportlétesítmény a sportrendezvény helyszíne, mint például csarnok, terem, aréna.

* CSEVÁR Nóra, PhD hallgató, KRE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Azonban a *sportrendezvényt* mint fogalmat kizárólag a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Kormányrendelet (a továbbiakban: 54/2004. Korm. r.) 1. § b) pontja, zárójeles módon, megjegyzésként definiálja:

a) a labdarúgás, a kézilabda, a kosárlabda, a vízilabda, a jégkorong sportágak országos sportági szakszövetsége által, illetve közreműködésével szervezett versenyrendszer legmagasabb bajnoki osztályában szervezett mérkőzésekre, a legmagasabb bajnoki osztályban szereplő sportszervezetek részvételével megtartott nemzeti kupamérkőzésekre, a nemzetközi kupamérkőzésekre, valamint a nemzeti válogatottak mérkőzéseire; b) az a) pontban megjelölt sportágak esetében minden, az a) pontban meg nem határozott mérkőzésre – labdarúgás sportág esetén ideértve a második legmagasabb bajnoki osztályban szervezett mérkőzéseket, az edzőmérkőzéseket és a nem versenyrendszerben szervezett mérkőzéseket (*sportrendezvényeket*) is – feltéve, hogy azokon néző jelen lehet.

Ez a jogszabályhely sportágakra és mérkőzéstípusokra lebontva, azokat hívja összefoglalóan sportrendezvénynek.

Továbbá az Stv. nem tesz különbséget a sportrendezvény és *sportesemény* között. Véleményem szerint egy sportrendezvényen több esemény is lehet, például az olimpiai játékok maga a rendezvény, amelyen több sportivesemény zajlik.

A rendőrség alapvetően a helyszínt biztosítja, valamint a közrendet, közbiztonságot fenntartja, ily formában a résztvevők testi épségét védelmezi. Az Stv. rendelkezései szerint nem a sportrendezvényt, hanem a rendezvény helyszínéül szolgáló sportlétesítményt, mint objektumot, területet biztosítja.

A SPORTRENDEZVÉNY MINŐSÍTÉSÉNEK RENDJE ÉS RENDŐRSÉGI SZEREPLŐI

Az Stv. preambulumban meghatározott, hogy „a sport a közjó része”, a közjó másik része pedig a közbiztonság is, amely elengedhetetlen a biztonságos sportrendezvényen való részvételhez. A közbiztonság a bűnmegelőzésből, valamint a rend fenntartásából tevődik össze, amelyért hazánkban a rendőrség felel.

A sportrendezvényeket az Stv., az 54/2004. Korm. r. és a sportrendezvények minősítéséről és rendőri biztosításáról szóló 8/2010. (OT 5.) ORFK utasítás (a továbbiakban: 8/2010. ORFK utasítás) szerint minősíteni szükséges, amely feladatot szintén a rendőrség végzi el. A 8/2010. ORFK utasítás rendelkezik a minősítési eljárásról. Az 54/2004. Korm. r. 2. § (1) bekezdése szerint:

(1) A Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság (a továbbiakban: Minősítő Bizottság) javaslata alapján az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) – az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény szerint – dönt az 1. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítéséről, valamint fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetén beléptető rendszer alkalmazásának kötelezettségéről.

A Minősítő Bizottság elnökét az országos rendőrfőkapitány jelöli ki. A Minősítő Bizottság delegált tagjai az Stv. 68/A. § (1) bekezdésében meghatározott szervek – az ORFK kivételével – egy-egy tagja; az 1. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott sportágak országos sportági szakszövetségei egy-egy tagja; valamint az ORFK által delegált hat tag. A Minősítő Bizottság működésének részletes szabályait saját ügyrendje határozza meg.

A Minősítő Bizottság a sportrendezvény biztonsági kockázat szerinti minősítésére legkésőbb a mérkőzés megrendezése előtt 18 nappal tesz javaslatot. A sportrendezvény biztonsági kockázat szerinti minősítésére vonatkozó döntést legkésőbb a mérkőzés megrendezését megelőző 15 nappal korábban kell meghozni.

A minősítési eljárás során a sportrendezvényeket – a fenti jogszabályok szerint – háromféle kategória egyikeként szükséges minősíteni, amely szerint *normál*, *fokozott* és *kiemelt* minősítésű lehet egy adott sportrendezvény.

A 8/2010. ORFK utasítás 2. pontja szabályozza, hogy a kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvényen kötelező a rendőrségi biztosítás, míg a normál és fokozott minősítésűeknél költségtérítés ellenében a rendőrség közreműködhet.

2. A Rendőrség a sportrendezvény rendjének fenntartása érdekében a sportrendezvények létesítményen belüli rendőri biztosításában:

- a) közfeladatként akkor működik közre, ha a sportrendezvényt az ORFK *kiemelt* biztonsági kockázatúnak minősíti,
- b) költségtérítés ellenében akkor működhet közre, ha az ORFK *normál vagy fokozott* biztonsági kockázatúnak minősítette, és a rendőri biztosítás ellenértékében az illetékes rendőri szerv és a sportrendezvény szervezője megállapodott.

A RENDŐRSÉG FELADATA

A vonatkozó jogszabályi háttér meghatározza, hogy a sportrendezvények milyen minősítésűek lehetnek, a minősítési eljárás rendjét, szerepköreit, valamint azt, hogy mely sportrendezvény esetében kötelező a rendőrség biztosító jelenléte.

Az Stv. nem nevesíti szó szerint a sportrendészet vagy a sportrendész terminus technikáját. Egyebekben megjegyezném, hogy a vonatkozó jogszabályok egyike sem rögzíti vagy él azon szóhasználattal, hogy sportrendészet vagy sportrendész. Kizárólag a rendőrségre történő hivatkozások szerepelnek a jogszabályokban, közjogi szervezet szabályozó eszközökben.

Az Stv. a rendőrség szerepkörét először a 63. § (3) bekezdésében rögzíti és a továbbiakban sem sportrendésztként rövidíti.

A sportrendezvény megszervezését megelőzően, valamint a sportrendezvényen és azt követő időszakban is rendel a jogszabály feladatot a rendőrség részére.

A sportrendezvények megkezdése előtti rendőrségi feladatok:
bejelentés – értékelés – előzetes bejárás – hozzájárulás

Az 54/2004. Korm. r. 8. § (1) bekezdése szerint a szervezőnek kötelező tájékoztatási kötelezettségénél jelenik meg először a rendőrség szerepe egy sportrendezvény előtt. A szervezőnek az illetékes rendőr főkapitányságnak, illetve főváros esetében a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) részére a sportrendezvény megtartásának tervezett időpontját megelőzően legalább 15 nappal kell bejelenteni a sporteseményt:

A sportrendezvény szervezéséről az annak helye szerint illetékes rendőrkapitányságot, a fővárosban a Budapesti Rendőr-főkapitányságot legalább tizenöt nappal a sportrendezvény megtartásának tervezett időpontját megelőzően – nemzetközi vagy nemzeti kupa mérkőzés, illetve a bajnokság lebonyolítási rendszerében alkalmazott, a versenynaptár összeállításakor még figyelembe nem vehető helyosztó mérkőzések (rájátszás) esetén, ha a sorsolás és a mérkőzés között kevesebb mint tizenöt nap van, a sorsolást követő munkanapon – írásban tájékoztatni kell. [...]

A versenyek megszervezéséhez és lebonyolításához szükséges sportlétesítmény biztonságtechnikai szempontból a rendőrség előzetes bejárását követően, kizárólag az általuk tett hozzájárulással szervezhető meg. Jelen hozzájárulási eljárás szintén kapcsolódik a Minősítő Bizottság feladataihoz.

Stv. 63. § (3) bekezdés: A sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó, versenyrendszerben szervezett versenyek lebonyolítására alkalmas sportlétesítményeket biztonságtechnikai szempontból az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (a továbbiakban: rendőrség) [...] a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság (a továbbiakban: Minősítő Bizottság) képviselője a versenyrendszerben szervezett első verseny előtt legalább 30 nappal, évente legalább egy alkalommal közösen ellenőrzi. [...]

A Minősítő Bizottság minősíti az adott sportrendezvényt, javaslatára az ORFK az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) szerint hatósági jogkörben eljárva dönt. A sportrendezvény minősítésen kívül dönt arról is, hogy a beléptetőrendszer alkalmazása kötelező-e az adott sportrendezvényen.

A sportrendezvényen lévő rendőrségi feladatok: helyszín biztosítása
– beléptetés – intézkedések megtétele – Sportrendészeti nyilvántartás
(a továbbiakban: SRNY) használata

Amennyiben normál vagy fokozott kockázatú minősítést kapott az adott sportrendezvény, nem kötelező a rendőri jelenlét, azonban külön megállapodás útján kérhető.

Amennyiben kiemelt biztonsági kockázatú minősítést kapott az adott sportrendezvény, abban az esetben kötelező a rendőrségi jelenlét, valamint ezzel összefüggő intézkedések megtétele. A rendőrség részéről résztvevő személyek a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) szabályai szerint közfeladatot ellátó személynek minősülnek.¹ A kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvényen az Ákr. szerint hozott döntésében rögzíti a rendőrség, hogy a sportrendezvényen kötelező a névre szóló beléptetési rendszer alkalmazása.

A rendőrség lehetséges intézkedései a sportrendezvényen:

- Az Rtv. IV. fejezete szerint az Rtv. VI. fejezete alapján kényszerítő eszközöket alkalmazhat.
- Az Stv. és Rtv. alapján az SRNY-ből a jogszerű beléptetés érdekében adatot kérhet, személyt ellenőrizhet, adott esetben személy belépését megakadályozhatja.
- Az Rtv. alapján motozhat, személyt vagy táskát átvizsgálhat.

A Korm. r. 19/A. § (1) bekezdése szerint az Stv. 68. § (11) bekezdésében meghatározott közigazgatási bírság kiszabására

- a) a biztonságtechnikai ellenőrzéssel kapcsolatos tájékoztatási és egyéb kötelezettségek elmaradása;
- b) a sportrendezvény lebonyolítása során a biztonsági tervben foglaltak nem szabályszerű végrehajtása;
- c) a sportrendezvény lebonyolításával kapcsolatos bejelentési kötelezettségek elmaradása és a szükséges dokumentációk benyújtásának hiánya;
- d) a kizárással kapcsolatos tájékoztatási kötelezettség elmulasztása;
- e) a rendőrség által meghatározott kötelezettségek elmulasztása a személy- és vagyonbiztonság biztosítása érdekében;
- f) a rendezői létszámmal és jogosultságokkal kapcsolatos hiányosságok megállapítása;
- g) a sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítésének kezdeményezésével és kiemelten kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvényekkel kapcsolatos jogszabályokban előírt feladatok végrehajtásával kapcsolatos mulasztás esetén kerülhet sor.

Az 54/2004. Korm. r. 19/A. § (2) bekezdése szerint a közigazgatási bírság kiszabásával kapcsolatosan az elsőfokú eljárás lefolytatására a sportrendezvény helye szerint illetékes vármegyei rendőr-főkapitányság rendelkezik hatáskörrel.

¹ TÓTH Nikolett Ágnes: A sportrendezvények biztosítása az elmúlt évszázad eseményeinek tükrében. *Gazdaság és Jog*, 2017/1., 16. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/2438515>

Kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvényen kötelező a csapaterő alkalmazása.

Az Rtv. 58. § (1) bekezdés i) pontja szerint „nagy területű helyszín biztosítására” és a (2) bekezdése alapján „csapaterő alkalmazása során a rendőrség a 17. § (1) bekezdésben írt jogokat indokolt mértékben korlátozhatja, területet személy- és járműforgalom elől elzárhat”.

A 8/2010.ORFK utasítás 18 pontja szerint: „A kiemelt biztonsági kockázatú, valamint szerződés alapján a fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvények biztosítását csapaterő alkalmazásával kell végrehajtani. A megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányságok vezetői a KR parancsnokától a rendelkezésre álló, ellenőrzött információk alapján erőket és eszközöket igényelhetnek. A KR-en kívül más rendőri szervtől erők és eszközök a rendőri szervek közötti együttműködési megállapodások alapján igényelhetők.”

A csapaterőre vonatkozó további részletes szabályokat az Országos és a megyei (fővárosi) Törzs felállításáról, szervezeti felépítéséről, jelentő rendszerének működtetéséről szóló 43/2013. (XI. 8.) ORFK utasítás (a továbbiakban: 43/2013. ORFK utasítás) állapítja meg.

A 43/2013. ORFK utasítás 2. pont c) és d) alpontja szerint

az országos rendőrfőkapitány, távollétében vagy akadályoztatása esetén a helyettesítésére kijelölt országos rendőrfőkapitány-helyettes elrendelheti

c) közbiztonsági kockázatot jelentő rendezvények csapaterővel történő rendőri biztosítási feladatainál;

d) nagy tömegeket vonzó rendezvények csapaterővel történő rendőri biztosítási feladatainál; az Országos Törzs (a továbbiakban: OT) működését.

A 43/2013. ORFK utasítás 16. pontja értelmében a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzata kiadásáról szóló 11/1998. (IV. 23.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Csapatszolgálati Szabályzat) 396. pontjában megjelölt szervezetek által kijelölt személyek láthatják el a feladatot. A 18. pont szerint az OT működésével összefüggő szállítási feladatok végrehajtásáért a Készenléti Rendőrség parancsnoka a felelős. Az utasítás 20. pontja szabályozza, hogy „az OT-be beosztani csak olyan személyt lehet, aki szakterületét országos szinten ismeri, valamint az OT személyi állománya részére előírt tanfolyamot elvégezte és sikeres vizsgát tett.”

A sportrendezvények utáni rendőrségi feladatok

Az Stv. 69/A. §-a szerint az 54/2004. Korm. rendeletben meghatározott sportrendezvények esetében a szervező köteles évente helyzetjelentésben összegezni a sportrendezvény biztonságos lebonyolításával kapcsolatos előírásokat tartalmazó szabályzatban, valamint a fejlesztési tervben foglaltak megvalósulását,

az általa szervezett sportrendezvények rendezésének tapasztalatait, valamint értékelni a tett és elmulasztott intézkedéseket, illetve azok hatásait. A szervező a helyzetjelentést a versenyrendszerben szervezett utolsó versenyt követő 45 napon belül megküldi a sportszövetségnek, a rendőrségnek és a Minősítő Bizottságnak. A Minősítési Bizottság a helyzetjelentéssel együtt a beszámolót is értékeli. Továbbá mindhárom személyi kör a helyzetjelentéseket évente egy alkalommal közösen értékeli.²

A SPORTRENDESZETI NYILVÁNTARTÁS

A rendőrség a beléptető rendszer alkalmazása során használja a sportrendészeti nyilvántartást a jogszerű beléptetés érvényesítése érdekében. Továbbá ebben a nyilvántartásban rögzíti azon adatokat, információkat, képmásokat, amely alapján meghatározott személyeket az Stv.-nek megfelelően *kizártak*, vagy a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) alapján *kitiltottak*, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) szerint *eltiltottak* a sportrendezvényen való részvételtől.

AZ ADATKEZELÉS

Az SRNY adatkezelője, adatrögzítője az Rtv. 91/J. § (1) bekezdés b) pontja szerint a rendőrség.

[A rendőrség kezeli] a sportról szóló törvényben meghatározott sportrendészeti nyilvántartás hatálya alá tartozó, valamint a külföldi hatóságok és egyéb szervek azonos célú nyilvántartásában szereplő személyek családi és utónevét, születési helyét és idejét, anyja születési családi és utónevét, az elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés megnevezését és minősítését, a sportrendezvények látogatásától eltiltás, a kitiltás vagy a sportrendezvényen történő részvételtől való kizárás időtartamát, valamint a sportlétesítmények megnevezését és a sportrendezvények körét, amelyre a sportrendezvények látogatásától eltiltás, a kitiltás vagy a sportrendezvényen történő részvételtől való kizárás hatálya kiterjed.

Az adatkezelés célja a sportrendezvények biztonságának védelme, az erőszak és a rendezavarás megelőzése, a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése, mások jogainak védelme, a jegyértékesítés, valamint a sportrendezvényre történő belépés megtagadásának megállapítása.³

² NAGY-TÓTH Nikolett Ágnes: *A sportrendészet elméleti alapjai*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2024, 164.

³ SRNY adatvédelmi tájékoztató. https://www.police.hu/sites/default/files/2019-06/k%C3%B6zrendv%C3%A9delem_166_v1.1_0.pdf

Az adatkezelés jogalapja az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 5. § (1) bekezdés a) pontja, az Rtv. 91/J. b) pontja és az Stv. 76/A. §-a. Az adatkezelési tájékoztatóban rögzítettek túl idesorolnám még a Szabs. tv. 201. §-át, valamint a Btk. 58. §-át.

Az adatkezelés módja nem nyilvános, elektronikus adatbázis.

Az SRNY-ben érintett személyek köre azon személyekre vonatkozik, akiket a bíróság, rendőrség, rendezvény szervezője jogszabály alapján kitiltott, eltiltott, kizárt egy sportrendezvényről.

Az SRNY-ben kezelendő adatok módja aktív vagy törölt státuszú. Kiegészítő jelleggel az adatvédelmi tájékoztató alapján a rendőrség mint adatkezelő szerv adatvédelmi szabályzata alapján kérelemre is indulhat az adat törlése vagy zárolása. Ebben az esetben „köteles arra, hogy az érintettre vonatkozó adatokat indokolatlan késedelem nélkül törölje, ha:

- a) a személyes adatokat jogellenesen kezelték
- b) a személyes adatokra már nincs szükség abból a célból, amiért kezelték,
- c) ha az érintett hozzájárulásán alapult az adatok kezelése és azt visszavonta, és más
- d) jogalap az adatok további kezelését nem teszi jogszerűvé,
- e) a rendőrségi szerv számára az adatok törlését előíró jogszabály ilyen kötelezettséget állapít meg, és annak még nem tett eleget.⁴

Nem lehet azt az adatot törölni vagy zárolni, amelynek „a kezelésére közhatalom gyakorlása, jogi kötelezettsége teljesítése keretében van szükség, vagy jogi igények előterjesztéséhez, érvényesítéséhez, illetve védelméhez kezel. Ezt az adatot ugyanis kötelező használni, nyilvántartania. A törlésről vagy zárolásról a rendőrségi adatkezelő szerv az érintettet tájékoztatja.”

Az adatbázis üzemtetője, fejlesztője a központosított informatikai és elektronikus hírközlési szolgáltatásokról szóló 341/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet alapján hivatkozott 309/2011 Korm. r. 3. melléklet 87. pontja szerint az Idom Soft Informatikai Zártkörűen Működő Részvénytársaság.

AZ ADATOK FAJTÁI ÉS JOGALAPJAI

Az SRNY-be azon személyek adatai vezethetők, akik ellen büntetőjogi, szabálysértési, törvényszegési eljárás keretében intézkedést, büntetést vagy egyéb jogkövetkezményt szabtak ki. Az SRNY-be történő adatbejegyzés napja a büntetőjogi kategória esetében a jogerős ítélet napján, szabálysértés esetén a határozat véglegessé válásának napján, valamint sporttörvényszegés esetében a kizárás

⁴ SRNY: i. m.

tényének közlése napjától vezetik fel a nyilvántartásba. Az SRNY-ben szereplő személyek nem engedhetők be a sportrendezvényre vagy részükre a jegyértékesítés megtagadásának van helye.

A kitiltás olyan szabálysértési jogkövetkezmény, amelyet a Szabs. tv. szabályoz. A rendőrség az SRNY-ben nyilvántartja a kitiltott adatait, az elkövetett szabálysértést, kitiltás időtartamát, a kitiltás hatályát.

A Szabs. tv. 19.§-a az alábbiak szerint rendelkezik:

(1) A sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással vagy az onnan történő távozással összefüggő szabálysértés miatt az eljárás alá vont személy kitiltható bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvényről, valamint bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgáló sportlétesítményből.

(2) A kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértés miatt, e tevékenysége folytatásának megakadályozása érdekében az eljárás alá vont személy kitiltható a kereskedelmi létesítményből vagy kereskedelmi tevékenység helyéül szolgáló egyéb helyszínről.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott kitiltás legrövidebb tartama hat hónap, leghosszabb tartama két év.

A Szabs. tv. 201. §-a a következőképpen rendelkezik:

(1) Aki olyan helységben, vagy az ország területének olyan részében tartózkodik, ahonnan a bíróság kitiltotta, szabálysértést követ el.

(2) Aki a bíróság jogerős határozatával elrendelt sportrendezvények látogatásától való eltiltás, vagy a szabálysértés miatt szabálysértési hatóság, illetve bíróság által elrendelt kitiltás szabályait megszegi, szabálysértést követ el.

(3) Aki olyan sportrendezvényen vagy sportlétesítményben tartózkodik, ahonnan a sportról szóló törvényben, a sportrendezvényen történő részvételtől kizárták, szabálysértést követ el.

Az eltiltást a Btk. 33. § (1) bekezdés h) pontja és a Btk. 58. §-a szabályozza. A rendőrség az SRNY-ben nyilvántartja az eltiltott adatait, az elkövetett bűncselekményt, eltiltás időtartalmát, eltiltás hatályát.

A vonatkozó jogszabályok a következők szerint szabályozzák az eltiltás kiadását:

Btk. 33. § (1) bekezdés: Büntetés: „h) a sportrendezvények látogatásától való eltiltás”.

Btk. 58. § A sportrendezvények látogatásától való eltiltás:

(1) A bíróság az elkövetőt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekmény miatt eltilthatja

a) bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvény látogatásától, vagy

b) bármelyik sportlétesítménybe való belépéstől, amikor az valamely sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgál.

(2) Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

(3) Az eltiltás tartama az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésével kezdődik. Ha a sportrendezvények látogatásától való eltiltást szabadságvesztés mellett szabják ki, annak tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a sportrendezvények látogatásától való eltiltás tartamába be kell számítani.

A gyakorlatban a bíróság leggyakrabban garázdaság és rendbontás elkövetőivel szemben alkalmaz sportrendezvények látogatásától való eltiltást.

A kizárás az Stv. szerinti törvényszegési jogkövetkezmény. Az Stv. 73. §-a alapján a sportrendezvényen történő részvételből a szervező

kizárást alkalmazhat azon személlyel szemben, akit az általa vagy közreműködésével szervezett sportrendezvényről eltávolítottak, vagy aki a névre szóló jegy-, bérletértékesítés, belépésre jogosító igazolás, illetőleg ezek átvételére jogosító utalvány kibocsátása esetén azokat más személy részére jogosulatlanul átadja, vagy aki a szervező vagy az utazó sportszervezet pályarendszabályait vagy a jegy, bérlet, klubkártya, utalvány igényléséhez kapcsolódó általános szerződési feltételeket megsérti, továbbá a (4) bekezdés szerinti esetben.

A sportrendezvényről való kizárást a rendőrséggel és a kizárt személlyel is írásban közölni kell a sportrendezvény szervezőjének, amely a kézbesítés napjától hatályos. A rendőrség az SRNY-ben egy évig köteles kezelni a kizárt személy adatait, a kizárást elrendelő szervezet nevét, a kizárás időtartamát és sportrendezvényt, amelyekre kiterjed a kizárás tárgyi hatálya.

Az eltiltás, kitiltás, kizárás nyilvántartása bűnügyi adat, amelyet nem csak a bűnügyi nyilvántartás tartalmazhat. A GDPR⁵ 10. cikke szerint büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó adatok nyilvántartása csak közhatalmi szerv által végzett adatkezelés keretében valósulhat meg:

A büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó határozatokra és a bűncselekményekre vonatkozó személyes adatok kezelése: A büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó határozatokra és a bűncselekményekre, illetve a kapcsolódó biztonsági intézkedésekre vonatkozó személyes adatoknak a 6. cikk (1) bekezdése alapján történő kezelésére kizárólag abban az esetben kerülhet sor, ha

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet, a továbbiakban: GDPR)

az közhatalmi szerv felügyelete alatt történik, vagy ha az adatkezelést az érintett jogai és szabadságai tekintetében megfelelő garanciákat nyújtó uniós vagy tagállami jog lehetővé teszi. A büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó határozatok teljes körű nyilvántartása csak közhatalmi szerv által végzett adatkezelés keretében történhet.

Ennek megfelelően az SRNY a rendőrség adatkezelésében, mint a közhatalmi szerv által a nyilvántartás vezetése végezhető.

Továbbá a kitiltás egy szabálysértési adat is, amelyet az SRNY mellett a Szabálysértési Nyilvántartásba (a továbbiakban: SZNYR) is felvezetnek. Az SZNYR a Szabs. tv. alapján létrejött központi szabálysértési nyilvántartás, amely valós idejű elektronikus szolgáltatásaként lehetővé teszi a hatóságok számára a szabálysértési eljárás alá vont személyek szabálysértési előéletének nyomon követését pl.: földvásárlás esetén az eljáró hatóság eljárásához le tudja kérni, hogy a földvásárlóval szemben földforgalmi vagy földvédelmi bírságot kiszabtak-e. Az SZNYR tartalmazza a szabálysértést elkövetettek és helyszíni bírságotlalt nyilvántartását, a szabálysértési eljárás hatálya alatt állók nyilvántartását, szabálysértési nyilvántartási rendszer használatára jogosultak nyilvántartását, valamint az SRNY-hez hasonlóan az adattovábbítási nyilvántartást.⁶

ADATSZOLGÁLTATÁS, ADATTOVÁBBÍTÁS

Az SRNY-ben a rendőrség az adatszolgáltatásokat, adattovábbításokat is nyilvántartja az Stv. 76/A. § (10)–(11) bekezdései alapján:

- (10) A rendőrség az adatszolgáltatásokról adattovábbítási nyilvántartást vezet, amely tartalmazza
- a) az adatigénylő megnevezését, székhelyének, telephelyének címét, továbbá az adatigénylő szerv nevében eljáró személy nevét vagy egyedi azonosítóját,
 - b) a továbbított adatok körének megnevezését és az adattovábbítás időpontját,
 - c) az adatszolgáltatás célját és jogalapját, valamint
 - d) az adatszolgáltatás alanyának nevét.
- (11) A rendőrség az adattovábbítási nyilvántartásba bejegyzett adatot az adatszolgáltatástól számított öt évig kezeli.

AZ SRNY FELÜGYELETE

Az SRNY felügyeletét vélelmezhetően az adatkezelő szerv látja el, noha a bünygyi nyilvántartással ellentétben az Stv., az Rtv. vagy az adatkezelő szerv szerinti adatkezelési tájékoztató nem rendelkezik róla. Az Stv. 76/A. §-a kizárólag arról rendelkezik, hogy kiket, milyen adatokat tarthat nyilván és meddig

⁶ Szabs. tv. 111. alcím

kezelheti, valamint az adatszolgáltatás és adattovábbítás lehetőségét biztosítja. Az Rtv. 91/J. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése kizárólag csak kijelöli a rendőrséget, mint adatkezelőt és az Stv-nek megfelelően, kiegészítő jelleggel szabályozza a nyilvántartás kezelését és az adattovábbítás lehetőségét.

Összegezve, a SRNY egy olyan elektronikus nyilvántartás, amely azon személyek körét tartja nyilván, akik ellen büntetőjogi, szabálysértési vagy törvénysértési jogkövetkezményt szabtak ki. Az SRNY előnye, indokoltsága az is, hogy a háromféle jogkövetkezmény alá vont személyeket egy nyilvántartásból, egyszerűen le lehet kérdezni. Az SRNY használata így sokkal gyorsabban és hatékony módon elősegíti a sportrendezvényekre való jegyértékesítést és beléptetést, amelyeknek köszönhetően a sportrendezvények rendje és biztonsága eredményesebben garantálható.

ZÁRÓGONDOLATOK

Összességében elmondható, hogy a sportrendészet mint jogi terminológia a hazai jogszabályokban nem jelenik meg. A rendőrség biztosítja meghatározott esetekben a sportlétesítményt, ahol a sportrendezvényt megszervezik a vonatkozó jogszabályok szerint. A sportrendezvényeken a rendőrség feladatait legfőképpen az Stv., az Rtv., a 8/2010. ORFK utasítás, az 54/2004. Korm. rendelet, valamint az Ákr., a Btk., a Szabs. tv. és a 43/2013. ORFK utasítás határozza meg.

A rendőrségnek számos feladata van a sportrendezvény megszervezését megelőző, lefolytató és lezáró szakaszaiban. A sportrendezvény megkezdése előtt a bejelentés feldolgozása és értékelése, előzetes bejárás, hozzájárulás kiadása, minősítés. A sportrendezvényen és azt követően a rendőrség feladatai a helyszín biztosítása, a beléptetés biztosítása, az esetleges intézkedések megtétele, az SRNY-ből való lekérdezés, helyzetjelentés készítése és annak kiértékelése.

A sportjog – mint a közjog része és harmadgenerációs alapjog – részletszabályozása folyamatosan bővül. Azonban megállapítható, hogy a jelenleg hatályos sportjogot szabályozó hazai jogszabályban a sportrendezvény mint fogalmi elem meghatározása nem szabályozott, vagyis mi az, amit pontosan biztosít a rendőrség. A rendőrség alapvetően a helyszínt biztosítja és a közrendet, közbiztonságot fenntartja. Az Stv. rendelkezései szerint a sportlétesítményt mint rendezvény helyszínül szolgáló objektumot, területet kell biztosítani és nem magát a sportrendezvényt. Vélelmezhetően a jogalkotó nyelvtani kérdésként kezelte azt, hogy a sportlétesítményben vagy a sportrendezvényen résztvevők testi épségének megőrzésére köteles a rendőrség. Habár véleményem szerint a sportlétesítmény biztosítása kizárólag az objektumőrzésre vonatkozik, amely nem terjed ki a benne tartózkodók személyi védelmére is, annak ellenére, hogy a közbiztonságot és közrendet a személyi védelem kiterjesztésével tudják csak

garantálni. Ennek okán egyértelműbb szabályozás lehetne, hogy a sportrendezvényt biztosítja a rendőrség, amelybe beletartozik az objektum- és személyvédelem is.

Az utóbbi évtizedekben az egészséges életmód előtérbe helyezésével, a kultúra és sportfejlesztéseknek köszönhetően egyre több és nagyobb objektum létesült a sport befogadására, amely magával vonzotta a sportrendezvények fokozottabb közbiztonsági kockázatait. A megfelelő közrend, közbiztonság fenntartása érdekében a rendőrség közreműködése kiemelten fontos és elengedhetetlen.

Az SRNY létrehozása a sporttörténet és sportjog evolúciós eredményének mondható, egy szükségszerű innovációs fejlesztés, amellyel elősegíti a sportesemények biztonságos és átlátható lebonyolítását. Kiemelten fontos, hogy a bűnügyi nyilvántartáshoz hasonlóan az SRNY is egy központi, hatósági nyilvántartás, amely által hiteles és pontos adatok állnak rendelkezésre.

XVI. NADAL NETWORK

Beszámoló a 2025. évi konferenciáról

2025-ben Magyarország Ügyészsége szervezte az Európai Unió tagállamai legfelsőbb bíróságainál működő ügyészek, illetve azzal egyenértékű intézmények hálózatának, a NADAL-nak (teljes nevén: NADAL NETWORK, továbbiakban: NADAL) a XVI. konferenciáját.

A NADAL-t 2009-ben alapította *Jean-Louis Nadal*, aki akkoriban a párizsi Semmítőszék főügyésze volt. A névadó örökségét folytatva, a NADAL fórumot biztosít az Európai Unió tagállamai legmagasabb szintű ügyészégi hivatalainak vezetői számára, hogy megosszák egymással tudásukat és elmélyítsék szakmai kapcsolataikat, ugyanis ebben a folyamatosan változó világban minden eddiginél nagyobb szükség van a tapasztalatok megosztására. Az idei konferencia célja azoknak a témáknak – különösen az ügyészek környezetvédelmi eszközeinek, az online szférában elkövetett bűncselekmények elleni küzdelemnek és a digitális átállásnak – az áttekintése volt, ahol a szakmai és emberi kapcsolatok erősítése elengedhetetlen.

A rendezvényen a NADAL tagjain kívül jelen volt az Eurojust alelnöke, az Európai Ügyészség európai főügyész helyettese, az Európai Bizottság képviselője, az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN) főtitkára, az Ügyészek Nemzetközi Szövetségének (IAP) főtitkára, valamint az Észak-amerikai Államok Legfőbb Ügyészi Szövetségének főtitkára.

A NADAL konferencia előadásai három plenáris üléshez kapcsolódtak

- I. Az online térben elkövetett bűncselekmények*
- II. Az igazságszolgáltatás digitális fejlődése: kihívások és lehetőségek*
- III. A környezeti bűncselekmények elleni küzdelem hazai, európai és nemzetközi fellépéssel*

I.

Az első plenáris ülés témája az *online térben elkövetett bűncselekményekről* szólt; *Ria Mortier* belga legfőbb ügyész elnökletével három előadás hangzott el.

Polt Péter magyar legfőbb ügyészként és a NADAL elnökeként a *kiberbűnözés hatékony üldözéséről és a nemzetközi bűnügyi együttműködés szerepéről* beszélt. *Polt Péter* szerint napjainkban a kiberbűnözés – gyors és globális terjedése miatt – egyre nagyobb kihívást jelent, ezért ez a jelenség jelentős terhet ró a bűnüldöző hatóságokra és az igazságszolgáltatásra, nemcsak azért, mert a kiberbűnözés jelentős társadalmat veszélyeztető magatartások összessége és azok következményei általában több országot érintenek, hanem azért is, mert ezeket a bűncselekményeket a sokszínű és szervezett elkövetési formák, valamint a transznacionalitás jellemzi. Az előadás kiemelte a kiberbűnözés elleni közös büntetőjogi fellépés kulcsfontosságú pontjait és aktuális trendjeit.

Jens Rommel, Németország szövetségi főügyésze a kiberbűnözés elleni küzdelem belül a *DDoS-támadásokra* helyezte a hangsúlyt. A technológiai fejlesztések – mint például az IoT és a mesterséges intelligencia által fejlesztett eszközök – sajnos új kapukat nyitnak meg a bűnözők előtt. Az ügyészek csak akkor tudnak hatékonyan fellépni az elkövetőkkel szemben, ha gyorsan alkalmazkodnak az új bűnügyi jelenségekhez.

Az előadás kiemelte az ügyészség és a nyomozó hatóság közötti nemzetközi együttműködés hatékony szerepét.

Andrés Ritter, az Európai Ügyészség főügyész helyettese a digitalizáció korának azon kihívásairól tartott előadást, amelyek az *EU pénzügyi érdekeinek védelme* kapcsán felmerülnek. Az előadó kiemelte, hogy az Európai Ügyészség az elmúlt pár év alatt elegendő bizonyítékot gyűjtött ahhoz, hogy kijelenthessük: a szervezett bűnözői csoportok (OCG-k) rendszerszintű fenyegetést jelentenek az EU pénzügyi érdekeire. Digitális eszközöket használnak profitjuk maximalizálása érdekében, saját kriptovalutákat és e-kereskedelmi piactereket fejlesztenek, valamint bevált kriptovalutákat és e-kereskedelmi piactereket használnak.

A mesterséges intelligencia egyre újabb és újabb lehetőségeket kínál az elkövetők számára, de az Európai Ügyészség hatékony eszköz e kihívások leküzdésére, mert az Europollal és a nemzeti hatóságokkal együttműködve képes arra, hogy fellépjen a szervezett bűnözői csoportok ellen.

II.

A második plenáris ülésen elhangzott előadások az *igazságszolgáltatás digitális evolúciójának kihívásait és lehetőségeit* járták körül. Ennek a szekciónak az elnöke *Barabás A. Tünde*, az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) igazgatója volt. Ezen a plenáris ülésen négy előadás hangzott el.

Az első előadó, *Ingrid Derveaux*, az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN) főtitkára az ügyészek oktatása kapcsán az *EJTN digitális képzésének szerepéről* beszélt. Az Európai Tanács mesterséges intelligenciáról szóló következtetései (16933/24) már hangsúlyozták az igazságszolgáltatási szakemberek képzésének és felkészítésének szükségességét az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációjához való alkalmazkodása érdekében.

A mesterséges intelligenciáról és digitalizációról szóló uniós jogszabályok jelentős hatással vannak az ügyészekre, az EJTN pedig kulcsszerepet játszik a tudásbeli hiányosságok áthidalásában. Az olyan projektek, mint például az EU digitális útlevele szemléltetik, hogyan javíthatják az EJTN innovatív képzési tevékenységei az ügyészek technológiai változásokhoz való alkalmazkodóképességét, miközben fenntartják az alapvető jogokat, megragadják a lehetőségeket és megbirkóznak a digitális átállás által támasztott kihívásokkal.

Ari-Pekka Koivisto, Finnország legfőbb ügyésze az *igazságszolgáltatásban történő digitális átállásról* beszélt. Az előadó szerint nemcsak a normális hétköznapi világ költözött a digitális térbe, hanem a bűnözés is. Ma már a védelem magasabb szintű adatbiztonsági képesítéseket követel meg.

Az AIPA ügyviteli rendszert az ügyészségen és a bíróságon belüli büntető- és polgári ügyek kezelésére tervezték. A projekt célja egy olyan közös ügyviteli rendszer kidolgozása volt, amely lehetővé teszi az elektronikus munkamódszereket és a hatóságok közötti együttműködést.

Az AIPA projekt tapasztalatai alapján az előadásban elhangoztak a digitalizációra való áttérés nehézségei mellett a mostanra elért eredmények, továbbá a digitális átállás jövőjével kapcsolatos későbbi célok és kihívások.

Margit Wachberger, Ausztria legfőbb ügyésze az *elektronikus iratkezelés terén való osztrák tapasztalatok* kapcsán előadásában áttekintette a legfontosabb fejleményeket, és bemutatta igazságszolgáltatási rendszerükben a digitalizáció jelenlegi állapotát. 1976-ban használtak először informatikai alkalmazást az igazságszolgáltatásban, ezt követte a nyolcvanas és a kilencvenes években az elektronikus ingatlan-nyilvántartás és az elektronikus jogi kommunikáció. Az elmúlt években a digitális átalakulás jelentősen felgyorsult; mára az ügyészségek

és az elsőfokú bíróságok teljes mértékben digitalizáltak Ausztriában, a fellebbezési eljárások digitalizálása pedig 2026-ban fejeződik be.

Astrid Asi, az észt legfőbb ügyész *a blokklánc-technológia igazságszolgáltatásban történő alkalmazásáról* beszélt. Előadásában egy olyan esettanulmányra összpontosított, amely megerősíti, hogy a blokklánc-technológia, miközben megnehezíti a bűncselekmények felderítését, egyúttal lehetőségeket is kínál a bűncselekmények megoldására.

Az esettanulmány egy jelentős észtországi fentanil-csempészettel kapcsolatos műveletet mutatott be, ahol a bűnözők 37 bitcoint kaptak. Amikor azonosíthatatlan személyek elkezdtek tisztára mosni ezeket a bevételeket, a hatóságok több tárcán keresztül, 22 bitcoin nyomon követésére, fejlett blokklánc-elemzéseket használtak.

Az „op_return” függvény képes arra, hogy a bírósági lefoglalási értesítéseket közvetlenül beágyazza a blokkláncba. Ez a megközelítés bemutatja, hogyan használhatják ki az igazságszolgáltatási rendszerek a blokklánc inherens tulajdonságait – az átláthatóságot, a megváltoztathatatatlanságot és a hozzáférhetőséget – a digitális kori bűnözés elleni küzdelemben.

III.

A harmadik plenáris ülés *Roel A. Dona* IAP főtitkár elnökletével *a környezeti bűncselekmények elleni küzdelemről* szólt, mind a magyar, mind a nemzetközi, ezen belül az európai fellépésre is tekintettel.

Csonka Péter, az Európai Bizottság képviselője – a Jogérvényesülési és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság Igazságügyi Politikák egységének igazgatóhelyettese – *a környezeti bűncselekményekről szóló irányelvről* tartott előadást. A környezeti bűnözés a negyedik legnagyobb bűnözési tevékenység a világon, évente 5-7 százalékos ütemben növekszik. Az előadó által idézett adatok rámutatnak a környezeti bűnözés súlyosságára, amely jelentős veszélyt jelent a környezetre és a közegészségre.

Az elmúlt évek folyamán a szabályozás hiányosságai miatt EU-szerte nem bizonyult hatékonynak a 2008-as irányelv, ezért a környezeti bűnözés elleni küzdelem fokozása érdekében az Európai Bizottság még 2021 decemberében elfogadott egy új környezeti bűnözésről szóló irányelvre (ECD) vonatkozó javaslatot. Az előadás összefoglalta az új környezetvédelmi irányelv újításait és főbb pontjait; bemutatta, hogy miért hasznos eszköz ez a büntetőeljárás megindításához.

José de la Mata, az Eurojust alelnöke, Spanyolország nemzeti tagja a határokon átnyúló környezeti bűncselekmények elleni küzdelem kapcsán beszélt az *Eurojust szerepéről*. Az elmúlt 20 évben az EU hihetetlen előrelépést tett a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés területén. A hosszadalmas és nehézkes kölcsönös jogsegélynyújtási eljárások nagy része helyébe a kölcsönös elismerési eszközök léptek. Az európai elfogatóparancs, az európai nyomozási határozat, valamint a biztosítási intézkedést elrendelő és elkobzási határozat drasztikusan megnövelte az ügyészek és bírák közötti együttműködés gyorsaságát és hatékonyságát.

További feladatot jelent annak megvizsgálása, hogy az eddigiek közül melyek a legjobb gyakorlatok, a kudarcokból pedig le kell vonnunk a tanulságokat – hangsúlyozta az előadó.

A kölcsönös jogsegély továbbra is fontos jogintézmény marad. A lehető leg hamarabb segítséget kell kérnünk az Eurojusttól, mielőtt jelentős késedelem történik.

Az előadó hangsúlyozta, hogy fokozni kell a szoros együttműködést és a kölcsönös bizalmat, biztosítani kell a közös megértést, össze kell hangolni a közös munkát, akár úgy is, hogy közös nyomozócsoportot hozunk létre.

Továbbra is a feladatok közé tartozik a szervezett bűnözői csoportok esetleges jelenlétének kimutatása.

A konferenciát a rendezvény házigazdája, Polt Péter többek között azzal zárta, hogy megköszönte az évtizedes közös munkát a NADAL összes résztvevőjének, és hangsúlyozta, hogy ez a hálózat a jövőben is biztosítani fogja a szakmai párbeszédet a legfőbb ügyészek számára.

A rendezvény legvégén Polt Péter átadta az elnökséget a belga legfőbb ügyésznek.

BALOGH LÁSZLÓ – SZIGETI KRISZTIÁN*

Kategória mint a sikeres reintegráció kulcsa?

BEVEZETÉS

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) hatálybalépése óta már több mint 10 év telt el. Hatálybalépésekor számos szakmai újítást hozott a büntetésvégrehajtás rendszerébe és alkalmasnak bizonyult a büntetés-végrehajtási intézetek rendjének fenntartására, valamint a reintegráció elősegítésére.

A 2024. évi módosítás előtti törvényben alkalmazott progresszív rezsimszabályok tagolódása az elítélteket nem ösztönözte a szabályok betartására, továbbá a végrehajtási fokozatok miatti átjárhatóság korlátozottsága is komoly gátat szabott a sikeres reintegrációnak.

Az évek múltával, figyelemmel a büntetés-végrehajtási intézetek túlzásúfolt-ságára és a kialakult gyakorlatra, kezdtek megjelenni a módosítás előtti rendszer hiányosságai, amelyet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BVOP) mellett a jogalkotók is észleltek, így ennek ellensúlyozására új szabályozás kidolgozása majd bevezetése lett indokolt.

A BVOP a fennálló problémák észlelését követően a rezsimszabályrendszer hiányosságok kiküszöbölése érdekében felülvizsgálta, továbbá számos ország gyakorlatát tanulmányozta. A vizsgálatok és nemzetközi tapasztalatok eredményére is figyelemmel törvénymódosító javaslat került előterjesztésre, amelyet az Országgyűlés elfogadott, így 2024. március 1. napjával hatályba lépett a módosításokkal hatályos Bv. tv.

* BALOGH László, ügyészégi fogalmazó, Gyulai Járási Ügyészség; SZIGETI Krisztián, ügyészégi fogalmazó, Debreceni Járási Ügyészség

A törvénymódosítás elsődleges céljaként az szerepelt, hogy egy olyan büntetés-végrehajtási rendet hozzon létre, amely átláthatóbb és hatékonyabb besorolási rendszert alkalmaz a korábbi rezsimszabályainál. Továbbá a célkitűzések között szerepelt a fogva tartás biztonságának növelése és a kreditrendszer bevezetésével megvalósuló progresszív reintegráció elősegítése is.

A 2024. évi változásokat követően a hatályos törvény két meghatározó eleme a kategóriarendszer és kreditrendszer lett.

KATEGÓRIARENDSZER

A törvény módosításával bevezetett kategóriarendszer az eddig ismert rezsimszabályrendszer és biztonsági kockázati besorolás helyébe lépett.

A kategória „az egyéniesítés alapelve alapján működtetett végrehajtási környezet, amely igazodik az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatához, magatartásához, együttműködési készségéhez, és amely az elítélt szükségleteihez igazodó reintegrációs programok biztosításával szolgálja az egyéni bűnmegelőzési célok megvalósítását”.¹

A kategóriarendszer arra hivatott, hogy az elítéltek életrendjét, a büntetés-végrehajtás rendjét meghatározza. A törvény az elítéltek kategória-besorolásának 5 fokozatát rögzíti, a legenyhébb fokozat az I., a legszigorúbb az V. kategória. A kategóriarendszer szabályozásához tartozik egy kezdeti kategória-besorolás is. A Bv. tv. a kezdeti kategóriába való besorolásra három szintet határoz meg. Az az elítéltek az ítéletüket ebben a kategóriában fogják megkezdeni.²

A kezdeti kategória-besorolásról a Befogadási és Fogvatartási Bizottság (a továbbiakban: BFB) határoz minden olyan esetben, amikor az ítéletek tartama 5 év alatti.³ Minden olyan esetben, amikor a szabadságvesztés vagy a még végrehajtásra váró ítélet együttes tartama az 5 évet meghaladja, a kezdeti kategória meghatározását a törvény agglomerációs szintre helyezi. Olyan súlyos ítéletek esetében, amikor az ítélet a 15 évet meghaladja, vagy az ítélet tartamától függetlenül az elkövetett bűncselekmény a Btk. XIX. fejezetébe tartozó bűncselekmény vagy a Btk. 160. § (2) bekezdése szerint minősülő emberölés közé tartozik, akkor a döntés a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet hatáskörébe kerül.⁴

Az elítéltek a tanúsított együttműködési magatartás alapján a kezdeti kategória-besorolástól kedvezőbb, de akár szigorúbb kategóriába is kerülhetnek. A

¹ Bv. tv. 82. § 6. pont

² Bv. tv. 97. § (3) bekezdés

³ Bv. tv. 95. § (4) bekezdés

⁴ Bv. tv. 92. § (3) bekezdés

törvény rögzíti, hogy egy börtönfokozatú elítélt bármely kategóriába kerülhet, azonban a fogházfokozatban lévő elítéltek számára – a törvényben meghatározott esetek kivételével – az V. fokozat, valamint a fegyházfokozatú elítéltek számára az I. fokozatú kategóriába kerülésre nincs lehetőség. Azon elítéltek, akiket tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték, az V. fokozatból csak a IV. és III. fokozatba sorolhatók át, a II. vagy I. kategóriába történő előresorolás az ő esetükben kizárt.

A kategóriarendszer bevezetésével a végrehajtási fokozatok szerepe is megváltozott, azok továbbra is megmaradtak a törvény meghatározó elemeként. A módosítást követően szerepük elsősorban garanciális lett, így azok csak az ítéletek foganatba vételét, az ítéletek töltésének sorrendjét határozzák meg, továbbá, hogy az elítélteket milyen kategóriába lehet, és milyen kategóriába nem lehet fő szabály szerint besorolni.⁵

ELKÜLÖNÍTÉSI SZABÁLYOK

Az elkülönítés területén is szignifikáns szabálmódosítások léptek életbe. Az eddigi elkülönítési szabályozások szakmai keretei a végrehajtási fokozatoknak voltak alárendelve. Fő szabály szerint a fogház-, a börtön- és fegyházfokozatúakat el kellett egymástól különíteni. A régi szabályok összesen 27 besorolási lehetőséget tettek lehetővé, azonban ennek széles köre csak látszólagos volt, az elítéltek életrendjét, a végrehajtás szigorúságát elsősorban a végrehajtási fokozathoz rendelt 9 különböző rezsimkategória határozta meg.⁶

A kategóriarendszer az öt fokozat valamelyik kategóriájához rendeli az elítélteket és nem a végrehajtási fokozatokhoz. A szabályok alapján I. és a II. kategóriába sorolt elítéltek, III. és a IV. kategóriába sorolt elítéltek, és IV. és az V. kategóriába sorolt elítéltek együtt helyezhetők el.⁷ Az új elhelyezési szabályok olyan szakmai lehetőséget biztosítanak a büntetés-végrehajtási intézetek számára, amik eddig nem voltak adottak.

Az elítéltek kategóriákba történő besorolása és a számukra biztosított életfeltételek jobban biztosítják a szakmai szempontú elkülönítést. Az elkülönítési szabályokra is kiható módosítás pozitív hatással van a büntetés-végrehajtási intézetek telítettségére is.

Összességében a kategóriarendszer egy szélesebb spektrumot biztosít az elítéltek számára, mint a korábban hatályban lévő szabályozás. Ennek legfőbb

⁵ SOMOGYVÁRI Mihály: Az elítéltek klasszifikációja, a kategória- és kreditrendszer működési elve a 2024-ben hatályba lépő törvény alapján. *Börtönügyi Szemle*, 2024/1., 37. https://epa.oszk.hu/02700/02705/00136/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2024_1_015-037.pdf

⁶ Uo. 17–18.

⁷ Bv. tv. 101. § (3) bekezdés

oka, hogy a kategóriarendszer az emberhez, a büntetés kitöltése során tanúsított magatartásához és jellemzőihez kapcsolódik.

KREDITRENDSZER

A kategóriarendszer mellett a törvény másik nagy újítása a kreditrendszer bevezetése volt.

A kreditrendszer „az elítélt magatartása, együttműködési készsége és a reintegrációs tevékenység keretében nyújtott teljesítménye alapján számított kreditértékeken alapuló előmeneteli rendszer, amelyben a szabadságvesztés tartamához igazodóan rögzítésre kerül azon kreditpontok száma, amelynek összegyűjtése esetén az elítélt a kezdeti besoroláshoz képest átkerülhet egy kedvezőbb kategóriába, és amelyhez mérten az elítélt által megszerzett és a tőle levont kreditpontok számértéke határozza meg a kategóriák közötti előre- vagy visszasorolását”⁸. „A kreditrendszer olyan tevékenység- és teljesítményalapú értékelési rendszer, amelyben a kategóriabesorolás és az előmenetel az elítélt magatartásán, együttműködési hajlandóságán és a foglalkoztatásban való részvétele motivációján alapul, és annak folyamatos fenntartását, illetve fejlesztését célozza.”⁹

A fogalmi meghatározások alapján a kreditrendszer az elítéltek hatékony reintegrációját szolgálja és egy olyan ösztönző rendszerként szolgál, amely az elítélteknek biztosítja a lehetőséget arra, hogy a meghatározott kategóriákon belül mozogjanak. A jogszabályok ennek a rendszernek az alapjait és kereteit határozzák meg, oly módon, hogy a progresszivitást és egyéniesítést helyezik a középpontba.

Az elítéltek a reintegrációra való hajlandóság kifejezésével kreditpontokat gyűjthetnek, amelyekkel többletjogokat szerezhetnek, nagyobb kedvezményekben részesülhetnek. Ilyen kedvezmény lehet a törvényben meghatározott szabadságvesztés időtartamába beszámított eltávozás engedélyezése, a látogató intézetén kívüli fogadása, a fogvatartott kimaradása vagy a külső munkáltatásban történő részvétel engedélyezése. A kedvezmények az elítéltek reszocializációjának elérése mellett a büntetés-végrehajtási intézetek rendjét is biztosabb alapokra helyezi.

⁸ Bv. tv. 82. § 8. pont

⁹ A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 33. § (2) bekezdés

KREDITSZÁMÍTÁS

A jelenlegi szabályozás alapján a megszerezhető kreditek száma az ítélettartam hónapjainak a számához igazodik. Fő szabály szerint egy hónap egy kredit, azonban emellé a jutalmak, illetve a kiemelkedő teljesítmények után kapott kreditek társulhatnak. Az elítéltek a szabadságvesztés végrehajtásának minden egyes félévében 6 kreditpontot szerezhetnek. A BFB hathónapos periódust értékelve mérlegel és írja jóvá a krediteket. A bizottság mérlegelési jogköre rendkívül széles, különös tekintettel a kiemelkedő teljesítmények után kapott kreditek vonatkozásában, hiszen a jogalkotó meghatározza a minimálisan és maximálisan adható kreditpontokat. Mérlegelési jogkörben eljárva értékeli a fogvatartott munka- és oktatási teljesítményét és együttműködését, a fogva tartásával felmerülő kockázatokat, illetve azt, hogy a fogvatartott a kreditpontoszerzés lehetőségével élt-e vagy önhibájából eredően nem, de azzal kívánt-e. Minden elítélt számára fennáll a lehetőség a kreditszerzésre, azonban a büntetés-végrehajtási intézetekben az egyes elérhető tevékenységi körök az intézetek profiljaitól és adottságaitól függ, így azok választhatósága más és más lesz az agglomeráción belül.¹⁰

A kreditszerzés lehetőségét a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet határozza meg. A leggyakoribb kreditszerzési lehetőség a reintegrációs programokon és oktatási képzéseken való részvétel. Az IM rendelet megkülönböztet összesítési időszakban megszerezhető kreditpontokat¹¹ és ezen felül a kiemelkedő teljesítményért megszerezhető kreditpontokat¹².

Az összesítési időszakban megszerezhető kreditpontokból havonta egyet lehet szerezni, míg „Kiemelkedő teljesítmény alapján” további kreditpont(ok) szerezhető(k) az alábbi esetekben:

- a) a) köznevelési oktatásban alapfokú végzettség megszerzése esetén legalább két és legfeljebb négy,
- b) középfokú végzettség, szakképzettség, szakmai képzés megszerzése esetén legalább négy és legfeljebb hat,
- c) jeles év végi bizonyítvány esetén két,
- d) az intézet elhagyással járó kapcsolattartási formákkal kapcsolatos előírások hat egymást követő alkalommal történő kifogástalan megtartása esetén két,

¹⁰ SOMOGYVÁRI M.: i. m. 32–33.

¹¹ IM rendelet 38. § (3) bekezdés

¹² IM rendelet 38. § (5) bekezdés

- e) élet vagy jelentős anyagi javak megmentése vagy súlyos veszély elhárítása esetén a jutalmazáson felül legalább négy és legfeljebb hat,
- f) a KKMI vagy az agglomerációs szervezeti egysége javaslatára a kezdeti kategóriabesorolásakor a kockázatelemzési vizsgálat során tanúsított kimagasló együttműködési készségére tekintettel a besorolás időtartamához igazodóan minden megkezdett hónap után egy plusz kreditpontot szerezhethet.¹³

Az elítéltek az általuk gyűjtött kreditpontokat el is veszíthetik abban az esetben, ha fegyelemsértést követnek el. A kreditlevonás mértéke mindig igazodik a fegyelemsértés mértékéhez. A kiemelkedően súlyos fegyelemsértések miatt begyűjtött fegyelmi büntetés miatt a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka lenullázhatja az addig megszerzett kreditpontokat, és akár két teljes kategóriával lejjebb sorolhatja az adott fogvatartottat.

A MÓDOSÍTÁS ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI

A kategória- és kreditrendszer kereteken belül meghatározott előmenetelt biztosít az elítéltek számára. Az általuk kifejtett, a fogva tartásuk során tanúsított magatartásukkal, valamint reintegrációs irányú törekvéseikkel tehetnek azért, hogy a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása során az elítélést megelőző életkörülményeket teremtsen magának. A törvény módosításainak köszönhetően a büntetés-végrehajtási szervezeteknek nagyobb hatalmat adott a mérlegelési jogkör kiszélesítésével. A nagyobb hatalomhoz és önállósághoz nagyobb felelősség is társult, ezért a jogalkotó a bírói hatalmat megerősítve – különös tekintettel a büntetés-végrehajtási bíró szerepének növelésével – a rendszer megfelelő működésének és annak ellenőrzéséhez szélesebb körű bírósági kontrollmechanizmusokat társított. Ezzel elérte azt, hogy az esetlegesen felmerülő visszaéléseket megelőzzék, bekövetkezésük esetén azokat orvosolják.¹⁴

A reintegrációs törekvések mellett a büntetés-végrehajtási intézetek rendfenntartására is pozitív hatást gyakorolt a módosítás, hiszen effektívebben tudnak az elítéltek felelősségvállalására építeni. A korábbi jutalmazási és fenyítési rendszer adottságaihoz mérten a kategóriarendszer szélesebb körben biztosítja a fogvatartottak besorolását, az rugalmasabban képes kezelni a fogva tartást.

Az új szabályozás a büntetés-végrehajtási szervezet részéről annak napi szintű végrehajtása miatt komoly előkészületet igényel és annak végrehajtásához megfelelő szakmaisággal rendelkező személyi állományt kell fenntartani. A rendszerben jellemzően ez jelenti a legnagyobb problémát, hiszen a bün-

¹³ IM rendelet 38. § (5) bekezdés

¹⁴ SOMOGYVÁRI M.: i. m. 36–37.

tetés-végrehajtási szervezetnek nem elegendő a személyi állomány biztosítása, hanem az új rendszer ismeretanyagát is át kell adnia az oktatások biztosításával. A jogszabály logikája viszonylag egyszerű, azonban a számítási metodika kifejezetten összetett és bonyolult, így nem elegendő a jogszabály ismerete, hanem annak gyakorlati alkalmazása is elengedhetetlen.

Hátrányként említhető még továbbra is, hogy a kreditszerzés, illetve -vesztés rendszere még mindig nem teljesen világos és egyértelmű. Problémás továbbá, hogy a fogvatartottak fejlődéséhez és reintegrációjához szükséges, az eltérő képességekre és igényekre reagáló érdemi segítség továbbra sem áll rendelkezésre. Önmagában a teljesítőképesség értékelése azt a veszélyt rejti magában, hogy a rossz helyzetben lévők még kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnek.

A 2024. március 1. napjától hatályos törvény arról rendelkezik, hogy hat hónap alatt hat kreditpont szerezhető, továbbá kiemelkedő teljesítmény alapján az elélt plusz kreditpontokat szerezhethet, amely megadásáról a BFB dönt. Ugyan a törvény utal arra, hogy jogszabályban meghatározottak alapján [jelen esetben a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet] plusz kreditpontokat szerezhethet, azonban azok lényegesen korlátozottak, az elélték rendkívül hosszú idő után szerezhetik meg ezeket a kreditpontokat. Például az alapfokú végzettség megszerzése esetén 2 és 4 kreditet szerezhethet az elélt, azonban egy alapfokú végzettség megszerzése hosszú időt vesz igénybe. Ezzel kapcsolatban további probléma, hogy a plusz kreditpontokról való döntést a törvény a BFB mérlegelésére bízta, így az előző példából kiindulva a bizottság dönt az egyes alapfokú végzettségek megszerzéséért járó kreditpontok megadásáról.

Az átjárhatóság korlátozottsága a fegyházfokozatban végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt vonatkozásában továbbra is a rendszer hátránya, mivel a végrehajtási fokozat korlátozza az elélt I. kategóriába jutásának lehetőségét. A fegyházfokozatban végrehajtandó szabadságvesztés esetén az elélt I. kategóriába történő előresorolására nem kerülhet sor, azonban fogházfokozat esetén az elélt V. kategóriába történő visszasorolását a törvény lehetővé teszi. A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka az elélt legfeljebb két kategóriára terjedő azonnali visszasorolásáról határozhat abban az esetben, ha kiemelkedően súlyos fegyelemsértést valósít meg.

Meghatározott kivételekkel tehát a fogházfokozatban végrehajtandó szabadságvesztés esetén az elélt kerülhet V. kategóriába, azonban a fegyházfokozatban végrehajtandó szabadságvesztés esetén nem kerülhet soha I. besorolásba. Ennek az indoka, hogy a kategóriákkal járó kiváltságok, így például az eltávozás engedélyezése, látogató intézeten kívül fogadása egyes bűncselekmények esetében rendkívül nagy biztonsági kockázatot rejtene magában.

A reintegrációs tevékenységben való részvétel (valamint az eléltnek fel nem róható okból történő távolmaradás a reintegrációs tevékenységtől) kreditpon-

tokat eredményez, azonban a kreditpontok száma maximalizált. Félévente 6 kreditpont megszerzésén túl csak a már korábban kifejtett módon van lehetőség, mellyel az elítéltek kreditszerzése jelentős mértékben korlátozott.

MÓDOSÍTÁSI JAVASLAT – ELKÉPZELÉS

A kreditrendszer egyik hibája álláspontunk szerint az, hogy a fogvatartottak által gyűjthető kreditpontok maximális száma meglehetősen korlátozott, az a szabadságvesztés tartamához igazodóan kerül megállapításra, ezáltal a hosszabb tartamú büntetés alatt álló elítélt motivációja elenyészhet.

Az új rendszer egyik legfőbb korlátja a kategóriarendszer szintjei közötti teljes körű átjárhatóság korlátozottsága, ennek kiküszöbölésére a kategóriák szintjei közötti mozgástér bővítése szolgálhatna. Álláspontunk szerint az I. kategóriába történő előresorolás lehetőségét kizárólag a különösen nagy tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetői, valamint a bünszervezetben való elkövetés vonatkozásában kellene kizárnia a jogalkotónak, így a fegyházfokozatú elítéltek is részesülhetnének az I. kategória által biztosított előnyökben. Példának okáért egy jó magaviseletű – akár fegyházfokozatban lévő többszörös visszaeső –, a köz számára is munkát végző, a társadalom hasznos tagjává váló elítélt besorolást nyerhetne az I. kategóriába, melyhez tartozó kedvezmények jobban motiválnák őt.

A jogszabály-módosítás célja egy még áttekinthetőbb besorolási rendszer létrehozása volt, amelynek kategorizációs elvében nem pusztán az elkövetett bűncselekmény, hanem a bűnelkövető és annak kriminológiai jellemzői dominálnak. A rezsimrendszer és a végrehajtási fokozatok merev rendszeréhez képest egy progresszívebb működés kialakítására való törekvés megvalósult, abban elkülönítési és elhelyezési szempontból optimálisabb és szakmaibb lehetőségek biztosítottak, azonban szükséges vizsgálni az új rendszer működését a gyakorlatban és azt tovább fejleszteni, figyelemmel az átjárhatóság bővítésére és a kreditszerzés szabályaira.

POZSÁR ISTVÁN*

A reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet kapcsán felmerült néhány gyakorlati probléma bemutatása¹

Tanulmányomban a szabadságvesztés-büntetéshez kapcsolódó reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet vázlatos összehasonlítását, illetve az ezen őrizettípusokkal kapcsolatos, a Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség gyakorlatában felmerült néhány jogalkalmazási kérdést ismertetem.

Az összehasonlítást elsősorban az indokolja, hogy a reintegrációs őrizet – mint viszonylag hosszabb ideje fennálló jogintézmény – mellé a jogalkotó egy új, a büntetés-végrehajtási intézet ideiglenes elhagyásával járó, a szabadságvesztés-büntetés módosult formájaként értékelhető jogintézményt vezetett be. Arra is utalok, hogy a jogintézmények hatásukat tekintve az intézeti zsúfoltság enyhítését is eredményezik.

A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET ÉS AZ OTTHONÁPOLÁSI ŐRIZET ÖSSZEVETÉSE

Lényegi különbség mutatkozik a jogintézmények jogszabályból kiolvasható céljában, alkalmazási feltételeiben és az érintett fogvatartottak körében, de indokolt a szabályozási szintek, illetve a szabályozás módja tekintetében jelent-

* POZSÁR István, ügyész, Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség

¹ Az írás lezárását követően bekövetkezett jogszabályváltozás (2025. évi L. törvény) mind a szabályozás módjában, mind érdemében lényegesen érintette az otthonápolási őrizetet, és változást eredményezett a reintegrációs őrizet vonatkozásában is. Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz tárgyában hozott IV.2168/2024. számú, 2025. február 4-i keltezésű határozata szintén az otthonápolási őrizet tárgyában kelt büntetés-végrehajtási bírói végzést – éppen a Kecskeméti Törvényszék végzését – semmisítette meg. A változásokat a szerző még nem vehette figyelembe.

kező eltérésekkel is foglalkozni. Jellege miatt célszerű az összevetést az utóbb említett eltéréssel (szabályozási szintek és a szabályozás módja) kezdeni.

A reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályokat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról rendelkező 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) tartalmazza.² Az otthonápolási őrizetre vonatkozó szabályok ezzel szemben speciális módon, miniszteri rendelet szintjén jelentek meg, azokat a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló 6/2023. (II. 21.) BM rendelet foglalja magában.³

A reintegrációs őrizet része az elítélti társadalomba visszavezetés eszközkészletének, célja, hogy a visszailleszkedés a társadalomba lépcsőzetesen, fokozatosan valósuljon meg, a teljes szabadságelvonnással járó büntetés és a szabadulást követő, felelős, önálló életvezetést feltételező élethelyzet közé belépjen egy, az állami szervek által felügyelt olyan életszakasz, melynek átmeneti alkalmazása mellett is elérheti a kiszabott szabadságvesztés-büntetés a célját.

Az otthonápolási őrizet célja – az utóbb rögzítettektől lényegesen eltérően – az elítéltek rehabilitációjának elősegítése. A jogintézmény által érintett körben a szabadságelvonnás célja nem kapott hangsúlyt, az érintettek többségében betegszobai elhelyezést nyertek, oktatásban, szakmaképzésben, munkáltatásban nem tudtak részt venni, és a különböző reintegrációs célú programokba sem voltak bevonhatók.

A fentiekén túlmenően további fontos különbség, hogy a reintegrációs őrizet akkor is csak engedélyezhető, ha a Bv. tv-ben meghatározott feltételek fennállnak; az otthonápolási őrizetet viszont a jogszabályban rögzített feltételek fennállása esetén engedélyezni kell.

A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET KAPCSÁN FELMERÜLT JOGALKALMAZÁSI KÉRDÉSEK

E témakörben a Bács-Kiskun vármegyében kialakult ügyészi és bírói gyakorlat néhány kérdésért ismertetem az olyan esetekre vonatkozóan, amikor törvényi kizáró ok ugyan nem áll fenn, ennek ellenére – ritka kivételektől eltekintve – az ügyészség, valamint a bíróság sem tartja indokoltnak a jogintézmény alkalmazását.

² A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXII. törvény 2015. április 1-jei hatállyal vezette be.

³ A rendeletet az azonos című 3/2023. (I. 12.) Korm. rendelet 15. §-a szerinti felhatalmazás alapján adták ki.

Gyakorlatom alapján öt jellemző értékelést, illetve mérlegelést igénylő esetcsoport jelölhető ki e körben. Az alkalmazás lehetőségét lényegesen befolyásolják a bűncselekmény jellege, az elkövetés körülményei, az előélet, a reintegrációs őrizetben eltölthető idő tartama, a végrehajtás alatt tanúsított magatartás és a pártfogó környezettanulmányának tartalma.

BŰNCSELEKMÉNY JELLEGE VAGY AZ ELKÖVETÉS KÖRÜLMÉNYEI

Például:

- Olyan közúti balesetek okozása, amikor a KRESZ szabályainak többszörös, kirívóan súlyos fokú megsértése halált vagy maradandó fogyatékossgot, esetleg súlyos egészségromlást eredményezett. Ezzel összefüggésben a következő – eltérő ügyészi és bírói álláspontot tükröző – jogeset ismertetését tartom érdemesnek, annak hangsúlyozásával, hogy az eset további körülményeinek értékelése egyetlen esetben sem maradhat el.

Az elítélt halálos közúti baleset gondatlan okozásának vétsége miatt 1 év fogházbüntetést töltött. Egyéb tényezők mellett az ügyben a tárgy szempontjából releváns körülmény, hogy az elkövető – ugyan helyismerettel rendelkezett (hiszen a környéken lakott), a baleset helyszíne előtt mintegy 190 méterrel pedig gyalogos-átkelőhely, autóbusz-megálló, valamint az úttest mellett óvoda is volt – a megengedett sebesség háromszorosát meghaladó sebességgel közlekedve követte el a szabadságvesztés-büntetést megalapozó bűncselekményt. A cselekmény 16 óra körül történt, a szülők a gyermekekért tipikusan ebben az időszakban mennek az óvodába, amely köztudott. A törvényszék büntetés-végrehajtási bírója nem értett egyet a mellőzésre irányuló ügyészi állásponttal, mely döntés ellen fellebbezést jelentett be a főügyészség, de azt a törvényszék másodfokú tanácsa elutasította.

- Gyermek (illetve gyermekek) sérelmére elkövetett bűncselekmények esetén, mely bűncselekménytípusoknál a jogesetem a következő:

Az elítélt öt kiskorú gyermeke sérelmére követte el a kiskorú veszélyeztetésének büntettét azzal, hogy rendszeresen bántalmazta és éhezettette őket; nem gondoskodott a lakás felfűtéséről, így a gyermekek fáztak; nem gondoskodott iskolába, óvodába íratásukról, majd arról, hogy oda rendszeresen járjanak; elhanyagolta a gyermekek tisztálkodását; továbbá előfordult, hogy büntetésből nyakukba botot tett, a gyermekeknek kezüket arra kellett tenni, vagy a kezüket hátragumizta.

- Kábítószer-kereskedelem vagy új pszichoaktív anyaggal visszaélés büntette esetén, amely cselekményekkel összefüggésben a következő jogesetet tartom kiemelésre érdemesnek:

Az elítélt bünszövegségben elkövetett új pszichoaktív anyaggal visszaélés büntette és kábítószer birtoklásának vétsége miatt kiszabott 4 év börtön-büntetését töltötte a büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén, és a bűncselekmény jellegén, elkövetésének körülményein túl negatív adat nem merült fel vele szemben. E körülmények alapján a főügyészség támogatta a reintegrációs őrizet elrendelését arra tekintettel, hogy a gyermek ne kerüljön elszakításra az édesanyjától. Az eljárásban végül, mivel a büntetés-végrehajtási bíró előtti meghallgatáson megállapításra került, hogy az elítéltnak a büntetés-végrehajtási intézet előterjesztésében írtakkal szemben két fegyelmi fenyítése is van, az elrendelés mellőzését tartotta indokoltnak az ügyészség, mely álláspontot a törvényszék első és másodfokon egyaránt osztotta.

ELŐÉLET

Többek között:

- Olyan visszaesőnek nem minősülő elítélteknél, akik többszörösen büntetett előéletűek. Például, ha az elítélt már hat alkalommal állt bíróság előtt, melyből négy esetben végrehajtandó, két alkalommal pedig felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték.
- Olyan fogvatartottak esetében, akiknél megállapítható, hogy őket a velük szemben folyamatban lévő büntetőeljárás vagy a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje sem tartotta vissza újabb bűncselekmény elkövetésétől.

A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZETBEN TÖLTÖTT IDŐ

Ha az elítélt nagyon rövid időt, például kevesebb, mint 1 hónapot töltene reintegrációs őrizetben, mivel ilyen esetben a jogintézmény alkalmazásától a társadalomba való visszailleszkedést segítő érdemi hatás nem várható.

VÉGREHAJTÁS ALATT TANÚSÍTOTT MAGATARTÁS

A fogvatartotti fegyelmi fenyítés értékelése vonatkozásban röviden indokolt megjegyezni, hogy korábban kiemelkedő magatartásként nem fogadta el sem az ügyészség, sem a bíróság, ha az elítélt ugyan nem rendelkezett fenyítéssel, de a szabadságvesztés végrehajtása alatt egyáltalán nem szerzett jutalmat. Ekkor magatartását átlagosnak értékeltük. Azonban figyelemmel a büntetés-végrehaj-

tási intézetek megváltozott jutalmazási gyakorlatára, a 2023. évtől kezdődően – amennyiben az intézet előterjesztése alapján megállapítható, hogy az elítélt egyébként mindent megtesz a társadalomba történő sikeres visszailleszkedés érdekében – akkor akár jutalom hiányában is kiemelkedőnek tekintjük a magatartását.

KÖRNYEZETTANULMÁNY

Többek között:

- Olyan elítéltek esetében, akiknél a befogadó vagy a rokonság miatt fennáll a bűnisméltlés kockázata.
- Olyan fogvatartottak vonatkozásában, ahol a család szociális helyzete miatt kétséges az elítélt, illetve a befogadó környezetének megélhetése.

Kiemelésre érdemes, hogy eltérés mutatkozik a fogvatartott büntetés-végrehajtási intézetben tanúsított vétkes magatartása miatti fegyelmi fenyítés reintegrációs őrizetre gyakorolt hatása tekintetében is. Vannak ugyanis olyan bv. bírói döntések, amelyek konkrét esetben a fogvatartottal szemben alkalmazott fegyelmi fenyítésnek nem tulajdonítanak megfelelő jelentőséget, indokolt esetben a reintegrációs őrizet kizárását eredményező hatást, tehát fegyelmi fenyítéssel rendelkező fogvatartottat is reintegrációs őrizetbe helyeznek.

AZ OTTHONÁPOLÁSI ŐRIZET VONATKOZÁSÁBAN FELVETŐDÖTT JOGALKALMAZÁSI KÉRDÉSEK

E jogintézmény kapcsán rövid előélete és (egyelőre legalábbis) ritkább előfordulása miatt csak egyetlen esetben merült fel probléma, illetve véleménykülönbség. A jogeset a következő.

Az elítélt kérelme alapján a büntetés-végrehajtási bíró véleményezésre küldte meg a vonatkozó iratokat, mely alapján a főügyészség megalapozottnak tartotta a kérelmet. Ezt követően a bíróság igazságügyi orvosszakértőt rendelt ki az ügyben arra hivatkozással, hogy az intézet orvosának véleményével szemben az előterjesztés adatai szerint a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézet által szervezett programokon részt vesz, illetve zárkatársai körében időnként vezetői szerepre törekszik.

A szakértői vélemény azt állapította meg, hogy el kell fogadni a büntetés-végrehajtási intézet orvosának véleményét.

Álláspontunk szerint a szakértő kirendelése nem volt indokolt. Az elítélt betegségei alapján – amelyek súlyos fokú alvási apnoe, magasvérnyomás-betegség, illetve köszvény voltak – egyértelműen megállapítható volt, hogy azok nem zárják el attól a fogvatartottat, hogy intézeti programokon vegyen részt vagy „vezetői szerepre törekedjen” a zárkában, így a büntetés-végrehajtási intézet orvosa által kiállított vélemény és az intézeti előterjesztés adatai között nem volt ellentmondás.

Figyelemmel arra, hogy a szakértő kirendelése ellen nincs helye fellebbezésnek, a főügyészség a kirendelés ellen nem tudott jogorvoslattel élni. Az eljárás még folyamatban van, abban érdemi döntés egyelőre nem született.

Gyakorlat teszi a mestert: szimuláció az áldozatokért

BEVEZETÉS

Az Európai Bizottság által 2025 januárjában publikált ún. ötödik előrehaladási jelentés előírja a tagállamok számára, hogy mozgósítsák elő az emberkereskedelem áldozataival és potenciális áldozataival valószínűleg kapcsolatba kerülő szakemberek számára nyújtott rendszeres és specializált képzést annak érdekében, hogy képessé váljanak az emberkereskedelem megelőzésére és az ellene való küzdelemre, valamint a másodlagos áldozattá válás megakadályozására.¹

A Belügyminisztérium fő célkitűzése ezzel is, valamint a korábbi GRE-TA²-ajánlásoknak megfelelés érdekében összhangban az volt, hogy az emberkereskedelem jelensége elleni fellépés érdekében az érintett felek között szakmai párbeszéd kezdődjön, az eredményesebb büntetőeljárások mellett az áldozatkezelés javítása érdekében.

Az emberkereskedelem jogi és pszichológiai dimenzióit érintő szimulációs gyakorlat célja az érintett szakemberek gyakorlati képzése, szemléletformálása és kapcsolati hálójuk bővítése volt.

* HUSZÁR Julianna, legfőbb ügyészségi ügyész, Legfőbb Ügyészség Nyomozásfelügyeleti és Vadelőkészítési Főosztály; WINDT Szandra PhD, tudományos főmunkatárs, főtanácsos, Országos Kriminológiai Intézet

¹ A Bizottság jelentése az emberkereskedelem elleni küzdelem terén az európai unióban elért eredményekről (Ötödik előrehaladási jelentés), COM(2025) 8 final, 14–15.

² GRE-TA (*Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings*): Az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló Egyezménye alapján felállított szakértői csoport. A Magyarországról szóló jelentések itt olvashatók: <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/hungary1>

2025. július 7. és 11. között a Svájci-Magyar Együttműködési Program³ támogatásával ötnapos gyakorlat került megrendezésre a Belügyminisztérium szervezésében a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Karán (NKE RTK), a Legfőbb Ügyészség, az Országos Rendőr-főkapitányság, a Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány, az Igazságügyi Minisztérium Áldozatsegítő Szolgálat (ÁSK) és a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon közreműködésével.⁴ Az alábbiakban a gyakorlatot mutatjuk be ügyési szemzőből, valamint ismertetjük a résztvevők elvárásait és visszajelzéseit.

A SZIMULÁCIÓS GYAKORLAT CÉLJA, EREDETE

A szimulációs gyakorlat egy innovatív tanulási módszer, amely kiegészíti a hagyományos előadásokat. A gyakorlat során a résztvevők gyakorlati tevékenységeken keresztül alkalmazzák tudásukat és készségeiket, elősegítve a rendszeren belüli szerepük és felelősségük mélyebb megértését.⁵

A 2025 nyarán megvalósított szimulációs gyakorlat az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) által kidolgozott tematikára épült. 2016-ban az EBESZ Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Különleges Képviselőjének és Koordinátorának Hivatala (OSR/CTHB) elindította az „Emberkereskedelem Elleni Küzdelem a Migrációs Útvonalakon” elnevezésű projektet. A kezdeményezés célja egy olyan gyakorlatorientált képzési modell kidolgozása volt, amely elősegíti az emberkereskedelemmel kapcsolatos esetek hatékonyabb felderítését és büntetőeljárás lefolytatását, valamint fokozza az áldozatok – különösen a migrációs útvonalak mentén tartózkodók – azonosítását és védelmét. A projekt eredményeként egy innovatív képzési program jött létre, amely három meghatározó jellemzővel bír. Egyrészt a szimulációs gyakorlatok során professzionális színészek bevonásával valóság-hű esetmodelleket alakítanak ki, amelyeket a részt vevő szakemberek egyhetes intenzív képzés keretében dolgoznak fel. Másrészt a képzési struktúra multidiszciplináris megközelítésre épül,

³ Az Együttműködési Program keretén belül az egyik elem a Szimulációs gyakorlat megvalósítása az emberkereskedelem elleni küzdelemben érintett szereplők és szervezetek bevonásával.

⁴ <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2025/07/02/tisztjeloltjeink-felkeszitesi-szimulacios-gyakorlatra>; <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2025/07/07/megkezdodott-az-emberkereskedelem-elleni-szimulacios-gyakorlat>; <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2025/07/14/az-emberkereskedelem-elleni-szimulacios-gyakorlat-sikere>

⁵ Korábban a szemléletformáló tréningekről szoltunk. Lásd HUSZÁR Julianna – WINDT Szandra: Szemléletformáló tréning, avagy a rendőr, az ügyész, a bírós és öt emberkereskedelmi ügy. *Ügyészek Lapja*, 2020/1., 57–65. <https://ugyeszeklapja.hu/?p=2793>

amely különböző szakterületekről – például ügyészség, rendvédelem, szociális szolgálatok, civil szervezetek és pénzügyi nyomozás – érkező szakemberek együttműködését ösztönzi. Harmadrészt a gyakorlatok nemzetközi jellegűek, több országból érkező résztvevőkkel zajlanak, lehetőséget teremtve a kulturális különbségek és a határokon átnyúló kihívások integrálására a szimulált esetek narratívájába.

A program kiemelt figyelmet fordít az emberi interakcióra mint a hatékony együttműködés alapvető elemére. Ez a személyes kapcsolatokra épülő megközelítés elősegíti a szakmai kapcsolatok kialakulását és megerősödését, nemcsak különböző szakterületeken, hanem nemzetközi szinten is.⁶

A szimuláción alapuló képzési gyakorlat lényege, hogy a különböző szakterületekről érkező szakemberek valósághű, élő szimulációkban vesznek részt, amelyek célja a munkacélú és szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem eseteinek azonosítása és kivizsgálása, különösen a vegyes migrációs áramlatok kontextusában. A képzési program alapját egy szakértői csoport által megalkotott fiktív világ képezi, amely országprofilokat, jogszabályokat, eljárásrendeket, valamint az elkövetők és áldozatok szimulált karaktereit tartalmazza. Ez a tapasztalati tanulásra épülő megközelítés lehetőséget biztosít a résztvevők számára, hogy biztonságos környezetben fejlesszék gyakorlati készségeiket, és azonnali visszajelzést kapjanak más szakemberektől.

Az EBESZ által kidolgozott gyakorlat fő célkitűzései az alábbiak voltak:

- A különböző intézmények és szakmai szereplők közötti együttműködés előmozdítása;
- Az emberkereskedelem eseteinek hatékonyabb azonosítása a vegyes migrációs áramlatokban, valamint az áldozatok megfelelő szolgáltatásokhoz való irányításának erősítése;
- Az áldozatközpontú védelem és támogatás elősegítése, továbbá a proaktív nyomozási gyakorlatok ösztönzése az emberkereskedelemmel összefüggő ügyekben;
- Tartós, gyakorlatorientált szakmai hálózatok kiépítése a határokon átnyúló együttműködés érdekében.⁷

⁶ <https://migrantprotection.iom.int/en/resources/guideline-manual/simulation-based-training-exercises-combat-human-trafficking-practical>; <https://migrantprotection.iom.int/en/spotlight/articles/initiative/ioms-simulation-based-training-human-trafficking-investigations>

⁷ <https://www.osce.org/cthb/simulation-based-training>

Kiemeljük, hogy az emberkereskedelemmel kapcsolatban szimulációs gyakorlatok nemcsak jogi, hanem egészségügyi területeken dolgozók részére is szerveződnek.⁸

A Magyarországon elsőként megvalósított szimulációt az EBESZ által bemutatott modell alapján dolgozták ki, azzal a céllal, hogy fejlessze a magyar szakemberek készségeit és kompetenciáit az emberkereskedelem elleni fellépés területén. A program hangsúlyt fektetett arra, hogy a résztvevők hatékonyan tudjanak együttműködni multidiszciplináris munkacsoportokban, különösen az áldozatok azonosítása, irányítása és támogatása során. A szimulációs gyakorlat célja az volt, hogy javítsa az intézményi együttműködést, és erősítse a gyakorlati válaszadási képességet az emberkereskedelem különböző formáira. A magyar szimulációt hazai környezetre adaptáltuk az eset kidolgozása, a résztvevő szervezetek bevonása, a hazai jogszabályok alkalmazása tekintetében.

ELŐKÉSZÜLETEK

A 2025 nyarán megvalósult szimulációt egy évvel korábban kezdte el a Belügyminisztérium Emberkereskedelem elleni és Horizontális Osztálya szervezni: a felelős személyének (*Balogh Krisztina r. alezredes*) kijelölését követően egy szakértői csoport kialakításával. A szakértői csoportban a megvalósításban részt vevő szervezetek kijelölt képviselői, valamint az Országos Kriminológiai Intézet kutatója vett részt.

A szimuláció előkészítése érdekében a helyszínül szolgáló Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán a helyszínek kiválasztása után a szereplőként (sértettek, tanúk, elkövetők, ügyvéd, pártfogó) részt vevő hallgatók toborzására és kiválasztására is sor került.

A szimuláció egy olyan komplex eset köré épült, amely emberkereskedelem és kényszermunka bűncselekményeit foglalta magában. A gyakorlatról készült forgatókönyv nemcsak ezt, de az ország profilját is tartalmazta.

A szimulációs gyakorlat megvalósulása előtti héten háromnapos felkészítés zajlott a kiválasztott hallgatók részére, hogy megismerjék és megértsék a karakterüket, a feladatukat, és hogy elsajátítsák a szimulációban részt vevő, eljárási cselekményeket végző rendőröknek átadandó információkat.

⁸ GROSGOGEAT, Claire – MEDWID, Kelly – MAHMOUD, Rami H. – HENSLEY, Brooke (2024): Identification of a Human Trafficking Victim: A Simulation. *Journal of Education and Teaching in Emergency Medicine*, 9(3), 2024, 1–29. <https://doi.org/10.21980/J8293F>; STOKLOSA, Hanni – LYMAN, Michelle – BOHNERT, Carrie – MITTEL, Olivia: Medical education and human trafficking: using simulation. *Medical Education Online*, 22(1), 2017, 1412746. <https://doi.org/10.1080/10872981.2017.1412746>

A RÉSZTVEVŐK VÁRAKOZÁSAI

A különböző karaktereket játszó NKE RTK tisztjelöltjei mellett rendőrök, az ÁSK referensei, a Védett Szállás szociális munkásai, valamint ügyészek vettek részt a szimulációban.

Az első napon a megnyitót követően frontális előadások voltak, majd délután a résztvevők megismerkedése érdekében csoportos feladatokat kellett kidolgozniuk a jelenlévőknek. A gyakorlat első napján a résztvevőkkel kitöltöttünk egy ún. bemeneti kérdőívet, amelyre önként, anonim módon válaszolhattak. 33 résztvevő töltötte ki ezt a kérdőívet: 15 férfi és 18 nő. A válaszadók között rendőrök (11), áldozatsegítők (5), gyermekvédelmi szakemberek (2), valamint NKE RTK hallgatók (15) voltak.

A válaszadók fő elvárása a szakmai fejlődés és a gyakorlati tapasztalatszerzés volt, a szakmai kapcsolatok erősítése és a szemléletformálás mellett. Sok válaszadó említette, reméli, hogy a szimulációs során a gyakorlatban is alkalmazható új ismeretekre tehet szert, amelyre ez a képzési forma jó alkalom lehet. Az elvárások tekintetében a válaszadók nem szerinti megoszlása alapján kiemelendő: a női válaszadók gyakran említik a szemléletformálást és érzelmi megértést, különösen az áldozatok szempontjából. A férfi válaszadók esetében nagyobb hangsúly van a konkrét szakmai, nyomozási tapasztalatokon.

A válaszadók tapasztalati szintje eltérő volt: a hallgatók többségének még nem volt lehetősége a gyakorlatban is alkalmaznia az elméletben megszerzett tudását, erre is jó alkalom volt a szimuláció, ugyanakkor a rendőrök, az áldozatsegítők, a gyermekvédelmi szakemberek emberkereskedelmes ügyekben jártas kollégák voltak.

A SZIMULÁCIÓ MEGÍTÉLÉSE A RÉSZTVEVŐK SZERINT

*„Minden tekintetben túlszárnyalta az elvárásaimat.”
(Egy résztvevő)*

A gyakorlat zárónapján, 2025. július 11-én összesen 37 kitöltött ún. kimeneti kérdőív érkezett be. A válaszadók egyöntetűen úgy nyilatkoztak, hogy az itt szerzett tapasztalatok a jövőben hasznosak lesznek számukra a munkavégzésük során. A visszajelzések alapján a résztvevők különösen értékesnek tartották a szakmai fejlődést és a tudásuk elmélyítését. Ahogyan egyikük megfogalmazta: *„a megtapasztalt nyomozati cselekmények mind a szakmai tudásomhoz, mind az áldozatok segítésében segítségemre lesznek”.*

Többen kiemelték, hogy a gyakorlat lehetőséget adott új szakmai kapcsolatok kialakítására, az együttműködés erősítésére, valamint a társszervek működésének jobb megismerésére. Fontos hozadékként említették a jogszabályi háttér és az intézményi működés mélyebb megértését is.

Az áldozatsegítés és az empátia fejlesztése szintén központi szerepet kapott a visszajelzésekben. A résztvevők hangsúlyozták, hogy a gyakorlat során lehetőségük nyílt az áldozati szerepek szélesebb körű megismerésére, ami hozzájárult ahhoz, hogy érzékenyebben és tudatosabban közelítsenek az érintettekhez a jövőben. Néhány válaszadó így fogalmazott: *„Az emberek háttere többet számít, mint gondolnánk, oda kell figyelniük arra is.”*; *„A kihallgatási módszerek, áldozatsegítés lehetősége, más szemlélet, hozzáállás az áldozatokhoz, hiszen ezzel a tudással fel tudom ismerni az áldozatokat és tudok nekik segíteni.”*

A szimulációs gyakorlat személyes szinten is komoly hatást gyakorolt a résztvevőkre. Többen számoltak be arról, hogy tudatosabbá váltak a szakmai helyzetek kezelésében. Egy visszajelzés különösen jól tükrözi ezt: *„A szimuláció nagy próbatétel volt számomra, de emiatt úgy gondolom, sokkal tudatosabban leszek jelen az éles helyzetben.”*

A gyakorlat szakmai tartalmának értékelésére is lehetőség nyílt, egy 1-től 6-ig terjedő skálán. A 37 válasz alapján az átlagos értékelés 5,63 lett, ami kiemelkedően pozitív visszajelzésnek tekinthető.

A program által nyújtott szakmai tapasztalat és tanulási lehetőség különösen értékesnek bizonyult a résztvevők szemében. A visszajelzések alapján különösen nagyra értékelték a csapatmunka és az együttműködés gördülékeny, professzionális szervezését, valamint azt, hogy lehetőségük nyílt más, távolabbi helyen szolgáló kollégák megismerésére is. Az NKE RTK tisztjelöltjeinek felkészültsége, a hallgatók lelkes hozzáállása, valamint a szervezők és szakértők szakmai kompetenciája és elkötelezettsége egyaránt hozzájárultak a gyakorlat sikeréhez. Többen kiemelték: *„Minden remek volt, főleg a hallgatók felkészültsége.”*

A szervezők elhivatottsága és szeretete nemcsak a téma iránt volt érezhető, hanem a résztvevők, különösen a hallgatók iránt is. Néhány válaszadó szerint *„inspiráló volt látni a hallgatók hozzáállását, és megtapasztalni a hatóságok közötti együttműködés működését”*. Az együtt töltött idő sokak számára feltöltő élményt jelentett: *„Feltöltött az ittlét; leginkább a csapatmunka tetszett.”* Egy másik visszajelzés szerint *„Egy igazán jó csapat részeként tanulhattam többet az áldozatvédelemről”*; a csapat sokszínűsége, valamint az egyéni karakterek kihallgatása is pozitív élményként maradt meg a válaszadók szerint.

A válaszadók visszajelzése szerint minden szervezet precízen kidolgozott gyakorlatot mutatott be, amely életszerű volt, és lehetőséget adott a megfigyelésre, valamint egymás munkájának jobb megismerésére. A hallgatók szerepvállalása, a karakterek megformálása, a kihallgatások és a rajtaütés mind hozzájárultak a gyakorlat hitelességéhez. A résztvevők közelebbről is megismerhették az áldozatsegítő központot, a védett házat és a speciális gyermekotthont, és az ott dolgozók munkáját, annak nehézségeit, motivációit.

A napi zárókörök,⁹ a konkrét gyakorlati tevékenységek és a szünetekben zajló szakmai beszélgetések szintén fontos elemei voltak a programnak. A helyzetekhez való gyors alkalmazkodás és a folyamatos szakmai visszacsatolás nagyban segítette a résztvevők munkájának értékelését. Többen kiemelték, hogy „*láttam az egész eljárás folyamatát, betekintheztem kicsit a »civil« munkájába, a rendőrség és az ő kapcsolatukba*”. A sokféle szituáció, szerep és a részt vevő szervek jelenléte gazdagította a tapasztalatokat. A speciális gyermekotthon munkatársainak tevékenysége, a kihallgatások során szerzett élmények – különösen, amikor „a másik oldalról” is megtapasztalhatták a helyzetet – mély nyomot hagytak a tisztjelöltek válaszlai alapján. A szerepek eljátszása, a különböző szervek megismerése, valamint a rendőrök tapasztalatai és történetei sok tanulságot hordoznak. A gyakorlat során az igazi munka pozitívumai és nehézségei egyaránt felszínre kerültek.

Az általános benyomások alapján a résztvevők pozitívan értékelték a programot. Egy válaszadó szerint: „*Maga az egész koncepció tetszett, szerintem egy nagyon jó kezdeményezés*.” Különösen fontosnak tartották, hogy „*mindenki nagyon koncentrált, hogy a sértettet áldozatként lássa és a bizonyítási eljárásnál is támogatást szerezzen az áldozatnak*”. Végül, de nem utolsósorban: „*Zseniálisak voltak a növendékek és tökéletes volt a felkészítésük*.”

A legtöbben úgy érezték, hogy az esemény túlszárnyalta az előzetes elvárásait, és olyan emberi és szakmai tapasztalatokat szereztek, amelyek hosszú távon is hasznosíthatók. Külön kiemelték a szervezés és lebonyolítás gördülékenységét, szinte minden résztvevő szerint ezzel nem volt gond, ugyanakkor a kihallgató szobák számát kevesellték néhányan.

Szerencsére érkeztek olyan visszajelzések, amelyek a fejlesztendő területekre is rámutattak és amelyek egy esetleges következő szimulációs gyakorlat előtt mindenképpen figyelembe veendő. Hiába tartott a szimulációs gyakorlat 5 napig, maga az eset feldolgozása három munkanapba sűrűsödött, amely nyilvánvalóan kevés volt, különösen egy ilyen összetett ügy esetében; a szükség-szerűen párhuzamosan zajló eljárási cselekmények (gyanúsítottak kihallgatása, sértettek védett szállásra szállítása, ellátása, tanúk felkutatása) miatt a szimulációs gyakorlat résztvevői csak hosszabb-rövidebb ideig követhették kollégáik, illetve a társszervek képviselőinek tevékenységét, és ez a megfigyelőként jelen volt szakembereknek is kihívást jelentett: „*A párhuzamos események miatt néha úgy éreztem magam, hogy kimaradok valamiből*.”

A szerepjátékban való részvétel nem egyszerű feladat, sem a szerepet eljátszó hallgatók, sem a gyakorlati szakemberek számára: „*Néha nehéz volt szerepben maradni*.”; „*A rendőrök sokszor kiestek a szerepükből*.”

⁹ Délutánonként sor került a napi tevékenységek strukturált összegzésére, amelynek keretében a pozitív és a kevésbé kedvező tapasztalatok reflexív megosztása és elemzése valósult meg.

A szimuláció elsődleges célja az áldozatok azonosításának, irányításának és támogatásának gyakorlása volt, mivel ezek a területek jelenleg is kiemelt fejlesztési igényként jelennek meg a nemzetközi elvárásokban. A résztvevők visszajelzései alapján a gyakorlat során számos olyan helyzet adódott, amelyek rávilágítottak a rendszer működésének érzékeny pontjaira. Többen jelezték, hogy a szimuláció során felszínre kerültek olyan hibák, hiányosságok és bizonytalanságok, amelyek a valóságban is akadályozhatják az áldozatok hatékony felismerését, irányítását, illetve segítségét. A gyakorlat lehetőséget teremtett a fejlesztendő területek azonosítására, amely célként is megfogalmazódott az előkészítés során: *„A gyakorlat elkövető-fókuszú volt.”; „Lehetett volna jobban az áldozatsegítésre fókuszálni.”*

ÜGYÉSZEK A SZIMULÁCIÓBAN

Ahogy az a bevezetésben elhangzott, a szimulációs gyakorlat célja az emberke-reskedelem áldozataival kapcsolatba kerülő szakemberek képzése volt. A büntetőeljárás első szakaszában, a felderítés során az ügyészek a legritkább esetben kerülnek közvetlen kapcsolatba az áldozatokkal, szerepük a nyomozó hatóságok eljárásának törvényességi felügyeletére korlátozódik. Nem volt ez másképp a szimulációs gyakorlat során sem: a jelen lévő ügyészek a napi záróköri körök során ismertették a résztvevőkkel a tapasztalataikat. Kiemelték az általuk helyesnek, követendőnek tartott gyakorlatokat és felhívták a figyelmet az észlelt mulasztásokra, hiányosságokra.

Ügyészi perspektívából nézve a szimulációs gyakorlat azt a feltételezést támasztotta alá, hogy ahhoz, hogy az áldozatirányítási folyamat a kívánt cél elérje, az áldozati helyzet lehető legpontosabb feltérképezése szükséges, amelyre a sértettel történő informális, bizalomépítő beszélgetés, valamint a tanúkenti kihallgatás során, formális keretek között nyílik lehetősége a nyomozó hatóságnak. Nem túlzás tehát azt mondani, hogy az áldozatirányítási tevékenység első meghatározó lépése a sértetti kihallgatás szakszerű, ugyanakkor áldozatközpontú kivitelezése.

Egy kihallgatás akkor áldozatközpontú, ha a kihallgatással elérni kívánt célok realizálásához olyan eszközöket használunk, amelyek biztosítják a sértett védelmét, kíméletét, megértését és megérttetését.

A szimulációs gyakorlat során tapasztaltak alapulvételével az alábbi módszerek alkalmazását javasoljuk.

A büntetőeljárás – a bizonyítás – szempontjából kötelező, ugyanakkor a sértett szempontjából irreleváns elemek, lépések minél rövidebb, lényegre fókuszáló összefoglalását az első helyen indokolt említeni.

A tanúzási és más törvényi figyelmeztetésekre adott válaszok szó szerinti jegyzőkönyvezése kötelező, azonban az egyes figyelmeztetések sértettek előtti

szó szerinti felolvasása, különösen utólagos magyarázat, értelmezés nélkül indokolatlan, célszerűtlen, valamint időigényes. Nem is beszélve arról, hogy a sértett érdemi vallomásának megkezdése előtt jó eséllyel elvesztheti az érdeklődését, a figyelmét, más szóval élve elfáradhat a számára idegen fogalmakat, bonyolultnak tűnő megfogalmazásokat használó, a nyomozó hatóság képviselője által sokszor „eldarált” törvényszöveg értelmezésére tett kísérlete során.

A szimulációs gyakorlat során, detektívtükör mögül figyelve egyes kihallgatásokat érzékelhető volt, hogy a nyomozó hatóság eljáró tagja hiába észlelte, hogy a sértett figyelme érdemi nyilatkozattétele előtt elkalandozott, a helyzetet nem tudta lereagálni, kezelni, a sok éve beleivódott rutinnal nem tudott szakítani, protokoll szerint teljes terjedelemben felolvasta a figyelmeztetéseket. Felmerül a kérdés, hogy a jogalkotói szándék a sértetti jogosítványok és kötelezettségek ismertetésének igazolható módon történő közlése, vagy azok megértetése volt-e. Amennyiben az utóbbi mellett tesszük le a voksunkat, akkor célszerűbbnek látszik ezen figyelmeztetések rövid mondatokkal, egyszerű szavakkal történő interpretálása azzal, hogy a jegyzőkönyv elolvasása során, annak aláírása előtt a sértett figyelmét fel kell hívni ezen jegyzőkönyvi rész alapos elolvasására, mivel a szövegértés olvasott szöveg esetén nagyobb valószínűséggel biztosított.

Fontos tapasztalat volt az áldozatközpontú kihallgatással összefüggésben az is, hogy a sértett büntetőeljárási és azon kívüli releváns, az együttműködési készség fokozását is biztosító jogainak gyakorlásával összefüggő tájékoztatások rendszerint elmaradtak a gyakorlat során is (mint ahogy a valóságban is).

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy nem tűnik elégségesnek annak közlése, hogy a sértett jogi képviselőt vehet igénybe, annak kifejtése is szükséges, hogyan veheti igénybe a jogi segítségnyújtást és milyen módokon, milyen körben tud a jogi segítő támogatást nyújtani. Egyetlen kihallgatáson sem esett szó arról, hogy milyen feltételek mellett, milyen időkorlátok között van lehetősége a sértetteknek az állami kárenyhítés igénybevételére, és milyen áldozattámogatási lehetőségeket biztosít a jogszabály a pénzügyi támogatásokon túl. Nyilvánvalóan nem elvárás a szabályozás részletes ismerete és ismertetése az áldozatokkal, de talán nem túlzott követelmény, hogy a védett szállás igénybevételének lehetőségén kívül a büntetőügyekben eljáró hatóságok tagjai más támogatási formákat is fel tudjanak sorolni.

A gyakorlat rámutatott arra, hogy nagy valószínűség szerint a fent említett tájékoztatások elmaradása nem a segítő szándék hiányából, sokkal inkább a megfelelő ismeretek hiányából fakad. Az ismerethiány pedig egyértelműen továbbbi, akár a szimulációs gyakorlathoz hasonló képzések szükségességére mutat rá, amelyeket lehetőség szerint multidiszciplinárisan lenne indokolt megszervezni.

Az áldozatközpontú eljárást célzó szimuláció fontos tanulsága volt az is, hogy az emberkereskedelem elleni küzdelemben feladatokkal rendelkező hatóságok és szervezetek továbbra is nehezen találhatnak egymásra, kérnek segítséget egymástól. A nyomozó hatóság a sértettek felkutatására szervezett eljárási cselekmények előtt nem tájékozódott sem a védett szálláshelyet biztosító civil szervezetről, sem az állami áldozatsegítő központról, sem a gyermekvédelmi intézménynél azzal összefüggésben, hogy van-e szabad férőhely, milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a sértettek támogatására, esetleg mire figyeljen a hatóság az eljárási cselekmény során.

A sértettekhez kapcsolódó eljárási cselekmények előtt a megfelelő intézménnyel akár rövid úton történő kapcsolatfelvétel úgy az áldozatirányítás, mint az áldozatok támogatása és védelme területén jelentős hozzáadott értéket jelenthetne. A kapcsolatfelvétel elmaradása nyilvánvalóan nem olyan törvénysértés, amelyet az ügyész a valóságban törvényességi szempontból hibaként róhatna fel. Ez pusztán olyan hiányosság, amely a klasszikus, reaktív hatósági szerepfelfogásban gyökerezik. A szimulációs gyakorlat során jelen volt ügyészek szorgalmazták a proaktivitás fontosságát az áldozatirányítás során is.

Jóllehet jelen sorokban az áldozatirányítással, áldozatvédelemmel és áldozattámogatással kapcsolatban észlelt hiányosságokat helyeztük fókuszba, szót kell ejteni arról, hogy a szimulációs gyakorlatban részt vevő rendőrök jellemzően mély empátiával és türelemmel fordultak a sértettekhez. Általános volt, hogy kellő időt fordítottak a bizalomépítő beszélgetésekre és a kihallgatásokra, amelyek során egyszer sem volt észlelhető az áldozathibáztató attitűd.

ÖSSZEGZÉS

„Olyan volt, mint az élet. Nem lehetett előre tervezni.”
(Egy résztvevő)

Az emberkereskedelem elleni küzdelem során a társszervek együttműködése elengedhetetlen, amelynek fejlesztése, erősítése nemzetközi elvárás hazánkkal szemben, de az egyes hivatásrendek érdekeit is szolgálja. Ez a szimuláció a Svájci-Magyar Együttműködési Program és a Belügyminisztérium nélkül nem valósulhatott volna meg. Mind az előkészítése, mind a szimuláció megvalósítása idő- és pénzigényes, viszonylag kevés ember képzésére alkalmas, ugyanakkor mégis megfontolandó az ilyen típusú, gyakorlatorientált képzések szervezése is, hosszú távon, az áldozatok érdekében.

Külföldön a bemutatottnál lényegesen nagyobb létszámú szimulációkat szerveznek,¹⁰ hiszen ez egy *„olyan oktatási módszer, amelyben a tanulók ta-*

¹⁰ <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/-/regional-simulation-based-training-on-a-victim-centred-approach-in-criminal-proceedings-in-human-trafficking-cases>

*pasztalati tanulás révén fogalmakat, eseményeket, jelenségeket sajátítanak el. A szimuláció társadalmi valóság bizonyos elemeit elvonatkoztatja oly módon, hogy a tanulók ezekkel kapcsolatba léphetnek és a szimulált valóság részeseivé válhatnak*¹¹. Ez egy olyan technika, amely a valós élményeket irányítottan, interaktívan helyettesítheti és felerősítheti.

A bemutatott gyakorlat szakmai színvonala, szervezettsége és az együttműködés élménye kiemelkedő volt a visszajelzések alapján. A résztvevők értékes tapasztalatokkal gazdagodtak, és a program túlteljesítette az elvárásokat. Kijelenthető, hogy az elmúlt évek képzései során fókuszban volt elvárásokat a gyakorlatnak sikerült készpénzre váltania és a szimuláció során észlelt hiányosságokat a jövőben megvalósuló képzéseknek kell korrigálniuk.

Véleményünk szerint a gyakorlatban dolgozó kollégák mellett a szimuláción szereplőként részt vevő hallgatók (leendő rendőrtisztek) tanultak és tapasztaltak a legtöbbet. És, ha másért nem is, ezért mindenképpen megérte.

¹¹ https://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/martinko_jozsef/ch07s04.html

VÁLOGATÁS A SZAKIRODALOMBÓL*

BÜNTETŐJOG, BÜNTETŐELJÁRÁSI JOG, BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI JOG, KRIMINOLÓGIA

BARABÁS A. TÜNDE – PALLAGI ANIKÓ (SZERK.):

Tudomány és praxis. Ünnepi tanulmányok a 70 éves Polt Péter tiszteletére

Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2025

BELOVICS ERVIN:

Büntetőjog I. Általános rész

Hatodik hatályosított kiadás. A kézirat lezárva 2025. június 1.

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

BELOVICS ERVIN:

Büntetőjog II. Különös rész

Tizedik hatályosított kiadás. ORAC Kiadó, Budapest, 2025

Büntetőeljárás

A szerkesztés lezárva: 2025. szeptember 10. Hatályos: 2025. szeptember 10.

Novissima Kiadó, Budapest, 2025

LAJTÁR ISTVÁN – HAVASI SÁRA:

Büntetés-végrehajtási jog – jogi szakvizsga felkészítő kötet.

Ötödik, átdolgozott kiadás. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2025

EURÓPAI UNIÓS JOG

OSZTOVITS ANDRÁS – PAPP MÓNICA – VARJU MÁRTON – VÁRNAY

ERNŐ (SZERK.):

Húsz év – húsz elvi jelentőségű határozat. A magyar bíróságok által az Európai Unió Bírósága előtt kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások 2004–2024

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

* Összeállította: JÓNÁS Irén könyvtáros, Országos Kriminológiai Intézet

ORBÁN ENDRE:

Az uniós jog jogesetalapú áttekintése. Az Európai Unió Bírósága és 120 jelentős döntése

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

KÖZIGAZGATÁSI JOG, PÉNZÜGYI JOG

GELENCSÉR DÁNIEL – KISS GÁBOR (SZERK.):

Az ingatlan-nyilvántartási törvény kommentárja

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

KISS TIBOR:

A kamat a polgári jogi jogviszonyban

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

MUNKAJOG

HORVÁTH ISTVÁN – SZLADOVNYIK KRISZTINA:

A Munka Törvénykönyve magyarázata 2025. az Mt. és a Ptk. munkaviszonyra vonatkozó szabályai

Vezinfo Kiadó, Budapest, 2025

NEMZETKÖZI JOG

KOVÁCS PÉTER:

Nemzetközi közjog

Osiris Kiadó, Budapest, 2025

POLGÁRI JOG / POLGÁRI ELJÁRÁSI JOG

CZIRFUSZ GYÖRGY:

Hibás teljesítés. Kellékszavatosság. Jótállás. Kártérítés

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

GÁRDOS-OROSZ FRUZZSINA – OSZTOVITS ANDRÁS (SZERK.):

Az új polgári perrendtartás első öt éve

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

HEGEDŰS ANDREA:

Polgári jog. Családjog.

R.I.M.Á.K. Kiadó, Budapest, 2025

SERÁK ISTVÁN:

Magyarázat a szomszédjogokról

E-könyv. Wolters Kluwer, Budapest, 2025

EGYÉB

BOÓC ÁDÁM:

Felelősség és immunitás a választottbíráskodásban mint alternatív vitarendezési eljárásban. Jogösszehasonlító elemzés

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

BURGER BORISZ BENDEGÚZ – HEIL KRISTÓF MIHÁLY – SZIVÓS KRISTÓF (SZERK.):

Szokásból törvény. Szemelvények egy új jogtörténész generáció kutatásaiból II.

Gondolat Kiadó, Budapest, 2025

CZABÁN SAMU:

Jog, pszichológia, társadalom (Rejtett kölcsönhatások)

Akadémiai Kiadó, Budapest, 2025

HEIL KRISTÓF MIHÁLY – KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI ENIKŐ (SZERK.):

A magyar jog modernizációja és szuverenitása. Szemelvények egy új jogtörténész generáció kutatásaiból III.

Gondolat Kiadó, Budapest, 2025

SCHMIDT RICHÁRD (SZERK.):

Választottbíráskodás és alternatív vitarendezési módok

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

SOLT PÁL:

Pályám emlékei

Gondolat Kiadó, Budapest, 2025

SZIKLAY JÚLIA:

Gyermekek (online) adatvédelme – útmutató felnőtteknek

E-könyv. Wolters Kluwer, Budapest, 2025